

**T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**GÖRSEL SANATLAR
ÖĞRETİM PROGRAMLARI İLE İLGİLİ GELİŞMELERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ
(1924-2018 ARASI)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Demet ERKUZU

Diyarbakır – 2019

**T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**GÖRSEL SANATLAR
ÖĞRETİM PROGRAMLARI İLE İLGİLİ GELİŞMELERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ
(1924-2018 ARASI)**

HAZIRLAYAN

Demet ERKUZU

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ahmet ÇOBAN

Diyarbakır – 2019

T.C
DİCLE UNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DİYARBAKIR

Demet ERKUZU tarafından yapılan “Görsel Sanatlar Öğretim Programları İle İlgili Gelişmelerin Değerlendirilmesi (1924-2018 Arası)” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı Adı Soyadı

Başkan: Prof. Dr. Behçet ORAL

Üye : Doç. Dr. Ahmet ÇOBAN

Üye : Doç. Dr. Cevdet EPÇAÇAN

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 27 / 06 / 2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../.../2019

Prof. Dr. İlhami BULUT
ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Demet ERKUZU

27/06/2019

ÖNSÖZ

Sanat; insanın hem çevresini hem de kendi iç dünyasını tanımasının, anlamasının, onunla iletişim kurmasının ve ilişkilerini arttırmasının bir sürecidir. Sanat eğitimi bireyin duygu, düşünce, yaratıcılık ve estetik değerlerini geliştirmek amacı ile yapılan bütün çalışmaları kapsamaktadır. Eğitim, bireyin kendini ifade edebilmesinde ve yeteneklerinin farkına varmasında büyük önem taşır. Sanatın insan eğitimi üzerindeki etkisi bilindiğinden eğitim ve sanat birlikte değerlendirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından zaman zaman Görsel Sanatlar Öğretim Programında değişiklikler yapılmıştır. Görsel Sanatlar (Resim-İş) dersine öğretim programlarında; kimi zaman az sayıda ders saati verilerek, kimi zamanda amaçlar ve içerik bakımından değişiklikler yapılarak yer verilmiştir. Araştırmada; Görsel Sanatların Öğretim Programları ile ilgili gelişmeler değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programların geliştirilmesi sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın başından sonuna kadar bilgi ve deneyimini benimle paylaşarak, desteğini hiç esirgemeyen ve ihtiyaç duyduğum her aşamada beni yönlendiren, tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ahmet ÇOBAN' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programının ders aşamasında bende emeği olan değerli hocalarım; Prof. Dr. Behçet Oral, Doç. Dr. Bayram Aşlıoğlu, Dr. Öğretim Üyesi Taha Yazar ve Dr. Öğretim Üyesi Abidin Dağlı olmak üzere tüm öğretim üyelerine teşekkürlerimi sunarım.

Lisansüstü eğitim süresi boyunca hiçbir desteğini benden esirgemeyen ve her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Demet ERKUZU

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÖZET	viii
ABSTRACT	x
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.6. Tanımlar	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Eğitim.....	6
2.2. Eğitim Programı	7
2.2.1. Eğitim Programının Öğeleri.....	8
2.2.1.1. Hedefler.....	8
2.2.1.2. İçerik.....	9
2.2.1.3. Öğretme – Öğrenme (Eğitim Durumu).....	9
2.2.1.4. Değerlendirme (Sınama Durumu).....	9
2.3. Öğretim Programı.....	10
2.4. Sanat.....	11
2.4.1. Sanat Ne İçin Vardır?.....	13
2.4.2. Sanatın Genel İlkeleri.....	13
2.5. Sanat Eğitimi.....	14
2.5.1. Sanat Eğitiminin Temel Amaçları.....	18
2.5.2. Sanat Eğitiminin İşlevleri.....	20

2.5.3. Sanat Eğitiminin Öğretim Alanları.....	21
2.5.4. Sanat Eğitimi Problemleri.....	22
2.5.4.1. Toplumsal Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar.....	22
2.5.4.2. Ekonomik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar.....	22
2.5.4.3. Çevresel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar.....	23
2.5.4.4. Kişisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar.....	23
2.5.4.5. Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Sorunlar.....	23
2.5.4.6. Politik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar.....	23
2.6. Türkiye’de Sanat Eğitimi Tarihi.....	24
2.6.1. Cumhuriyet Öncesi.....	24
2.6.2. Cumhuriyet Dönemi.....	26
2.7. Görsel Sanatlar Eğitimi.....	28
2.7.1. Görsel Sanatların Önemi.....	28
2.8. İlgili Araştırmalar.....	32
3. YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırma Modeli.....	37
3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	38
4. BULGULAR.....	40
4.1. Görsel Sanatlar Dersi Adı İle İlgili Gelişmeler.....	41
4.2. Görsel Sanatlar Dersinin Sınıf Düzeylerindeki Yeri İle İlgili Gelişmeler.....	42
4.3. Görsel Sanatlar Dersi Haftalık Ders Saati İle İlgili Gelişmeler.....	43
4.4. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarının Hedefleri İle İlgili Gelişmeler.....	45
4.4.1. 1924 İlk Mektep Müfredat Programı.....	45
4.4.2. 1926 İlk Mektep Müfredat Programı.....	45
4.4.3. 1930 İlk Mektep Müfredat Programı.....	46
4.4.4. 1948 İlkokul Programı.....	47
4.4.5. 1968 İlkokul Programı.....	48
4.4.6. 1930 Orta Mektep Müfredat Programı.....	48
4.4.7. 1938 Ortaokul Programı.....	49
4.4.8. 1949 ve 1970 Ortaokul Programı.....	50
4.4.9. 1992 İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı.....	50
4.4.10. 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar).....	52

4.4.11. 2013 İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)	53
4.4.12. 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar)	54
4.5. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarındaki Ders İçerikleri İle İlgili Gelişmeler	55
4.5.1. Öğretim Programlarının İçerikleri	55
4.5.2. Öğretim Programlarının Ders İçerikleri.....	56
4.6. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarındaki Eğitim Durumları İle İlgili Gelişmeler.....	59
4.6.1. 1924 İlkokul Programı.....	59
4.6.2. 1926 İlkokul Programı.....	59
4.6.3. 1930 İlk Mektep Müfredat Programı.....	60
4.6.4. 1948 İlkokul Programı.....	61
4.6.5. 1968 İlkokul Programı.....	63
4.6.6. 1930 Orta Mektep Müfredat Programı.....	64
4.6.7. 1938 Ortaokul Programı.....	64
4.6.8. 1949 ve 1970 Ortaokul Programları.....	65
4.6.9. 1992 İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı.....	66
4.6.10. 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar).....	66
4.6.11. 2013 İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar).....	67
4.6.12.2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8.Sınıflar).....	68
4.7. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarındaki Kazanımlar (Hedeflenen Davranışlar) İle İlgili Gelişmeler.....	69
4.8. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarındaki Sınama Durumları İle İlgili Gelişmeler.....	73
4.8.1. 1992 İlköğretim Programında Değerlendirme.....	73
4.8.2. 2006 İlköğretim Programında Değerlendirme.....	74
4.8.3. 2013 İlköğretim Programında Değerlendirme.....	74
4.8.4. 2018 İlköğretim Programında Değerlendirme.....	75
4.9. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarında Diğer Derslere Göre	

Ders Saat Sayısı Açısından Ağırlığı Nasıldır?.....	76
4.10. Görsel Sanatlar Dersinin İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim Programları Arasındaki Ders Saati Farklılıkları Nasıldır?.....	88
5. TARTIŞMA.....	90
6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	91
6.1. Sonuçlar.....	91
6.2. Öneriler.....	94
KAYNAKÇA.....	96
EKLER.....	104

ÖZET

Görsel Sanatlar Öğretim Programları İle İlgili Gelişmelerin Değerlendirilmesi (1924-2018 Arası)

ERKUZU, Demet

Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ahmet ÇOBAN

Haziran – 2019, XIV+116 sayfa

Sanat eğitiminin bireyin gelişimindeki gerekliliği, yaratıcılığa olan etkisi, psikomotor, bilişsel ve duyuşsal alanlarda gerçekleştirilen kazanımlara olan katkısı oldukça önemlidir. Sanat eğitiminde; sanatın bireye sağladığı kültürel ve toplumsal katkılarının yanı sıra, kendine güveni olan, yeteneklerini ortaya çıkaran, çevreye duyarlı ve estetik duygularını geliştiren bireylerin gelişimine önem verilmektedir.

Eğitim, bilim ve sanatın işbirliği ile uyum içinde olmalıdır. Sanat eğitimi her eğitim kademesinde dönem dönem değişen adı ve ders saati ile öğretim programlarında resim, resim-iş, resim- el işi, görsel sanatlar gibi isimler ile eğitimin bir parçası olarak yerini almıştır.

Bu çalışmada; Türk Eğitim Sistemi'nde (1924 – 2018 Arası) yer alan Görsel Sanatlar dersi öğretim programları ile ilgili gelişmelerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş, araştırmanın modeli, kaynak tarama yöntemidir. Araştırmada, 1924-2018 yılları arasındaki Görsel Sanatlar dersi öğretim programları taranmış ve görsel sanatların değişen adı, ders saati sayısı, hangi sınıflarda yer aldığı, hedef, içerik, kazanım, eğitim durumları, sınav durumları ile ilgili gelişmeler ve görsel sanatların diğer derslere göre programlardaki ağırlığı değerlendirilmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanıldığından evren ve örneklem belirtilmemiştir.

Araştırma sonucunda, programlarda dersin adında zamanla değişiklik yapıldığı, 2006 yılından bu yana Görsel Sanatlar olarak devam ettiği, derse her sınıf düzeyinde yer verildiği ve ders saat sayısının 4 saat ile başlayıp 2013'ten bu yana 1 ders saati ile devam ettiği, haftalık ders saatinin programlarda yer alan kazanımlara oranla yetersiz olduğu belirlenmiştir. Programlarda amaçlar ve içerik öğelerine bütün programlarda yer verildiği en fazla ayrıntılı programın 1948 ilköğretim ve 2006 ilköğretim programlarının olduğu

görülmüştür. Günümüz programlarında yer verilen kazanım boyutuna 1992 İlköğretim Resim-İş öğretim programında ilk kez davranış şeklinde yer verildiği belirlenmiştir. Programda 1136 davranışın belirlendiği ve zamanla ders saatinin azalması ile birlikte kazanım sayısının azaldığı görülmektedir. Değerlendirme bölümünün programlarda ilk olarak 1992 Öğretim programında yer verildiği ancak sadece soruların verildiği ve yetersiz olduğu belirlenmiştir. 2006 öğretim programında ölçme ve değerlendirmeye ayrıntılı olarak yer verildiği, 2013 öğretim programında sadece ölçme ve değerlendirme araçlarının yazıldığı 2018 Öğretim Programında ise değerlendirme yaparken programa uygun bütün bileşenleri dikkate alarak yapılması gerektiğinden söz edilmiştir. Programda ölçme araç gereçleri belirtilmemiş; derse uygun standartlara uyarak değerlendirme yapılması öğretmene bırakılmıştır. Görsel sanatlar dersinin diğer derslere oranla programlardaki ağırlığının zamanla azaldığı ve derse daha az yer verildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Resim-İş Dersi, Görsel Sanatlar Dersi, Öğretim Programı

ABSTRACT

Evaluation Of Developments Related To Visual Arts Curriculum (1924-2018 between)

ERKUZU, Demet

Dicle University Institute of Educational Sciences

The Department of Education Programs and Teaching Discipline

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Ahmet OBAN

Haziran – 2019, XIV+116 pages

The contribution of art education to the necessity in the development of the individual, its impact upon creativity, and its contribution to the achievements which are realized in psychomotor, cognitive and affective fields are quite crucial. In art education besides the cultural and social contributions of art to the individual, the development of individuals who are self-confident, revealing their talents, develop their environmentally sensitive and aesthetic feelings are given importance.

Education should be in harmony with science and art in cooperation. Art education has taken its place as a part of education with names such as painting, painting-work, painting-handiwork and visual arts in the education programs with the name changing and course hour in every education stage.

In this study; the aim is to evaluate the developments in the Visual Arts curriculum in the Turkish Education System (1924 - 2018), in the direction of the research purpose, qualitative research approach is adopted, the model of the research is the method of screening the source. In the study, Visual Arts course programs between 1924 and 2018 were scanned and the visual name of the visual arts, the number of course hour, which classes they took part, the developments related to the target, content, learning outcome, test situations and the weight of the visual arts in the programs according to the other courses were assessed. As the screening model was used in the study, the universe and sample were not mentioned.

In the consequence of the research, the course name has changed over time as Visual Arts since 2006 and it has been determined that the course is given in each class level and

the number of course hours has been insufficient compared to the ones started with 4 hours and continues with 1 lesson hour in proportion to the learning outcomes since 2013. It has been seen that the most detailed program in which the aims and content elements were included in all programs were 1948 elementary school and 2006 primary education programs. It has been determined that the gain dimension included in today's programs is firstly included in the form of behavior in the 1992 Elementary Art Education curriculum. It is observed that 1136 behaviors were determined in the program and the number of learning outcomes decreased with the dwindling in the course hours over time. It was determined that the evaluation section was first included in the curriculum in 1992 but only the questions were given and insufficient. In the 2006 curriculum, measurement and evaluation were given in detail, and in the 2013 curriculum it was mentioned that only the measurement and evaluation tools should be written in the 2018 Curriculum which should be taken into consideration when considering all the appropriate components in the curriculum. Measurement tools in the program are not stated. It is left to the teacher to make an assessment according to the appropriate standards. It is seen that the weight of the visual arts course in the programs decreases with time and given less place compared to other courses.

Keywords: Art Work Course, Visual Arts Course, Curriculum

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1	Öğretim Programlarında Resim Dersinin Değişen Adı İlgili Bilgiler.....	41
2	Öğretim Programlarında Resim Dersinin Sınıf Düzeylerindeki Durumu İle İlgili Bilgiler.....	42
3	Öğretim Programlarında Resim Dersinin Değişen Ders Saatleri İle İlgili Bilgiler.....	43
4	1926 İlk Mektep Müfredat Programı Amaçları.....	45
5	1930 İlk Mektep Müfredat Programı Amaçları.....	46
6	1948 İlkokul Programı Amaçları.....	47
7	1968 İlkokul Programı Amaçları.....	48
8	1938 Ortaokul Programı Amaçları.....	49
9	1949 ve 1970 Ortaokul Programlarında Amaçlar.....	50
10	1992 İlköğretim Resim-İş Dersi Amaçları.....	51
11	2013 Görsel Sanatlar Dersi Amaçları.....	53
12	2018 Görsel Sanatlar Ders Amaçları.....	54
13	Öğretim Programlarındaki İçeriklerle İlgili Bilgiler.....	55
14	Öğretim Programları Ders İçerikleri ile İlgili Bilgiler.....	56
15	1992 İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu İle İlgili Bilgiler.....	69
16	2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu İle İlgili Bilgiler.....	70
17	2013 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu İle İlgili Bilgiler.....	71
18	2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu İle İlgili Bilgiler.....	72
19	1924 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	76
20	1926 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	77

21	1930 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	78
22	1948 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	79
23	1968 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	80
24	1930 Ortaokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	81
25	1938 Ortaokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	82
26	1949 ve 1970 Ortaokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde (Kız ve Erkek Orta Okulları İle Karma) Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	83
27	1992 İlköğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	84
28	2006 İlköğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	85
29	2013 İlköğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	86
30	2018 İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler.....	87
31	İlkokul Öğretim Programları Karşılaştırmaları İle İlgili Bilgiler.....	88
32	Ortaokul Öğretim Programları Karşılaştırmaları İle İlgili Bilgiler.....	88
33	İlköğretim Öğretim Programları Karşılaştırmaları İle İlgili Bilgiler.....	89

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt. : Aktaran

GÖS: Görsel Sanatlar

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TTK : Talim ve Terbiye Kurulu

1. GİRİŞ

Bu bölümde, yapılan araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayım ve sınırlılıklarına yer verilmiş; ayrıca araştırma ile ilgili bazı terimlerin tanımları yapılmıştır.

1.1.Problem Durumu

Sanat, gözlemleyen ve sanatçı arasında, toplumlar ve dönemler arasında oluşan iletişim kaynağıdır. Sanat eğitimi ile dünyanın yok edici kuralları aşılarak binlerce yıl öncesinde var olan sanat, günümüze kadar ulaşır. Bugün geçmişi bilip, gözlemleyip ve yorumlayabiliyor olmamız sanatın ulaşılamaz olmasına bağlıdır. Sanat, kültürlerin somutlaşmış ve şekil almış bir yapımıdır (Ünver, 2002: 3).

Sanat eğitimi, bireyin kişiliğinin gelişmesinde, kendine güvenmesinde, çevresini daha iyi algılayıp değerlendirmesinde, topluma uyum sağlamasında önemli bir yer almaktadır. Sanat eğitimi tüm eğitim- öğretim programları içinde yer alması gereken bir disiplindir.

Eğitim sisteminin yeniden yapılandırılmaya çalışıldığı 21.yy'da sanat eğitiminin kendi varlığını devam ettirebilmesi için ihtiyacı olan önlemleri alması gerekmektedir. Sanatın pozisyonunu, misyonunu, gelecekteki planlarının belirlenmesi gerekmektedir. Sanat derslerine gerçekten ihtiyaç olup olmadığının tartışıldığı, sanatın kendi kendini savunmak zorunda kalması bu yüzyılda oldukça anlamlıdır. Sanat eğitimine ihtiyaç duyduğumuz her yerden gelen, öğrenilen yeni fikirler değil, sanatı öğreten kişi ve öğretmenleri tarafından belirlenecek olan sanat yöntemlerinin temelleridir (Erbay, 2013: 25). Sanat eğitimi, bireyin estetik yorum yapmasına destek olmasını amaçlayıp ayrıca yeni olayları, olguları, şekilleri algılayıp, heyecanlarını doğru bir biçimde yönlendirmeyi öğretir. Sanat eğitimi, eğitim gören bireyleri yaratıcılığa yöneltip, bireyin bilişsel, duygusal ve duyuşsal açıdan eğitim gereksinimlerinin desteklenmesine yönelik bir eğitimidir (Yolcu, 2018: 79).

Sanat insana özgü bir ihtiyaç ve eğitimidir. Sanat eğitimin amaçları arasında; öğrencinin yeteneklerini geliştiren, yaratıcılığını ortaya çıkarmayı hedefleyen, çevresini algılayıp değerlendirmesini öğrenen, kişiliğini geliştirmesini ve kendini doğru biçimde ifade edebilmesini sağlayan bireyler yetiştirmek yer alır. Ayrıca sanat eğitimi bireye görmeyi, dokunmayı, işitmeyi de öğretmektedir. Öğretim programlarında sanat dersleri

resim, resim-iş ve 2006 yılında değişen adı ile öğretim programlarında görsel sanatlar dersi olarak yer almaktadır.

Görsel sanatlar dersi bireyin yetenek ve yaratıcılığını, düşüncelerini, gözlemlerini, estetik duyarlılığını geliştirme gibi işlevlere sahiptir. Ayrıca, bireyin ruhsal ve bedensel gibi eğitim uygulamalarına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle görsel sanatlar dersinin programlarda yer alması büyük önem taşımaktadır. Sanatın gelişimi, gerekliliği ve artan ihtiyaçlar ile ilgili birçok çalışmalar yapılmış, sanat derslerine programlarda yapılan düzenlemeler ile dersin eksik yönlerinin giderilmesi ve o günün şartlarına göre düzenlenmesine çalışılmıştır.

Programlar ulaşılabilecek amaçları, bu amaçlara ulaşabilmek için belirlenecek ve belli ilkelere göre planlanacak içeriği, uygulanacak yöntemleri, derse yön veren araç-gereçleri, amaçlara ne kadar ulaşıldığını gösteren değerlendirme kriterlerini kapsamaktadır (Gözütok, 2003: 44). Eğitim faaliyetleri önceden hazırlanan öğretim programı çerçevesinde eğitim kurumlarında yürütülür. Öğrenciye hangi hedeflerin, hangi davranışların, ne tür kazanımların kazandırılacağı eğitim programlarında yer alır.

Programlar planlanmış, tasarlanmış etkinliklerle öğrencide davranış değişikliği meydana getirmelidir. Eğitim sisteminde istenilen başarı ancak eğitim – öğretim programlarının düzenli ve etkili bir şekilde uygulanması ile mümkün olmaktadır. Programlar öğretmen, öğrenci ve süreç dikkate alınarak hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu nedenle programlar gerekli araştırmalar, uygulamalar, değerlendirmeler dikkate alınarak düzenlenmeli ve geliştirilmelidir.

Türkiye'deki görsel sanatların mevcut durumunu geniş çerçevede ortaya çıkarmak amacıyla, ülkemizde geçmişten günümüze uygulamaya konulmuş öğretim programlarında meydana gelen değişikliklerin düzeyi, niteliği ve uygulamalara yansıyan yönleri bakımından görsel sanatlar (resim-iş) dersi ilgili gelişmelerin değerlendirilmesine ihtiyaç vardır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türk Eğitim Sistemi'nde (1924 – 2018) yer alan Görsel Sanatlar dersi öğretim programları ile ilgili gelişmeleri değerlendirmektir.

Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Görsel Sanatlar dersinin adı geçmişten günümüze hangi isimlerle tanımlanmıştır?
2. Görsel Sanatlar dersinin sınıf düzeylerindeki yeri ile ilgili gelişmeler nelerdir?
3. Görsel Sanatlar dersi haftalık ders saati ile ilgili gelişmeler nelerdir?
4. Görsel Sanatlar dersinin öğretim programlarındaki hedefleri ile ilgili gelişmeler nelerdir?
5. Görsel Sanatlar dersinin öğretim programlarındaki ders içerikleri ile ilgili gelişmeler nelerdir?
6. Görsel Sanatlar dersinin öğretim programlarındaki eğitim durumları ile ilgili gelişmeler nelerdir?
7. Görsel Sanatlar dersinin öğretim programlarındaki kazanımlar (hedeflenen davranışlar) ile ilgili gelişmeler nelerdir?
8. Görsel Sanatlar dersinin öğretim programlarındaki sınama durumları ile ilgili gelişmeler nelerdir?
9. Görsel Sanatlar dersinin öğretim programlarında diğer derslere göre ders saat sayısı açısından ağırlığı nasıldır?
10. Görsel Sanatlar dersinin ilköğretim, ortaokul ve ilköğretim programları arasındaki ders saati farklılıkları nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sanat eğitimi ile bireye, kendini ifade edebilme, görsel bakış açısını geliştirme, estetik yargı yapabilme, üretken olmayı, işbirliği ve yardımlaşmayı sağlama, yaratıcı güç ve potansiyelini eğitebilme gibi yetkinlikleri sağlar.

Sanat eğitiminin önemi insan eğitimi için önemlidir. Yaygın olarak bilindiği gibi, sanat eğitimi yalnız yetenekli olan bireylerin eğitimleri için “lüks” olmamakla beraber, bütün bireyler için olması gereken bir kişilik eğitimidir. Sanat eğitimi ile amaçlanan, sanatçı yetiştirilebilmesine yönelik eğitimin olmadığı, bireyin sanat ile eğitimi, yani bireyin estetik açıdan eğitimidir. İnsanın hayal gücü ve yeteneklerinin ortaya çıkarılmasına destek

olan ve bireyin kişilik kazanmasını sağlayan bir etkinliktir (Gençaydın, 1990: 44; Akt: Buyurgan ve Buyurgan, 2012: 9). İnsan içinde bulunduğu ortamı algılayan, sorgulayan, eleştiren ve çok yönlü düşünen bir varlıktır. Bireyin duygu ve düşüncelerinin gelişmesine destek olan uygun koşullar sanat dersleri ile sağlanabilir.

Sanat eğitiminin, eğitim kurumlarında alması gereken desteği, ağırlığı, yeri yakalaması, gelişmesi ancak onun gerekliliğine ve önemine destek veren bireyler tarafından sağlanır.

Bu çalışma ile Türk Eğitim Sistemi'nde (1924 - 2018 yılları arasında) Görsel Sanatlar Öğretim programlarındaki değişiklikleri ve uygulamalarda geçirdiği gelişimlerin izlenmesi açısından önemlidir.

Problem durumu çerçevesinde gerçekleştirilmiş araştırmaların bulgularının bu çalışmayla gözden geçirilerek yorumlanması, alana ilişkin daha geniş bir kavrayışın oluşmasını ve böylece alanın ileriye dönük daha etkin ve geniş önerilere ulaşılmasını sağlar.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma ;

1) Cumhuriyetten Günümüze (1924 – 2018) İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) dersi öğretim programları ile sınırlıdır.

2) Programların amaçlar, içerik, eğitim durumları, sınıma durumları ve haftalık ders saati çizelgeleri ile sınırlıdır.

3) Bu araştırma Görsel Sanatlar (Resim-iş) Dersi adı altında yapılan gelişmeler ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırma için kullanılan kaynakların yeterli olduğu kabul edilmiştir.
2. Doküman taraması için belirlenen tüm veriler gerçeği yansıtmaktadır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada sıkça kullanılan birtakım ifadeler aşağıda açıklanmıştır.

El-İşi: Her şeyin el ile yapıldığı işler.

Gelişme: Bu araştırmada; incelenen öğretim programlarının geçmişten günümüze doğru yapılan değişiklikleri ve gelişmeleri kapsamaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi: 2006-2007 öğretim yılından itibaren resim dersinin adı değiştirilerek uygulamaya konan ders.

Görsel Sanatlar Eğitimi: Belirli bir amaca veya belirli estetik duygular ile sanatsal düzenleme, eleman ve tasarım ilkelerini dikkate alan, yaratıcılık, düşünce, hayal gücü ve becerinin oluşumu ile ortaya çıkan eserleri, yorumları ifade eder (Zafer, 2015: 5).

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı: Sanatı evrensel değerler doğrultusunda öğrenmiş, gözlemleyen ve üreten, kendi toplumunun kültürel değerlerini benimsemiş ve farklı toplumların kültürel değerlerine saygı duyan, daha sonraki yaşamlarında da sanatı anlayıp yorumlayan bireyler yetiştirmenin amaçlandığı program (MEB, 2018b: 11).

Resim: Tuval, panel, duvar, kağıt vb. gibi yüzeylere çeşitli boyalarla yapılan iki boyutlu sanat çalışması. Renk, çizgi ve benzeri konuların belli bir yolla bir araya getirilerek oluşturduğu ilişkiler bütünü (Keser, 2009: 278).

Resim-İş Dersi: 2006 yılından önce uygulanan İlköğretim Programlarında yer alan I. Kademe (1-5 Sınıflar) seviyesinde iki ve üç boyutlu sanatsal çalışmalarını içine alan ders (Oğuz, 2009: 30).

Sanat: Bir duygunun, olayın ve güzelliğin anlatımı için kullanılan yöntemlerin tümü veya bu anlatım ile beliren üstün yaratıcılık ve hayal gücünün veya belli bir uygarlığın, topluluğun anlayış ve beğeni kriterlerine uygun yaratılmış bir anlatımdır (Özsoy, 2016: 148).

Sanat Eğitimi: Güzel sanatların bütün içerik ve alanlarını kapsayan okul dışı ve okul içi yaratıcı sanatsal eğitim (Diğler, 2012: 5).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Eğitim, Eğitim Programı, Öğretim Programı, Sanat, Sanat Eğitimi, Sanat Eğitiminin Temel Amaçları, Sanat Eğitiminin İşlevleri, Sanat Eğitiminin Öğretim Alanları, Sanat Eğitimi Problemleri, Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi, Görsel Sanatlar Eğitimi ve İlgili Araştırmalar ele alınmıştır.

2.1. Eğitim

Eğitim, insanın tüm yaşantısını ve etkinliklerini içine alan çok yönlü ve kapsamlı bir süreçtir. Eğitim; bir gelişmedir, yetişmedir, bireyin sosyalleşmesidir, kültürlenmedir, topluma uyum sağlama sürecidir, bilgilenmedir, davranışlardaki değişim ve gelişmedir (Dirik, 2014: 2). Eğitim insanları önceden planlanmış amaçlar için yetiştirme ve geliştirme sürecidir ve bu süreçte insanın kişilik gelişimi de değişim gösterir. Bu değişim ile eğitim süresi boyunca kazanılan bilgi, deneyim, tutum, beceri ve değerler yolu ile gerçekleşir. Eğitimde sürecinde en önemli bölüm okullardır. Okul dışında da bireylere, yetişkinlere bir meslek edindirmek ve onların hayata uyum sağlamalarını kolaylaştırmak için eğitim veren kısa süreli kurslar, kurumlar vardır (Fidan, 2012: 4). Eğitim insanların bulunduğu her yerde ve her ortamda yer alır.

Eğitim, bireyin yaşantılarına bağlı olarak bilgi, beceri ve tutumlar kazanması, ön bilgilerini kullanarak yeni karşılaştığı bilgileri anlamlandırması, zihinsel yapılarını düzenlemesi, bilgi, beceri ve tutumlarını değiştirme süreci olarak tanımlanabilir (Aşılıoğlu ve Diğ., 2014: 12). Bu süreç içerisinde birey, çeşitli nitelikler kazanarak olgunlaşır ve bu olgunlaşma bireyin gelişimini doğrudan etkilerken, toplumun gelişimi için de en temel değerlerden biridir. Eğitim her birey için gereklidir ve toplumun çeşitli değerlerini oluşturmak, yaşatmak, sürekliliğini ve etkililiğini sağlamakla görevlidir (Sabancılar, 2007: 9). Eğitim alan her bireyin davranışlarında bir gelişme bir değişim olması beklenir. Eğitim ile insanın bilgileri, bakış açısı, amaçları, yorumlamaları, davranışları, tutumları ve ahlak düzeyleri de değişir (Ada ve Diğ., 2014: 5). Eğitimle oluşturulacak olan davranış değişikliğinin, yapıcı, olumlu, insancıl ve başarılı uyum özellikleri bulundurması gerekir. Okulda, çevrede ve özellikle sınıf içinde yapılan bütün çalışmaların neticesinde ortaya çıkan davranış değişiklikleri eğitim olarak kabul edilmektedir (Büyükkaragöz, 1999: 27).

Eğitim, zaman ve evre bakımından geniş kapsamlı, sürekli ve ayrıca çok yönlüdür (Gürkan ve Diğ, 1998: 10). Eğitim zaman, ortam, evre ve mekan yönünden sınırlandırılmaz. Eğitim toplumun en kapsamlı ve en geniş faaliyetlerinden biridir. İnsanın yaşamı boyunca eğitim i ie ve beraberdir (Fidan, 2012: 7). Bu tanımlardan eğitimin üç temel özelliği ne çıkmaktadır.

- Eğitim bir süreçtir: Eğitimin bir süreç olması, yaşam boyu devam eden zaman dilimi arasında birbirinin ardına kurulan ve birbirini takip eden öğrenme ve ğretmelerin gerçekleşmesi sonucu oluşmasıdır.
- Eğitim sonucunda bireyin davranışlarında değişiklik meydana gelmektedir: Bireyde olmayan bir davranış kazanılabilir, eksikler tamamlanır ve yanlış davranışlar dzelterilip doğrusu öğrenilebilir.
- Davranış değişikliği bireyin yaşantıları yoluyla meydana gelmektedir: Bireyin davranışı gerçekleştirebilecek, onda kalıcı iz bırakacak, davranışında değişim oluşmasını sağlayacak iletişim ve etkileşim sürecinden geçmiş olmasını ifade etmektedir (Grgeen ve Diğ., 2014: 4-5).

İnsan eğitimi sadece algısal ve olgusal bilgi elde etme, yeni bilgilere ulaşma, düşünme ve mantık demek değildir. Eğitim ile hem estetik ve pratik düşünmenin, hem yeti ve yeteneklerin, hem de değer yargılarının da geliştirilmesidir. Böylece sanatın, bilişsel alanın önemli ve vazgeçilmez bir parçası olması “eğitilmiş insan” yetiştirilmesine daha gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşmak doğru olacaktır (Perry, 1973; Akt. Kırışoğlu, 2005: 32).

Özetle eğitim; öğrenmenin oluştuğu her ortamda oluşur. Okul içi, okul dışı ve okul sonrası yaşam boyu devam eden geniş kapsamlı ve çok yönlü bir süreçtir. İnsan davranışları ile ilgilenmesi ve eğitimin amaçları doğrultusunda bireyin gelişmesini desteklediğinden sürekli ve sınırsızdır.

2.2. Eğitim Programı

Eğitim programı, okulda bireye kazandırılması hedeflenen özellikleri ve bu özellikleri kazandırıcı nitelikteki eğitim durumlarını, yaşantılar sonucundaki davranışların derecesini anlamaya yarayacak sınama durumları ve sınama sonucunda elde edilen verilerle yapılacak değerlendirmeyi içeren tasarıdır (Aşılıoğlu, 2014: 20). Eğitim sisteminin ana parçasından biri eğitim programlarıdır. Ülkenin gelişimi ile beraber ğretim

programlarının da zamanın beklenti ve ihtiyaçlarına uyum sağlaması gerekir. Çünkü sosyo – kültürel, teknolojik ve bilimsel gelişmeler doğrultusunda nitelikli insan gücüne ihtiyaç vardır ve eğitim- öğretim programlarının geliştirilip uygulanması ile mümkün olabilir (Tan, 2006; Akt. Gültekin, 2017: 14). Günümüzde gelişmenin yalnız bilgi aktarılmasına yönelik ezbere değil, zekâyı ve yaratıcılığı geliştiren eğitim ile mümkün olacağı kabul edilmektedir. Ezbere yönelik eğitim edilgen, geleneksel olanı kabul edip, değişime açık olmayan bireylerle gelişmemiş bir toplumsal yapının sürekliliğini sağlar. Hedeflenen eğitim süreçleri, gelecek için değerler üreten, yaratıcı bireyler yetiştirilmesine yönelik olmalıdır (Ersoy, 1993: 274). Eğitim programları öğrencilerde kazandırılması istenilen planlar olduğundan sistemin ulaşmak istediği hedefleri belirler (Tan ve Erdoğan, 2004: 7).Eğitim programları günümüze uygun, bireyin ihtiyaçlarına cevap veren bir yapıda hazırlanmalıdır.

2.2.1.Eğitim Programının Öğeleri

Eğitim programı, birbiriyle etkileşim içinde bulunan dört temel öğeden meydana gelmektedir. Bunlar amaçlar, içerik, öğrenme - öğretme süreci ve değerlendirmedir. Programın bu öğeleri birbirleriyle bağımlı ve her biri diğerini etkileyebilmektedir (Gültekin ve Diğ, 2017: 21). Öğrencilerin hedeflerine ulaşabilmeleri için görmeleri gereken öğrenme yaşantılarının sağlanmasındaki dış koşulların düzenlenmesidir (Erden, 1998: 8).

2.2.1.1. Hedefler: Planlı bir eğitim için yapılması düşünülen eğitim etkinliklerinin nasıl ve niçin yapılacağıнын önceden tasarlanması gerekmektedir. Eğitim süreci sonunda öğrencinin kazanması gereken özellikler eğitimin hedeflerini belirlemektedir. Hedefler, eğitimin odak noktasıdır. Bütün eğitim faaliyetleri hedeflenen özelliklerin öğrenciye kazandırılması için düzenlendiğinden, hedefler eğitimin yön ve sınırını belirlemektedir (Şahan, 2007: 4). Eğitim, insanların davranışlarını değiştirme sürecidir. Davranış, açık şekilde gözlenebilen eylemlerden çok, düşünme ve hissetmeyi de içeren geniş bir anlamda kullanılmaktadır. Eğitim bu şekilde algılanınca hedef davranışların, eğitim kurumlarının öğrencilerinde görmek istediği türden davranış değişikliklerini de belirlediği açıktır (Tyler, 2014: 6). Hedefler eğitim gören bireylerin hangi davranışları kazanmaları gerektiğini belirtir. Bu nedenle eğitim programının hedefleri belirlenirken, mutlaka öğrencilerde oluşacak davranışlar temel alınmalıdır (Aşılıoğlu, 2014: 22).

Hedefler eğitim sürecinde olan kişinin davranış ve kişiliğinde meydana gelmesi istenilen farklılaşmaları oluşturur. Hedefler; bireyin kazanması gereken davranış derecelerini, kriterlerini belirler (Fidan, 2012: 9).

2.2.1.2. İçerik: İçerik bir eğitim programının ve program geliştirme sürecinin ikinci ögesidir. Geliştirilmesi olası bir eğitim programında, öğrencilere ya da hedef kitleye kazandırılması düşünülen konular bu boyutta yer alır. İçeriğin belirlenmesinde “Ne öğretilim ya da öğrenciler hangi bilgi, beceri, tutum, değer ve alışkanlıkları kazanacaklar?” sorusuna cevap aranır (Çoban ve Diğ. 2017: 87). Eğitim programının dayandığı eğitim felsefesinin ön gördüğü yaklaşımlar, ilkeler, teorik yapılar, kuramlar, olgular, değerler, ölçütler ve genellemeler gibi bilgi birikiminin sistemli birleşimi ile desteklenen bir oluşumdur. Öğretim programında bireye “Ne Kazandıralım?” sorusuna cevap veren ve belirlenen hedeflere ulaşabilmek için uygulanan araçtır (Kılıç ve Diğ, 2015: 110).

2.2.1.3. Öğretme-Öğrenme (Eğitim Durumu): Program geliştirme çalışmalarında belirlenen hedeflerin ve içeriğin etkili şekilde gerçekleşebilmesi için eğitim durumları ögesinin çok iyi düzenlenmesi gerekmektedir. Ders programının planlanan hedeflerin gerçekleşmesi ve öğrencilerin etkili öğrenmeler elde edebilmeleri için uygun öğretim stratejilerinin, yöntem ve tekniklerinin, ilkelerin, materyallerin ve etkinliklerin doğru biçimde sunulması gereklidir (Çoban ve Diğ, 2017: 90). Bu aşamada öğrencilere istenilen davranışların kazandırılmasını sağlayan öğrenme yaşantıları ele alınmaktadır. Bu yaşantıların belirlenmesinde belirli kriter ve öğrenmelerin nasıl olduğunun bilinmesi gerekir. Bu nedenden dolayı eğitim durumlarını öğrenci bakımından öğrenme yaşantıları, öğretmen bakımından da öğretme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2015: 135). Hem öğretmenin hem de öğrencinin programlardaki rollerinin belirlendiği ve somut olarak verildiği aşamadır (Koç ve Diğ. 2017: 9).

2.2.1.4. Değerlendirme (Sınama Durumu): Eğitim programının son aşaması olarak “değerlendirme süreçleri” yer almaktadır. Programın planlanan amaca ulaşip ulaşmadığı “değerlendirme” sonucu ile belli olur. Programlarda uygun değerlendirme süreçleri belirlenerek programın sonucunda da elde edilenlerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Değerlendirmeler bitmiş ve de başlayacak olan uygulamaların ilk aşamasını oluşturur (Küçükahmet, 2009: 22). Öğrenci davranışlarında istendik yönde değişimin olup olmadığı değerlendirme ile anlaşılır. İlk aşamada öğrencinin davranışlarında istenilen gelişmelerin gerçekleşme seviyesi gözlenmelidir. Programın hangi öğelerinde nasıl bir değişimin yapılacağı öğretme durumlarında kullanılan yöntemlerin etkililiğinin nasıl

yükseltilebileceği, hem öğrenci davranışının hem de kullanılan süreçlerin etkililik seviyesinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile mümkün olabilir. Bu nedenle değerlendirme işlemi, programın değişmez ve ayrılmaz bir parçasıdır (Fidan, 2012: 20). Değerlendirme programın belirlenen amaçlarının gerçekleşme düzeyine dayanmaktadır (Koç ve Diğ. 2017: 9). Değerlendirmede yapılan öğretim sonunda öğrencilerin “ne kadar” öğrendiklerinin öğretmen tarafından kullanılacak ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile belirlenmesi yapılır. Kolaylık sağlaması açısından genellikle eğitim programlarında öğretmene kılavuzluk sağlayacak öğretilen konuların değerlendirilmesine yönelik ölçme araçları ve etkinlikleri verilmektedir. Öğretmenler ölçme araç ve etkinlikleriyle öğrencilerin ne seviyede öğrendiklerini en etkili bir şekilde belirleyebilirler (Çoban ve Diğ. 2017: 91). Öğretmenler bireysel özelliklere, derse ve amaçlara uygun olan yöntemi uygulayabilirler.

2.3. Öğretim Programı

Öğretim programı, belli bilgi bölümlerinden oluşan; bilgi, beceri ile uygulamaya ağırlık veren, bunları eğitim programının amaçları doğrultusunda planlı bir şekilde kazandırmayı hedefleyen program türüdür (Varış, 1988; Akt. Gültekin, 2017: 18). Öğretim-öğrenme süreçleriyle ilgili bütün faaliyetleri kapsar. Öğretim programı ders programının bütünüdür (Küçükahmet, 2009: 9). Öğretim programı, okulların amaçlarına, bireyin ihtiyaçlarına bağlı ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi amacıyla, onun duyuş, düşünüş ve davranışlarını etkileyecek nitelikte, tarihi gelişim itibarıyla insanlığın sahip olduğu tecrübe ve bilginin, belirli bir plana ve içeriğe bağlı kalarak bireylere kazandırılması amacıyla hazırlanmış programdır (Kocaçınar, 1966; Hesapçioğlu, 1988; Akt. Çoban ve Diğ., 2017: 31). Öğretim programı, bir dersle ilgili öğretme- öğrenme sürecinde nelerin, nasıl ve niçin yer verilmesini gösteren bir rehber ve bu yönde proje planıdır. Öğretim programında, derste öğrencilere kazandırılması düşünülen amaçların neler olduğu belirtilir ve hangilerinin benzer ve beraber öğretilebilecek etkinlikler olacağı yer alır (Özçelik, 2014: 4).

Öğretim programı kapsamında ders programının oluşturulması, programın uygulanabilirlik kazandığı eğitim- öğretim alanından program geliştirme çalışmalarına dayalı gerçekçi dönütler gelmesini sağlamaktadır. Ders programının sağladığı dönütler kapsamında, öğrenme deneyimlerinin nasıl bir araya getirileceği, hem öğrenme alanının yapısını koruyup hem de öğrenci bilgilerinin nasıl göz önüne alınabileceği, belli bir

seviyedeki öğrenmenin nasıl sağlanabileceği, öğrenme amaçlarının nasıl öğrenme etkinliklerine dönüştürülebileceği ve öğrenmede sürekliliğin nasıl sağlanabileceği hakkında bilgiler yer almaktadır (Taba, 1945; Akt. Gültekin, 2017: 18).

Öğretim programı bir dersin öğretimi ile ilgili bütün öğretme- öğrenme yaşantılarını içine alır. Öğretim programı, derste öğrencilerin kazanacağı hedefleri, hedeflerdeki davranışları ve bu davranışların bireye kazandırılması için belirlenen eğitim durumları ile ne düzeyde kazanıldığını ortaya koyan sınama durumlarını içine alan öğeler bütünüdür (Senemoğlu, 2000; Akt. İşman ve Eskicumalı, 2006: 20-21). Öğretim programlarıyla amaçlanan, öğrencilere kazandırılmak istenen hedef ve davranışların, hangi yöntem ve tekniklerle ve hangi öğretim etkinlikleri ile kazandırılabilceğini belirleyip, eğitim faaliyetinin amaca ulaşp ulaşmadığının değerlendirmesini yapmaktır (Karadağ ve Korkmaz, 2007: 17).

2.4. Sanat

Sanat; insanoğlunun hayatını devam ettirebilmesini sağlayan hava, su ve toprak gibi onun yaşamını anlamlı kılan asıl öğelerden biridir. İnsanlık tarihi ilk insanların söyledikleri ilk şarkı ve ağıtları, yapmış oldukları ilk dansı ve oyunları, çocukları için söyledikleri ilk kahramanlık hikayelerini, avcılığını sembolleştirerek çizdikleri ilk duvar resimlerini anlatır. Sanat dönemleri kuşaktan kuşağa bağlayan, insanlığın sürekliliğini sağlayan önemli bir olgudur. İnsanlar bilemediklerini anlamaya çalışmışlardır. Böylece beden ile ruhu, duygu ile zekayı, zamanla mekanı ve yaşamındaki olayları birbiriyle ilişkilendirebilmişlerdir. Böyle durumları açıklayabilmek için sanatı bulmuşlardır. Bu keşifle de bütün sanatların, görsel sanat ve tasarımın insanın yaşamına sağladığı önemli katkıları, onun ve yaşadığı toplumun niteliğini yükselten değeri ortaya çıkmıştır (Özsoy ve Ayaydın, 2016: 1). Sanat, geçmişi günümüze ulaştıran, toplumlar ve çağlar arasında iletişim sağlayandır (Ünver, 2002: 3). Sanat bir toplumun kimliği ve onu anlatan bir yapıdır, deneyimdir, kazanımdır.

“Sanat nedir?” sorusu tek bir cevap ile sınırlandırılmaz. Sanatın insanın duygu ve düşünceleriyle oluşan ve gelişen bir olgu olduğu düşünülürse sanattaki değişimin insandaki değişimle uyumlu olduğunu düşünmek de yanlış olmaz. Bu, doğal olarak sanatın tanımında bir değişim ve belirsizliği getirmektedir (Ergün, 2008, 1; Akt. Pekdağ, 2011: 28).

Tarih boyunca insanın bulunduğu her yerde sanatta yer almıştır ve her toplumun kendine ait kendine özgü bir sanatı olmuştur. İnsanın bulunduğu her yerde sanat da yer almış, kendini; bilinçaltı, sezgisel ve yaşam için gerekli bir etki olarak göstermiştir (Artut, 2013: 13). Sanat bir faaliyettir, uygulamadır, uğraşıdır ve insanı etkileyen her şey sanatı da etkiler.

Sanat, insanlığın devamlılığını sağlayan ve kuşakları birbirine bağlayan alanlardan biridir. Bir işlevi, yeni kuşağı birçok açıdan bilgilendirip eğitmek, bir işlevi de sanat alanında donanımlı birey yetiştirmektir. Bireylerin “Ben kimim? Ne yapmalıyım? Nereden geliyorum?” gibi sorularına cevap veren sanat, kuşaklar arasındaki bağlantıyı, gelişmişliklerini ve değişimini sağlayan önemli güdüleme eğitimidir. Sanat cesaretlendirir, özel günlerimizi ve kutlamalarımızı zenginleştirir; üzüntülerimize karşı bizleri güçlü kılar; keşfetmenin, keyif ve hazzın kaynağı olur. Sanat ile hayallerimiz genişler; bizim ve daha sonraki kuşakların belleğini meşgul ederek kendimizle ve duygularımızla baş başa kalmamızı sağlar (Özsoy, 2015: 7). Sanat insan ile doğadaki var olan gerçekler arasındaki estetiğin dışı vurumudur (Artut, 2013: 20).

Sanatta duygu ve düşünce zevki belirleyen öğelerdir. Haz sanatta en temel unsurdur. Haz duygusu olmadığın da zaman sanat eseri ile birey arasında mekanik bir bağ oluşur. Çünkü sanat eseri bireyin kavradığı, algıladığı bir öğedir ve bu öğe, önce duygulandırır, sonra düşündürür (Artut, 2013: 19). Sanatın diğer toplumlar tarafından kabul görmesindeki etki; onun insana kendisinden bir şeyler katması, haz vermesi, onu eğlendirmesi, estetik değer yargılarını geliştirmesini ve oyalanmasını sağlayarak, bireyin yaşamdan ders çıkarabilmesini sağlaması yatar (Ayaydın ve Diğ. 2011: 2). Sanat, temelde entelektüel bir faaliyet değil; insanın heyecanlarının bilincine varmasıyla doğan faaliyettir (Yolcu, 2009: 63). Read’ e göre sanat, sanatçı ve çocuğun da kendiliğinden ve üzerinde düşünmeden yaptıkları uyguladıkları bir olgudur. Sanat ürünleri kişinin kendine özgü duygu ve düşüncesinin anlatımı ve ifadesidir. Sanatçı huyunu ve algılamasını sanatında fark etmeden yansıtır (San, 2010: 135).

Sanat, insanın geçmişte ve bugün de yaşanmış olan kültürel yaşamının en kapsamlı bir dalıdır. Hiçbir ders, alan ve deneyim sanatın bireye kazandıracacağı değerleri kazandıramaz (Kırıçoğlu, 2005: 47). Scholz ve Vogler (1995) sanatta, el sanatları ve tasarım eğitimi ile sağlanan kültürel kazancın, insanın bütün gelişimi için önemli olan algılama, gözlem ve ifade edebilme gücünün gelişimine bağlı olduğunu belirtmişlerdir

(Akt. Özsoy ve Şahan, 2009: 206). Sanat eğitimi ile birey sadece kendi zevk ve düşüncelerini değil, çevresindeki insanların değerlerini de kabullenmiş olur.

2.4.1. Sanat Ne İçin Vardır?

- Sanat, insanlar arasında bir iletişimdir.
- Sanat; ifadelerin, duyguların içgüdüsel olarak dışa yansımalarıdır
- Sanat, insanın yaşadığı, büyüdüğü çevresini aydınlatan, ve bir uğraşı alanıdır.
- Sanat, insanın kendini ve çevresini tanımasına yardımcı olur ve insana kişilik kazandırır..
- Sanat, insanın hayata bakışını etkiler ve duygularını harekete geçirerek kendi iç dünyasını tanımasına yardımcı olan bir araç işlevi görür.
- İnsanların üstün, gizil özelliklerini meydana çıkarır.
- İnsan hayatını anlamlı, yaşanılır, zevkli kılar ve insana mutluluk verir.
- Sanat, insan yaşamındaki duygularını ön plana çıkarır.
- Sanat, olanın ve olmayanın farkına varma gücünü geliştirir.
- Eleştirel, bağımsız, yaratıcı düşünce ve hayal gücünü geliştirir.
- Farklı sanat eserlerine bakış açısı geliştirir ve bunlara yönelik ön yargılar kırılır (Artut, 2013: 20-21).

2.4.2. Sanatın Genel İlkeleri

Evrenseldir: Sanat üretimi uygarlığın bulunduğu her topluma yayılmıştır. Sanat iletişim ve etkileşim aracıdır. Bu nedenle, bir sanat etkinliğini süsleme amacıyla uygulamayan bir toplum bulunamaz.

Sürekli: İnsan duygulu, hayal gücü geniş ve düşünen bir varlıktır. İnsan yaşamında bireyin duygu ve düşüncelerini dışa aktarması her zaman var olacağından sanatta sürekli devam edecektir. Sanatsal faaliyetler durdurulamaz ve her zaman devam eden bir durumdur. Sanatı bırakan toplum görülmemiştir.

Kalıcıdır: Üstün eserler kalıcı izler bırakır, Tarih boyunca değerini korur (Artut, 2013: 23).

2.5. Sanat Eğitimi

İnsan çok yönlü eğitime ihtiyaç duyan bir varlıktır. Bilim, felsefe, teknik ve kinestetik alan eğitimleri ile birlikte toplumsal ve bireysel eğitimin vazgeçilemeyenlerinden biride sanat eğitimidir (Mercin ve Alakuş, 2007: 15).

Sanat eğitimi insanı her alanda eğitir. Doğruyu görebilen, analitik düşünebilen, varlığı doğru algılayabilen, geleneksel olan kalıplardan kurtularak gelişimine yönelik davranışlar ve yeni şekiller üretebilen, sorgulayan, toplumların gelişimine önemli katkılar sağlayan bireylerin yetişebilmesi sanat eğitimi ile mümkündür. Teknoloji ve bilimin önemli bir parçası sanattır (Ünver, 2016: 865). Görsel algılamaya bağlı teoriler ile öğrenciyi malzeme ve düşünceleri arasında belirli bağlantılar kurmaya, buluşlar yapmaya alıştıran bir metottur. Böylece öğrencinin elinde gelecekte de bilinçli olarak kullanacağı bir araç olacak ve bireysel bir değer kazanacaktır. Sanat eğitimi bir organizasyondur (Gökaydın, 2002: 19).

Birey öncelikle kendini ve çevresini tanımalıdır. İnsan, doğa ile her an iç içedir ve bu dünyayı anlamak için tüm güçlerini kullanırken kendi teknolojik, bilimsel ve kültürel çevresini de oluşturma çabasıdadır. Sanat eğitimi eğitim sisteminde, bireyin çevresini daha iyi algılayabilmesini sağlayarak yaşadığı toplum ve dış dünya ile bağlantı kurmasına, üretici ve yaratıcı olmasını sağlayan ve çevreye olan duyarlılığını estetik açıdan değerlendirmesine destek olan alanlardan biridir (Canikoğlu, 2016: 1-2). Sanat eğitimi; algılamayı öğretmek, yaratıcılığın gelişimini ve bireye kendini ifade etme yeteneği kazandırmak, sanat eğitimi yöntemlerini geliştirerek, endüstriye hizmet etmek ve aynı zamanda boş zamanların değerlendirilmesi için gereklidir (Erbay, 2013: 30).

Sanat eğitimi, sanat ve bilim alanlarında benimsenmiş olsa da, alanla ilgili birçok terimler kullanılmaktadır (görsel sanatlar eğitimi, sanat öğretimi, resim-iş, güzel sanatlar eğitimi, temel sanat eğitimi, estetik eğitim vb.). Sanatın eğitimi ilgili olarak fazla olan bu kavramlar, bazen anlam karışıklıklarını da oluşturmakta ve zihinleri karıştırmaktadır (Yolcu, 2009: 88). Günümüzde de ders isminde oldukça anlam karışıklığı yaşanmaktadır.

“Niçin sanat eğitimi?” sorusuna çok çeşitli cevap verilebilir. Bunlar;

- Sanat ile bireye dışavurum imkanı vermek ve böylece bireyin ruh sağlığına yardımcı olmak için,
- Kişinin kendini ispatlamasına ve kimliğini kazanmasına imkan tanımak için,
- Kişide bütün alanlarda kullanabileceği yaratıcılık gücü kazanmak için,

- Kişinin sanat yapan bir üretici olması ve bir tüketici olarak içinde bulunduğu topluma katkı sağlaması için,
- Kişinin pratik ve estetik yorum yapabilme gücünün geliştirilmesi için,
- Sanatsal hayal gücünü gelişimi için, sıralanabilir (Kırıçoğlu, 2005: 45).

Sanat gerçek dünyayı anlayabilmenin, anlamlandırabilmenin ve yorumlayabilmenin bir yoludur. Sanat bütün bireyler için gereksinimdir (Artut, 2013: 105). Sanat eğitimi, zamanında verilmezse, farklı kültürlerle değer vermeyi, farklı görüşlere saygı duymayı, bireyin estetik duyarlılık kazanmasını, sanat eserlerini koruyabilme bilinci kazanma ve evrensel ortak bir değeri paylaşma vb. gibi davranışları kazanamamasına neden olabilir (Mercin ve Alakuş, 2007: 17).

Eğitim, yalnızca bilgiyle donatan, bilgi yükleyen değil; bilgi verilirken de öğrenciyi, kendi başına düşünmeye, eleştirmeye, yorumlamaya, yeni ilişkiler kurmaya ve “anlamaya” yönlendirmelidir (Yolcu, 2009: 83). Sanat eğitiminin temel amaçlarından biri, görmeyi, dokunmayı, duymayı ve tat almayı öğretmektir. Bireyin çevresini algılayıp onu biçimlendirmeye yönelmesi için gerekli ilk koşuldur (San, 2008: 25).

Sanat eğitimi bireyin, görsel sanatlar alanında eğitim ve öğretimiyle de ilgilenir. Sanat eğitiminde, sanat eserlerini inceleme, uygulamalı sanat etkinliği, estetik ve sanat tarihi yer alır. Sanat eğitimi diğer programlar gibi araç – gereç donanımı ile öğretim programları, değerlendirme, çalışma düzeni gibi diğer konuları da içine alır. “Görsel sanatlar eğitimi” ise eğitim biliminin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili bütün sorunlarıyla da ilgilenir. Sanat eğitiminin yöntemleri ile ilgili sorunlara psikoloji, felsefe, antropoloji ve toplumbilimi gibi bilim dallarıyla bağlantı kurarak üst seviyede çözüm yolları arar ve bu çözümleri uygulamaya koyar. Bu bölümlerin bilimsel araştırmalarından, araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanır (Kırıçoğlu, 2005: 3).

Sanat bilimi kapsamındaki sanat eğitimi konularına; şimdiki ve geçmiş zaman girmekte, kuram ve uygulama ile üretici - tüketici süreçlere hep bir arada yer verilmektedir. İzlenen ve üretilen sanat ürünleri, sanatların resim, yontu, grafik, mimarlık, “kullanım sanatları” diye adlandırılan dekoratif ve el sanatları alanlarından ve tüm görsel iletişim alanlarından (afiş, fotoğrafçılık, video film vb.) örneklerdir. Genel olarak bir sanat eğitiminde, sadece görsel-yorumsal alanlarla yetinilmeyip, sözel ve işitsel alanlardan

(yazın, opera, sinema ve televizyon, tiyatro, bale, müzik), tüm görsel-işitsel iletişim sağlayan sanat alanlarından faydalanılır (San, 2010: 18-19).

Sanat eğitimi bireylere estetik değerler kazandırır, daha bilinçli ve zevkli tercihler seçme yolunda bireylere yol gösterir. Sanat eğitimi yoluyla bireylerde var olan yaratıcılık ortaya çıkabilmekte, birey kendini keşfetmekte, sanat yoluyla kazandıkları estetik zevk alma sayesinde de algılama süreçleri zevkli hale gelerek ve belirli bir beğeni düzeyi oluşmaktadır. Bunlarda bireylerin seçimlerini etkilemektedir. Bütün bunlar sonucunda bireyin sanata, sanat eserine ve sanatçıya bakış açısı da nitelik kazanmakta ve değişmektedir (Şahin ve Yağcı, 2012: 276).

Sanat eğitimi yaratıcı bir süreç olarak bireyi özgür düşünme ve özgür çalışmaya yönlendirmeye çalışır. Sanat eğitimi boyunca her öğrenci kendi kişiliği yolunda geliştirilmeye çalışılmalıdır. Kendi kişiliği ve eğilimlerine yönelik yönlendirilmeli, birey kendini özgürce ifade edebilme imkanı bulabilmelidir. Beğenen, seçen, üreten, kendini ifade edebilen çocuk, içinde yaşadığı toplumun bir üyesi, geleceğinin bir temsilcisidir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012: 9-10). Ünver'e göre (2011: 43) her çocuğun ileride sanatçı olacağı tabii ki doğru değildir. Çocuk sanatçı olmak üzere sanattan anlayan, sanatı yaşamına uygulayan bir birey olması için eğitilmelidir. Bu bir anlamda sanat üreticisinin ve sanat tüketicisinin eğitimidir (Ünver, (2011: 43).

Sanat eğitimi; bireye estetik açıdan yorum yapabilmesini, yeni olayları hissedip, heyecanlarını doğru şekillerde yönlendirebilmeyi öğretir. Sanat eğitimi ile asıl amaç sanatçı yetiştirmek değil, eğitim durumunda olan bireyleri yaratıcılığa yönlendirip, onun duygusal, bilişsel ve duyuşsal eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir (Yolcu, 2009: 93). Sanatsal her yaklaşım biçimi, bilişsel, duyuşsal, devinimsel, sezgisel özellikler tek bir sanat kuramı veya yöntemleriyle öğretilmemektedir. Çünkü her birey aynı gelişim özellikleri göstermez. Bu özellikler değişken olduğu sürece farklı kuram, teknik, yöntem ve stratejilerin geliştirilmesi gerekli görülmektedir (Artut, 2013: 131). Her bireyin gelişimi aynı olmadığından, her yöntem bütün bireyler için geçerli olmamalı, farklı yöntem ve teknikler uygulanmalıdır.

İlköğretim okulları, sanatın kendine özgü tekniklerini, sanatın kültürünü ve temelini olduğunu öğretebilmelidir. Yalnızca sanatın kendi değil, içindeki kültürel evreninin de çocuk tarafından yargılanabilmesine imkan hazırlanmalıdır (Tarı, 2011: 14).

Sanat eğitimi geleneksellikten çok, geleceğe doğru hedefleriyle, klasik eğitimin topluma yansıyan yapısını temsil eder. Toplumsal sorunlara karşı fikir geliştiren, amaca uygun değerler üreten, tutarlı bireyler yetiştirmeyi hedefler. Geleneksel biçim ve içeriklerin korunması ve bunun gibi boyutları araştırırken, geleneksellikten çok yeni sanatsal biçimlerin, yeni düşüncelerin ortaya çıkmasına destek olur (Ünver, 2016: 871).

Sanat eğitimi; insanı merkeze alarak, onun mutluluğu için, insan yaşamına uygun bireyler yetiştirebilmeyi hedef alır. Sanat eğitimi; sanat eserlerinin seyircide, okuyucuda, dinleyicide estetik duygu oluşturmayı; beynin bir bölümü olan sanatsal zekanın beslenmesi ve gelişimi, böylece ona insanı ve insana bağlı değerleri ulaştırabilmeyi hedefler. Sanatsal anlatım yolunu kullanan birey çağdaş ve geçmiş sanat yapıtlarına değer yargısıyla ulaşabilir. Böylece kişi çevresinde olan sanat eserlerinin farkına varır (Yolcu, 2009: 94).

Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilen sanat eğitimi topluma katılımdan başlayarak yaşamın içinde devam etmektedir. Böylece örgün eğitim kurumlarında sanat eğitimi alan ve yaygın eğitim sistemlerinde sanatla karşılaşan birey, sanat eğitimi yoluyla görsel düşünebilecek ve bilinçli bir bakış açısına sahip olacaktır (Sabancılar, 2007: 11). İnsanı; duygu, bilgi ve davranışıyla bir bütün olarak ele alan sanat eğitimine her yaşta değer verilmelidir (Ünver, 2016: 870).

İlköğretimde sanatsal öğrenme, özellikle öğrencinin bilişsel ve duygusal gelişimi için oldukça etkilidir. Genel anlamda sanatsal öğrenme seviyesinin yükseltilmesinde aşağıdaki maddeler ölçüt alınabilir (Artut, 2013: 101):

- a) Sanata ilişkin korku ve kaygıların giderildiği, güdülemenin ve amaca uygun uyaranların etkili olduğu durumlarda,
- b) Yaratıcı düşünce ve projelerin uygulamaya konmasında uygun bir ortam ve fırsatlar verildiğinde,
- c) Estetik doyum, istek ve başarıların meydana geldiğinin farkına gelindiği durumlarda,
- d) Öğretmenler katı, otoriter bir model olmadığında,
- e) Öğrencilerin sanatsal öğrenmeye dönük katılımlarının etkili olduğunda,
- f) Estetik davranışların ödüllendirildiği, demokratik, özgür bir ortamın sağlandığı durumlarda,
- g) Karşılıklı sevgi ve güvenli etkileşimin gerçekleştiği durumlarda.

Sanat eğitimi ile ülkesi dışındaki sanatçının eserini benimseyen, daha önceki yıllarda farklı toplumların yapmış olduğu sanat eserlerine önem veren ve onları koruyan, gelecek

dönemlere bir kültürel miras bırakabilmek için çabalayan insan veya toplumlar, sanat kültürü ile yetişmiş kişi veya toplumdur. Uyumsuz ve dengesiz toplumlar istenilmiyorsa o toplumda olan insanlara sanat eğitimi verilmesi gerekir. Çünkü sanat kültürünü topluma kazandırmak ve toplumların uyumlu bireylerden oluşmasını sağlamak, sanat eğitiminin temel amaçlarından birini oluşturmaktadır (Mercin ve Alakuş, 2007: 18). Değerlerle düşünmeyi, nitelikleri fark etmeyi öğrenen kişinin estetik görüşü ve bakış alanı genişler. Beğenileri dar, sadece kendi beğendiklerini güzel olarak kabullenen bireyler yerine, çevresine ve sanat eserlerine onların kendi nitelikleri, kültürel birikimleri ve sanatsal dilleri doğrultusunda yaklaşan bireyler yetiştirmek, sanat eğitiminin amaçlarındandır (Yolcu, 2009: 94).

Sanat Eğitimi ile bireyin yetenekleri, hayal gücü gelişir, kendine olan özgüveni güçlenir. Sanat eğitimi, etik değerleri korur, bağımsız düşünmeyi sağlar, ruh sağlığını korur, daha iyi görmeye yönlendirir ve bireye maddi destek sağlar. Sanat eğitimi aynı zamanda bir ifade ve iletişim aracıdır (Şahan ve Diğ, 2013: 2-3).

2.5.1. Sanat Eğitiminin Temel Amaçları;

- 1) Sanat yaşam boyu öğrenmenin merkezidir. Çevremizde, sokakta yürürken etrafımızda mimari yapılar görüyoruz. Kamu kuruluşlarında, müzelerde sanat eserlerinin orjinallerini veya röprodüksiyonlarını görüyoruz. Bu yapılar ve çevremizdekiler bireyde estetik beğeni kazandırır.
- 2) Sanat, geçmiş ve şimdiki her kültürün merkezi olmuştur. Genellikle diğer toplumları anlamamanın en iyi yolu, onların sanatları aracılığıyla anlamaktır. Sanatla kültürler hakkında bilgi verir. Sanat toplumun bir yansımasıdır.
- 3) Kapsamlı ve ardışık sanat eğitimi bütün öğrenciler için esastır. Öğrenciler sanat çalışmaları aracılığıyla ifadeci ve yaratıcı yeteneklerini geliştirebilirler. Sanat, öğrencilere kendi çevrelerindeki dünyayı algılayabilmeleri için güçlü bir yol göstericidir. Algılama yeteneği ile birlikte düşünme başlar. Dil, analitik düşünme, sözlü düşünme ve iletişim gibi çeşitli alanlarda temel düşünme yeteneklerini kuvvetlendirir.
- 4) Sanatta yaratma deneyimi, öğrencilerde sosyal dayanışma, sorumluluk, güvenilirlik ve başkalarının işlerine saygı duymayı geliştirir (Keser, 2009: 296).

Sanat eğitiminin amaçları; sanatın kendinden kaynaklanan değerlerinin kişinin sanatsal ve kültürel ihtiyaçlarına katkısı yönünde belirlenmelidir. Bu yöndeki bir sanat eğitiminin amaçları şöyle sıralanabilir (Kırışoğlu, 2005: 48 - 51):

1- Sanata özgü en önemli özellik anlatımdır. Bireyin öznel iç görüşü, düşünöleri, duyguları ve imgeleri sanatla görselleşir. Bireyin iç dünyasının dışa vurumu ve başkalarının bu anlatımı anlaması insan için bir ihtiyaçtır. Hangi sanat alanı olursa olsun bir eser ortaya çıkarma anlatılmak isteneni karşıya aktarma amacını güder. Bu aynı zamanda üretenin anlatımlarını paylaşmak istemesidir.

2- Sanatsal anlatımı öğrenen birey, çağdaş ve geçmiş sanat yapıtlarına değer yargısıyla ulaşabilir. Çevresinde olan sanat eserlerini ayırt edebilir. Sanatın insana sağladığı zenginlik, değerlerle düşünme gücü her eser incelemesinde daha da gelişir.

3- Çevremizi saran sadece sanat yapıtları ve doğa değil. İnsana çizgi, doku, biçim, renk, mekan gibi değerlerle ulaşan daha birçok nesne bu ortamda yer alır. Bunların bir kısmı sanat eseri olarak nitelenirken bir kısmı da estetik yönden değerlendirmeye alınır. Sanat eğitimi bireye sanat yapıtlarına olduğu gibi, çevreye ve her türlü görseelliğe bir başka boyutta estetik ölçütlerle ulaşmayı sağlamaktır.

4- Değerlerle düşünen, nitelik farklılıklarını ayırt eden kişinin bakış alanı da genişler. Sadece sevdiklerini ve kendi bildikleri güzel kabul eden bireyler yerine, geniş düşünen bireyler yetiştirmek sanat eğitiminin temel amaçlarındanadır. Her yeniliğe kapalı bireyler yerine, her yeniliğe açık bireyler yetiştirmek sanat eğitimi ile olur. Sanat eğitimi bireye kendi kültürü kadar, diğer kültürleri de öğrenme ve değerlendirme imkanı verir.

5- Sanat sadece imge, düşünce ve duyguların görölen şekillere dönüştürölmesi değildir. Kişiyeye kazandırdığı eleştirel göz de sanatın işlevlerinin sınırını belirlemez. Sanat aynı zamanda insanın yapabileceklerine sınırsız deneyim imkanı veren bir alandır. Sanatta sürekli yenilenen ve sürekli araştıran bir yaratıcı süreç yaşanır.

6- Kişinin sanat yolu ile öğrendiği dil, öğrendiği bütönlüğü yaratma gücü, üretirken kazandıdığı yaratıcı davranış ve izlerken ulaştığı eleştirel tavır bireye ayrıcalıklık verir.

7- Sanatın bireye kazandırdığı bir başka duygu yaratıcılığın yine değeri kendinden olan mutluluk duygusudur.

8- Sanat bir kültür varlığıdır. Sanatı eleştirel bir bakış açısı ile algılayıp değerlendirmeyi öğrenen çocuk, bu eserleri tarihsel süreçte yerine koymayı da bilmelidir. Bu yolla her dönemin, her ülkenin sanat eserlerine, kültürel varlıklarına geniş bir perspektif içinde ele alır. Sanat tarihini öğrenir. Böylece asıl yapıtı görme ve müzelere gitme alışkanlığı elde eder. Fazla ve gerçek sanat eseri görme, bu eserlerdeki değerleri özümseme bireye bir değer duygusu kazandırır ve yeni eserler olarak yaratıcı kişilerce daha sonraki yıllara aktarılır.

9- Sanat, bir yaratıcı süreç olarak bireyi özgür çalışmaya ve özgür düşünmeye yöneltir. Beğenen, seçen, üreten kişi aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun da bir üyesidir. Çevresine yabancılaşmaz. Bu işleviyle sanat, toplumsal ve kültürel gelişmede katılımcı bireyler yetiştirilmesinde önemli rol alır.

Sanatsal dilin kullanılabilmesi sanatın en önemli amaçlarından biridir. İnsanın sanatsal düşünce ve üretim yoluyla kendini dışa aktarması önemlidir. Bireyin içinde bulunduğu kendi çevresini tanıması ancak kendi dışındaki nesnel çevresini tanımasıyla mümkündür. Bu yolla öğrenilen deneyimler, kişinin kendini anlatmasında önemli bir araç olacak ve kişiyi özgürleştirmeye başlayacaktır. Özgün anlatım çabası da özgün düşünmenin en temelini oluşturan eleştirel düşünme ve sentez-yorum yapmayı birlikte kazandıracaktır (Gençaydın, 1993; Akt. Artut, 2013: 39).

2.5.2.Sanat Eğitiminin İşlevleri

Sözel ifadeler toplumlar tarafından kendilerini anlatabilmenin ve anlaşılabilmenin bir yaklaşımı olarak benimsenmiştir. Görsel anlatım biçimi, yaşamın bir parçasıdır, bireyin kendini anlatabilmesinin, anlaşılabilmesinin en özel ifade biçimidir. Sanatın asıl amacı, kendi içinde bulundurduğu manevi birikimi ile insanları harekete geçirmektedir. Sanatsal bir hayalin, imgenin hazzal, coşkusal birikimi nesnenin kendi biçiminden dışarıya dağılarak, sanatı algılayan insana yansır. Bireyin kendinde olan deneyim ve bilgisine bağlı olarak gerçekleşen yaşamının gerekliliği, işlevselliği de beraberinde getirmiştir (Artut, 2013: 39-40).

Sanat eğitiminin işlevi, genel amaçları ile bağdaşan bir yapıdır. Çocuğun entelektüel, kültürel bakış açısını geliştirip, içinde yaşadığı toplumun kültürünü de benimsetir. Kültürel ve milli değerlere saygı duymayı, değerlere sahip çıkmayı ve sevmeyi öğretir. Böylece algısal, duyuşsal, manevi, bilişsel gücün gelişmesine destek olur. Algı birikimini,

yaratıcılığını ve hayal gücünü geliştirirken, bu birikimlerini başka alanlara da aktarabilme becerisini kazandırır. Sanat eğitimi bu yönüyle diğer alanları destekler. Birey her alanda kullanabileceği yaratıcı düşünce ve davranışları kazanır. Sanatın, sanatçının ve sanat eserlerinin her zaman önemli birer değer olduklarını kavrar. Ayrıca, evrensel ve ulusal sanat eserlerine anlayabilmeyi, bakabilmeyi ve modern sanat eserlerine karşı bakış açısını geliştirebilmeyi öğrenir (Ayaydın ve Diğ. 2011: 36).

“Artut’a göre sanat eğitiminin amaçları ile örtüşen sanat eğitiminin işlevleri;

1. Yaratıcılığını geliştirmek.
2. Araştırmacı, inceleyici, sorgulayıcı bir kimlik kazandırmak.
3. Entelektüel, kültürel bakış açısını geliştirmek.
4. Kendine olan güven duygusunu kazandırmak, kendini tanımlamasını olanaklı kılmak.
5. Eleştirel bakış açısı, eleştirel düşünce ve sezgi gücünün gelişimini sağlamak.
6. Sanatsal sorunları çözebilme becerisine işlerlik kazandırmak.
7. Görme becerisi, olasılıkları tahmin edebilme gücünün kazandırılması.
8. Sağlıklı etkileşim ve iletişim gücünün kazanımına olanak sağlamak.
9. Taklit ve kopyacılıktan uzak özgün ve yaratıcı bir anlayış geliştirmek.
10. Teknik bilgi ve beceri, deneyim kazandırmak.
11. Manevi (tinsel), duyuşsal, bilişsel, algısal gücünün gelişimine olanak sağlamak.
12. Sorunlarıyla başa çıkabilme, kendini ifade edebilme, deşarj olabilme gücünün, ortamının yaratılması.
13. Sosyal ve duygusal gelişimine katkıda bulunmak, sağlıklı düşünce ve kişilik gelişiminin kazandırılması.
14. Modern sanat yapıtlarına karşı bakış açılarının geliştirilmesi, farklı sanat ürünlerine hoşgörü ile bakabilme anlayışını kazandırmak (Artut, 2013: 123-124).”

2.5.3. Sanat Eğitiminin Öğretim Alanları

Sanat eğitimi içinde yer alan öğretim alanları şöyle sıralanabilir:

1. *Uygulama boyutunda yaratıcı çalışmalar:* Görsel sanatların seramik, resim, grafik sanatlar, dokuma, heykel vb. bölümlerinde araç ve gereçlerle çalışılması gereken alan.

2. *Sanat eleştirisi:* Sanat eserlerini incelemek, onlardan tat almak ve zamanla eleştiriye kadar ulaşan eleştirel alan. Buyurgan’a (2012: 63) göre sanat eleştirisi; sanat eserini, ayrıntılarıyla, bütünüyle ve toplumla olan bağlantıları açısından sistematik olarak inceleme, tanımlama, çözümlleme, yorumlama ve yargılama sürecidir. Sanat eleştirisi bir sanat araştırması, incelemesi yapma ve sanata karşı duyarlı tepki verme sürecidir.

3. *Sanat tarihi:* Sanatın gelişimini izleyen, tarihsel süreçle bağlantılı bir şekilde sanatı araştıran sanat tarihi ya da kültürel alan.

4. *Estetik:* Çevrede, doğada ve sanatta güzeli arayan; “sanat nedir?” ve “sanat ne içindir?” soruları araştıran, inceleyen alan.

Bu alanlar özel yöntemleri ile dayandıkları ayrı bilim ya da sanat bölümlerinin amaçlarına uygun bir şekilde öğretilir. Farklı alanların araştırma teknik ve yöntemlerinden de yararlanılır. Örneğin, sanat tarihinin temel kavramları ile beraber sanat tarihi öğretilir. Eleştiride, eleştiri kuram ve teknikleri ile eleştirmenlerin bir yapıta yaklaşımlarındaki yöntemlerden de yararlanılır. Uygulamada ise, sanatçıların yaratıcı davranışları öğrenmede örnek olur. Ayrıca, her alan birbirinin yöntemlerinden de destek alır. Kimi zaman eleştiri uygulama ile kimi zaman uygulama konuşma, anlama, anlatma yöntemi ile öğretilir (Kırıçoğlu, 2005: 121).

2.5.4. Sanat Eğitimi Problemleri

Sanat eğitiminden kaynaklanan tüm sorunlar; okul öncesi eğitimden yüksek öğrenime kadar her eğitim kademesinde hemen hemen her yerde benzer özellikler taşır. Fakat bu sorunlar ülkeden ülkeye çeşit, boyut ve özellikleri ile farklılık gösterebilir. Artut (2013: 145-147) sanat eğitimini etkileyen sorunlara neden olan faktörleri şu şekilde sıralamaktadır:

2.5.4.1. Toplumsal Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar: Toplumumuzun, sanata yaklaşımı hobi, boş zaman uğraşısı gibi düşünülmektedir. Galeri ziyareti, gezici sergiler ya da müze gezileri çoğunluğun arzu ettiği uğraşı alanlarından değildir. Bu da sanatın gelişimini olumsuz yönde etkiler. Düzensiz yapılanma ve dağınık yerleşme eğitim seviyesinin düşüklüğü, teknolojide geride kalma, masraflı ve yavaş işleyen kamu yönetimi gibi sorunlar, plastik sanatlar eğitimini olumsuz yönde etkilemektedir (Erbay, 2013: 62). Ülkenin geri kalmışlığı toplumu ve bireylerin sanata bakış açısını da belirler. Ülkemizde sanat, bir beceri, uğraşı ve süsleme amacı ile geleneksel bir anlayış olarak bilinmektedir. Öğrenci velilerinin sanat eğitimine yönelik olumsuz ön yargılı davranışları ve tutumları da etkileyici olmaktadır.

2.5.4.2. Ekonomik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar: Eğitim ortamında ekonomik şartların yetersizliği, eğitimden alınacak verimi doğrudan olumsuz yönde etkilemektedir. Eğitimle ilgili görevlerin iyi yürütülebilmesi için çeşitli gelir kaynaklarının bulunması ve bunlardan üst düzeyde faydalanılması gerekmektedir. Sanat çalışmalarına ve gelişmesine etkili olabilecek yönetim tekniklerinin başarılı olması, güvenilir gelir kaynaklarının olmasına bağlıdır (Erbay, 2013: 64). Eğitimde mali finansal koşulların ve teknolojik imkanların yokluğu ya da yetersiz oluşu bu derslerden alınacak verimi de direk

etkilemektedir. Eğitime ayrılan bütçenin yetersiz oluşu, uygun araştırmaların yapılamaması, önceliklerin iyi saptanamaması gibi sorunlarda yer almaktadır.

2.5.4.3. Çevresel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar: Bunlar fiziksel ve sosyal çevrelerden kaynaklanan sorunlar olarak sınıflanmaktadır. Fiziksel sorunların başında ilk olarak atölye, kaynak yayınlar, derslik ve diğer derse uygun materyallerin varlığı veya yeterliliği önem taşımaktadır. Sosyal çevrede ise galeri ve müzelerin olmayışı, okul aile işbirliğinin oluşturulamamasından kaynaklanan sorunlar olarak düşünülebilir.

Sanat dersleri ikinci plana kalınca, diğer olumsuzluklar da bunu izler. Her gün bir şeyler eksilen sanat dersleri için yapılacak harcamalar azaltılır. Çalışma yerleri yoktur. Çalışma süresi diğer derslere oranla en aza indirilir. Oysa bütün öğretim durumları, bu öğretimlerin uygulanacağı fiziki ortama, sınıfa, atölyeye bağlıdır. Çevre faktörü, çalışma ortamı, ders araç ve gereçleri sanatın öğretimini etkiler (Kırıçoğlu, 2005: 7).

2.5.4.4. Kişisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar: Her insan fizyolojik özellikleri, öğrenme, unutma, hatırlama, beceri, çatışma, heyecan, dikkat, görme, anlama vb. gibi faaliyet, duygu ve süreçler bakımından diğer insanlardan farklı özelliklere sahiptir. Bir eğitim programının başarıyla yürütülmesi, eğitmenin başarısının ve öğrencilerin öğrenmedeki başarılarının seviyesi ile karşılıklı değerlendirilmesidir (Erbay, 2013: 59-60). Eğiten ve eğitilenden kaynaklanan sorunlar olarak da sınıflandırılabilir. Eğitmenin katı tutumu, alan bilgisinin zayıflığı ve öğretim bilgisi, uygulamadaki ve yöntemlerdeki sorunlar olarak gündeme gelir.

2.5.4.5. Ölçme ve Değerlendirmeye Yönelik Sorunlar: Sanat eğitimcilerinin üretilen çalışmalara – yapıtlara- eserlere ilişkin ciddi, sağlıklı değerlendirme ölçütlerinin olmayışı, çoğunlukla “çok güzel olmuş, hiç olmamış, çok çalışmalısın” şeklinde değerlendirilmesi doğru değildir. Bireyin yaratıcılık, sezgi, yargılama, iletişim becerileri, hayal gücü, görsel algılama gibi özellikleri, ölçme ve değerlendirme araçlarının yeni değerleri olarak görülmektedir.

2.4.4.6. Politik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar: Demokratik, bilimsel çağdaş eğitim ilkelerinin göz ardı edildiği eğitim politikalarından arzu edilen sonuçları almak mümkün değildir.

Sanat eğitiminin daha ileriye gidememesinin nedeni; ailelerin duyarsız oluşu, eğitim sistemi, öğretmenlerin ve okul idarecilerinin sanata ilgisizliği ve iyi anlaşılabilmesi olarak sıralanabilir. Sanat eğitiminin yaygınlaştırılmasını örgün ve yaygın eğitimde bireylerin

sanatsal düşünme, eleştirme gibi yeteneklerin gelişmesi ile mümkündür (Yazar, Aslan ve Şener, 2014: 596).

2.6. Türkiye'de Görsel Sanatlar Eğitimi

2.6.1. Cumhuriyet Öncesi

Türklerin, Orta Asya'da ilk kez gördükleri yüzyıllardan Cumhuriyet dönemine kadar güzel sanatları ve sanat eğitimini önemsedikleri görülür. Altay dağları etekleri "Pazırık" bölgesinde bulunan ve M.Ö. 3 ve 4. yüzyıllardaki Türk sanatı örneklerinden; M.S. 8 ve 9. yüzyıllar, Uygur duvar resimlerine kadar olan dönemde ortaya çıkarılmış İslamiyet öncesi Türk sanatının belli bir disiplinle eğitilmiş sanatçılar tarafından ortaya konduğu görülmektedir (Özsoy, 2015: 60). Türkler, İslamiyet öncesi döneme kadar geçen yüzyıllarda resim, duvar resimleri, minyatür, seramik, mimari, heykel gibi alanlarda estetik bir duyarlılıkla sanatsal yeteneklerini sergilemişlerdir. Sanat eserleri, çoğunlukla devletin veya dini eğilimlerin etkisiyle yapılmışsa da estetikten uzak olduğu söylenemez (Delier, 2005: 14).

Osmanlı İmparatorluğunda eğitim çalışmaları zaman içinde şekillenmiştir. İnsanların şehirlerden şehirlere günler ve aylarca süren yolculuklardan sonra ulaştıkları zamanlarda "medreseler" öğrenci eğitiminde önemli rol oynamıştır. O dönemlerde vakıf olarak kullandıkları arazilerden elde edilen gelirler ve yardımlarla ayakta duran bu kurumlar, öğretmen yetiştiren kurumlar olarak da görülebilir. Osmanlı imparatorluğu Tanzimat döneminde ise, programları Batı'daki uygulamalara benzeyen, "Öğretmen Okulları" açılmıştır. "Darülmualimin- i Rüşdi" 1848 yılında, "İlk Öğretmen Okulu" 1862 yılında ve "Kız Öğretmen Okulu" 1870 yılında açılarak eğitim vermeye başlamışlardır. Bu okulların müfredatında resim derslerinin de yer aldığı (günümüz sanat eğitimi uygulamalarından uzak olsa da) bilinmektedir (Özsoy, 2003; Akt. Ayaydın vd., 2011: 26).

Ülkemiz sanat eğitimi tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın danışma kurulu olan "Sanayi ve Nefise Encümeni'nin (Güzel Sanatlar Kurulu'nun)" oluşturulması da önemli bir yer tutar. Sanatı topluma götürme ve yayma amacını savunan bu kurulun; sanat eğitiminin yenilenmesi ve gelişmesinin sağlanmasında; her yıl açılan "Güzel Sanatlar Sergisi" sonucunda verilen başarı ödülleri adayların seçilmesinde; hükümet adına alınacak sanat eserlerinin belirlenmesinde; şehir planı düzenlemelerinde; anıt ve resmi binaların yapımında; para, pul, arma gibi halkın estetik zevkini etkileyecek konularda; danışmanlık

ve seçicilik yapma gibi görevleri olmuştur (Etike, 1995; Akt. Ayaydın ve Diğ., 2011: 30). Sanat eğitimi açısından Cumhuriyet dönemine kadar en önemli gelişme Osman Hamdi Bey'in 1883'te kurduğu ve 1910'a kadar müdürlük yaptığı Sanayi-i Nefise Mektebi'dir. Resim sanatının askerlerden sivillerin eline geçmesidir. Çağdaşlaşma bakımından önemli bir adım olan Güzel Sanatlar Akademisinde ilk yıllarda eğitime "Resim, Mimari ve Oymacılık (Heykel)" bölümleri ile başlanmıştır. Eğitimin hem kurumsal hem de uygulamalı olduğu bu yıllarda hocaların çoğu yabancı ve bu dersler; tabiat resmi, programlarda insan anatomisi, perspektif ve yağlı boya ağırlıklı olup usta- çırak ilişkisi ile yürütülmüştür. Türkiye'nin batılı anlamda sanat eğitimi veren ilk yüksekokulu olan kurumun adı 1969 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar, 1982'de de Mimar Sinan olarak değişmiştir. Bu okulun temel yapılanmasında, atölye ağırlıklı Fransız sanat eğitiminin kabul edildiği bilinmektedir. Nitekim okulu kuran Osman Hamdi Bey ve daha sonra bu okulda görev alan hocaların büyük bir bölümü Fransa'da eğitim görmüşlerdir. İlk dönemlerde plastik/görsel sanatlar ağırlıklı eğitimin egemen olduğu okulda, Bauhaus hareketiyle 1929-32 yılları arasında tasarım alanlarında da eğitim verildiği görülür (Özsoy, 2015: 65).

1923'te Sanayi-i Nefise Mektebi Yönetmeliği'nde ortaöğretimde öğretmenlik yapacaklar için koşullar bulunmaktadır. Buna göre, resim öğretmenliği yapmak için Sanayi-i Nefise Ehliyetnamesi almak şarttır ve bunun için her yıl Şubat ve Temmuz aylarında imtihan yapılır ve imtihana dışarıdan da girmek mümkündür (Etike, 1991: 101).

Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirenler ortaokullarda resim öğretmenliği yapmışlar ve ortaokullarda eski resim gelenekleri tamamen yıkılıp, yerine öğrencileri doğaya yönelten bir öğretim modeli koymuşlardır. Ortaokul öğrencisini doğadan, ezber, hayali ve tezyini resme, harekete kompozisyona alıştırmışlardır. Sanayi-i Nefise Mektebi'nden 1930 yılında Resim Pedagojisi dersi kaldırılır. Resim Pedagojisi dersinin kalkmasının üç nedeni vardır. Bunlar; Akademi yalnız ressam yetiştirir, resim öğretmeni ancak öğretmen okullarından yetişebilir. Resim öğretmeni için ressam olmak lazım değildir; biraz resim bilmek ve pedagoji bilmek bu işi sağlar, düşüncesidir (Etike, 1991: 102).

19. yüzyılda ülkemizdeki sanat eğitiminde, Cumhuriyetin ilk sanat eğitimcisi İsmail Hakkı Tonguç resim derslerinin önemini ortaya koyan en önemli isimlerin başında gelmektedir. 1909-10 yılları arasında eğitim-öğretim konusunda ihtisas komisyonu tarafından hazırlanan müfredat programında, liselerin uyguladığı resim eğitimi derslerinin yaklaşımını şöyle değerlendirilir; Özellikle ortaokul ve liselerde resim derslerinin ciddi olarak öğretilmesi için, eğitimcilerin bilgili ve Güzel Sanatlar Akademisinden (Sanayi-i Nefise Mektebinden) mezun olarak

perspektif, gölge, leke gibi konulara vakıf olması gerekir. Ortaokul 3. sınıf öğrencilerin objelerden etütler yaparak, geometrik şekilleri tanımaları hedeflenir. Objelerin ayrıca büyüklükleri ile ilgili de bilgi sahibi olmaları gerekir. Lisedeki öğrenciler için ise; küp, küre, yarımküre, silindir, piramit gibi biçimlerin algılanması ve çevredeki objelerin farkındalığının algılanması hedeflenmiştir. Okullarda genel olarak tıpkı batıda uygulanan kolaydan zora modeli uygulanmıştır (Dilmaç, 2009: 119).

2.6.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte eğitimde köklü reformlar yapılmış, bu amaçla 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu çıkarılmış. Eğitim laikleşmiş, yeni Türk Alfabesine geçilmiş, üniversite reformu yapılmış, Köy Enstitüleri kurulmuştu. Kültür ve sanat sorunlarını öncelikli konular olarak gören Atatürk, sanata ilgiyi devlet politikası haline getirmiştir (Dutkin, 2012: 25).

Sanatsal gelişmenin altın yılları Cumhuriyet döneminin ilk yılları olarak sayılmıştır. Sanat eğitiminde temel oluşturacak arayışlar içine girilmiş ve bu eğitim boyunca, doğayı görmek, görmeyi öğretmek, imge zenginleştirmek gibi öneriler yazıda ve sözde kalsa da yer almıştır (Kırıçoğlu, 2005: 43). Kurtuluş savaşından sonra yeniden kurulmakta olan bir ülke olarak o dönemde sanat eğitimi üzerine çalışmaların başlatılması dikkate değerdir. Cumhuriyetin ilanından 2 yıl sonra, 1925 ve 1926 yıllarında Dewey, Stiehler ve Parker gibi yabancı eğitimciler ülkemize davet edilmişlerdir. Bu dönemde Alman sanat eğitimcileri Frey ve Stiehler'in gerçekleştirdiği "iş ilkelerine dayalı öğretim kursu" ülkemiz sanat eğitimi tarihinde yerini almıştır (Etike, 1995; Akt. Ayaydın ve Diğ., 2011: 28). Stiehler, resim ve el işleri yoluyla öğrencilerin yaratıcılık ve buluş yeteneklerinin geliştirilmesi, sanat yapıtlarının değerini anlayabilecek düşünce ve duyguların arttırılması gerektiğini söyledi (Stiehler 1926: 50-52; Akt. Ünver, 2002: 19). O yıllarda pek çok uzmanlar gelir, gider ve Türk eğitimine ilişkin önerilerde bulunurlar. Dewey'in raporu uygulamaya konulmuştur (1926). Okulların çalışma ortamları, ders araç ve gereçleri, programları bakımından yeniden düzenlenmesi ve zenginleştirilmesi önerilmiştir.

Raporda yer verilen resim ve el işleriyle ilgili konular şunlardır. Raporda (Kırıçoğlu, 2005: 36);

- 1- Okullarda resim ve el işleri atölyelerin kurulması ve bu atölyelerin gerekli araç ve gereçle donatılması.

- 2- Yükseköğretime devam etmeyeceklerin yaşamlarında kendilerine yetecek bilgi ve becerilerin kazandırılmasında ve de bilginin yaşama geçirilmesinde uygulamaya ve özellikle el işlerine önem verilmesi.

- 3- Görsel sanatlarda (Resim, çizgi, boya sanatları olarak raporda yer alır) yeteneklerin geliştirilmesinin bireysel ve toplumsal önemi ve yararı üzerinde durulur.

Dewey'in raporu üzerine, ortaokullara öğretmen yetiştirmek amacıyla Ankara'da Gazi Orta Öğretmen Okulu (Gazi Eğitim Enstitüsü) açılır (1926). İlk, orta, lise Resim-İş programları değiştirilir. Okullarda resim-iş odaları ve işlikler kurulur (Dewey, 1938).

Dewey raporunda, resim-iş eğitiminin, genel eğitim içerisindeki önemi üzerinde durmuş, bu noktayı önemle vurgulamıştır. Avrupa'ya bu amaçla öğrenci gönderilmesi onun önerisiydi. Söz konusu öneri doğrultusunda, 1928'de açılan sınavla Malik Aksel, İsmail H. Uludağ, Hayrullah Örs, Hakkı İzer, M. Ali Akdemir Almanya'ya gönderilmiştir (Özsezgin; Akt. Dilmaç, 2009: 121).

Etike'ye (1995; Akt. Ayaydın ve Diğ., 2011: 30) göre Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra, 1926 - 1929 yıllarında Milli Eğitim Bakanı olan Mustafa Necati döneminde, ülkemize gelen bu eğitimcilerin hazırladığı raporların da etkisiyle "resim eğitimi" açısından önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bu dönemde kurulan "Levazım ve Ders Araçları Müzesi" nde bütün illerden seçilmiş olan öğrenci resimleri, Türkçe, Matematik, Yabancı Dil vs. defterleri sergilenmiştir. Ayrıca öğrencilerin kültürel, sanatsal ve sosyal etkinliklerini gösteren fotoğrafları ve bütün derslerle ilgili araç gereç ve ürünler de bu sergiler içinde yer almıştır. Günümüz ve gelecekteki eğitimcilerimiz, öğrencilerimiz için büyük değer taşıyan çalışmaların bulunduğu bu müze ve Milli Eğitim Bakanlık binası 1947 yılında çıkan yangın sonucu yok olmuştur.

Ülkemizde sanat eğitimi gelişimi incelendiğinde, başlangıçta sistemli bir şekilde gelişim göstermeyen, Nigarhane ve Nakkaşhanelerde çırak - usta ilişkisine bağlı bir eğitim sistemi görülmektedir. Günümüz sanat eğitimi sistemlerinden farklılık gösteren bu anlayış kapsamında sanatçılar, zanaatkarlar, İslamiyet öncesi ve sonrasında estetik duyarlılıklarını birçok esere (minyatür, taş işçiliği, çini, hat, tezhip, mimari yapılar vb.) yansıtmışlardır (Ayaydın ve Diğ., 2011: 25).

Resim dersine programlarda ilk defa 1952 yılında lise kurumlarının edebiyat bölümünde seçmeli ders olarak yer verilmiştir. Bugüne kadar lise düzeyinde sanat eğitimi alanındaki en önemli gelişme, 1989-90 öğretim yılında Güzel Sanatlar Liselerinin açılmış olmasıdır. Üniversitelerin sanat eğitimi veren bölümlerine temel oluşturan bu okullara öğrenciler yetenek sınavı ile alınmaktadır (Ünver, 2002: 20-21).

Cumhuriyet döneminde, sanat eğitimi bakımından öğretmen okulları özel bir öneme sahip olmuşlardır. Bu kurumlardan programlarda resim-iş derslerine; müzik ve beden eğitimi ile beraber ağırlıklı olarak yer verilmiş ve çoğunlukla branş öğretmenleri tarafından

verilmiştir. Ayrıca bu okulların yatılı olması da ders saati dışında çalışmaların devam ettirilmesine imkan sağlamıştır. Öğretmen okullarında resim dersi ile iş derslerine ayrı alanlar olarak yer verilmiş ve ders saatleri diğer okullara göre daha fazla olmuştur. Resim öğretmeni açığını kapatmak üzere bu dönemde resim ve iş seminerlerinin düzenlendiği görülmektedir. Bu seminerlere öğretmen okullarından yetenekli öğrenciler seçilmiş ve sonra bir bölümü Gazi Eğitim Enstitüsü, Resim – İş Bölümüne gönderilmiş, kalanları da gittikleri ilkokullarda bu derslere daha bir önem verecek şekilde yetiştirilmiştir (Özsoy, 2015: 67).

2.7. Görsel Sanatlar Eğitimi

Görsel sanatlar eğitimi, okul öncesi döneminden üniversiteye kadar uygulanan örgün; aynı zamanda bireylerin boş zamanları değerlendirme ve bir hobi alanı olarak ta yaygın olarak özel ve devlet sanat galerilerinde, müzelerde, iletişim ve bilgi çağı olarak nitelenen 21. yüzyılın en önemli eğitim alanlarından biridir (Özsoy, 2015: 2).

Görsel sanatlar birçok alanı kapsamaktadır. Bunlar; resim, mimarlık, heykel, uygulamalı sanatlar, grafik sanatlar, moda tasarımı, bilgisayar sanatı, uygulamalı sanatlar gibi oldukça geniş bir alanı içine alır. Bütün dallarla ilgili olarak okulöncesinden yükseköğretime kadar her aşamada sanat eğitimi ve öğretimiyle ilgili uygulamalı ve kuramsal çalışmalara “görsel sanatlar eğitimi” veya “sanat eğitimi” denilmektedir (Kırışoğlu, 2005: 2).

Sanat hayatın bir parçası olarak her yerde karşımıza çıkmaktadır. Birey her gün karşılaştığı bir arabaya, poster ya da afişe; eski ve tarihi bir eve, ya da yaşlı bir çınar ağacına çeşitli tepkiler verir. Kimileri gördüklerinin fotoğrafını çekmek ister, kimileri de resmini yapmak, veya o gün dikkatini çeken bir olaydan söz etmek veya onu karikatürle başkalarına anlatmak isteyebilir. Böylece, bireyin sanatla, tasarımla, estetikle ilişkisi doğrudan başlamış olur (Özsoy, 2015: 28). Sanat eğitimi bireyin içinde var olan duygularını dışa yansıtmasına destek olur.

2.7.1. Görsel Sanatların Önemi

Sanat eğitiminin bireyin her yaşında ihtiyacı olan ve insan hayatında destekleyici rolüyle önemli bir yeri vardır. Sanat, bireyin sosyalleşmesini, işbirliği ve dayanışmayı, doğruyu seçebilmesini ve yorumlayabilmeyi, üretken olmayı sağladığından önemli ve gereklidir. Sanat eğitimi, orijinalliği, buluş ve kişisel yaklaşımları, gözlem yapmayı

destekler ve pratik düşüncenin gelişimine destek olur (Yolcu, 2009: 93-94). Görsel sanatlar, kişisel becerileri ön plana çıkarmakla birlikte hayattan zevk almayı ve yaşamımızı daha renkli, daha dengeli ve daha kaliteli bir hale ulaştırmayı da amaçlar. Kısa sürede kendi yaptığı eserleri beğenen; uzun sürede ise hayatını daha huzurlu kılan, seçimlerinin arkasında duran, estetik beğeni ve zevk algılarını yaşantısının bir parçası haline getiren bireyler yetiştirmek, görsel sanatlar dersinin bir işlevidir (Kaya, 2015: 14).

Sanat eğitiminin amaç ve gerekliliğinin altında, insanın özgürleşmesi, insan ruhunun yüceltilmesi, bireylerinin ruhsal ihtiyaçlarının sağlanması, duyarlı, dengeli, çağdaş bir toplum yaratılması yatar. Sanat eğitimi, bireyin özgür anlatımını destekler. Tüm toplum ve ülkeler için sanat eğitimi kaçınılmaz bir gerçektir. Her ne kadar insanlar kendi ürettiklerine kendi estetik duygularını katsalar da göstermiş oldukları çabalar geleneksel birtakım formların tekrarından ileri gitmemektedir. Fakat sanatsal algılama ve görgü, birikim ve düzeyleri günümüzde geçerli olan estetiksel kriterlerine uygun olmasa da ürettikleri yapıtlar kendilerini bir ölçüde hazzal ve ekonomik anlamda etkilemektedir (Artut, 2013: 121).

Sanat eğitimi, bu eğitimi alanlara ve uygulayabilenlere hayatı daha manalı algılama ve hayatı daha anlamlı kılma imkânı sağlar. Başka bir ifadeyle, sanat eğitimi sayesinde insan hayatı daha yoğun, daha mutlu ve daha sade hale gelebilir. Önce kendilerini daha iyi tanıyıp, sonra da etraflarına bu metodu, bu durumu aşılabilirler. Sanat eğitimi aracılığı ile insan ve insana bağlı kıymetler kolay kavranabilir ve bunun sonucunda da hem bugüne bakış, hem de yarını algılayış daha manalı olur, olabilir (Erinç, 2004; Akt. Çal, 2016: 15).

San'a (1990), göre sanatın insan yaşamındaki önemi; araştırmacılar insan beynini sağ ve sol olmak üzere iki yarım küre olarak ele alır. Sol yarım küre analitik, sağ yarım kürenin ise artistik hareketlerle ilgili olduğunu söylerler. Görsel ve uzamsal fonksiyonlarından sorumlu olan sağ yarım küre sanatsal eğitim olarak verilmediğinde yarı beyin işlem dışı kalması ile, kişi yaşamının önemli olan bu yeteneklerinden uzak kalacağını belirtmişlerdir (Akt. Kırıçoğlu, 2005: 48).

Sanat; bireyin sosyal ilişkilerini ayarlayabilmesini, problem çözmeyi, projeyi sonuçlandırmayı, bir işe başlayıp bitirmeyi, paylaşmayı, işbirliği yapabilmeyi, doğruyu açıklayıp seçebilmeyi, öğrenme isteğini arttırmayı, başkasının işine saygı duymayı ve üretken olmayı sağladığından önemli ve gereklidir. Sanat eğitimi, yapıcı analizi öğretmek, belli şekillerde özgünlük, buluş, gözlem ve bireysel girişimini destekleyerek, pratik düşünmesini geliştirir. Olayları, kendi benliği ve kişiliğini koyarak çözümleme fırsatı

sağlar. Böylece kişinin kendine olan güveni artar. Sanat, bireyin kendini tanıması ve gerektiğinde değiştirebilmesi için fırsatlar sunar (Erbay, 2013: 79).

Sanat eğitimi ile toplumda birbirini anlayan, empati kurabilen, eleştiren, eleştirel gözle bakabilen ve saygı duyan insanların yetiştiği bir ortam sağlanır. Sanat, yasama özgün biçimler verir. Sanat, kültürlerin anlaşılmasında, kendi kültürümüze sahiplenmede, onu yaşatma ve sonraki kuşaklara aktarımında aktif bir rol üstlenir. Bunun için, eğitimin her aşamasında görsel sanatlar eğitimi her birey için gereklidir. Nitelikli bir sanat eğitimi çağdaş dünyada var olmanın ön koşullarından biridir (Türkyılmaz, 2008: 10). Görsel sanatlar renkli ve zengin bir yaşam oluşturmak için insana önemli bir destek sağlayan unsurdur (Yazar, Aslan ve Şener, 2014: 595).

Sanat ve görsel sanatlar eğitimi genellikle aynı platformda düşünülmektedir. Ancak görsel sanatlar eğitiminin özgünlüğünü sağlayan bazı farklar bulunmaktadır. Sanat genel anlamda görsel sanatlar eğitimi ile birçok ortak noktaya sahip olmasına rağmen, aynı zamanda eğitimbilim açısından bakıldığında iki kavramın birbirinden oldukça farklı değerlere sahip olduğu görülmektedir (Ayaydın, 2015: 48- 49). Görsel sanatlar eğitimin genel eğitim içindeki özgünlüğü Gardner'a (1973) göre; öğrenciler için birçok imkan sunması, öğrencilerin dünyayı kendi anlatımıyla nasıl algıladıklarını, gördüklerini bilmesi ve kendi duygularıyla tarafsız ve etkili olarak ilgilenebilmesidir. Böylece, öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi ile kendi fikirlerini ve hislerini ifade etmek için kendi formlarını yaratabilir olmasıdır (Akt. Ayaydın, 2015: 49).

Görsel sanatlar yaşantılarımıza canlılık verir, bizi hassaslaştırır ve neye inandığımıza, kim olduğumuza, ilgilerimizi, kendimizi ve toplumumuzu aynaya yansıtmamızı sağlar. Görsel sanatlar her bireyin özgünlüğüyle, benzersizliğiyle kişilikli birey olmanın yüceliği ile ve yaratıcı hayaller kurma ile ilgilenir (Özsoy, 2015: 31). Sanat alanındaki yaratıcılıkta gerekli olan yetenekler bilim ve teknikteki yaratıcılıklarda da geçerlidir. Gelişmiş ülkeler okul öncesi dönem ile birlikte sanat eğitimine ağırlık verip, bireyi her türlü yaratıcılığa hazırlamaktadır. Küçük yaşlardan itibaren örgün eğitimde verilen sanat eğitimi, yaratıcılığı geliştirirken estetik bir düzey, iyiyi, güzeli, doğruyu seçebilme, karar verebilme ve kritik yapabilme becerisini beraberinde getirecektir (Ünver, 2002: 23-24).

Sanat eğitimi ile birey atölye derslerinde sorumluluk, paylaşma, düzenli olma ve malzemeyi iyi kullanma konularında bilinçlenir. Sanat, değişen şartlara göre kendini yenileyebilen, toplumu ile bütünleşmiş ve geleceğin izlerini yansıtan çocukların yetişmesi

için vazgeçilmez bir dünyadır. Sanat eğitimi çocuklara, sanat, kültür ve tarih değerlerini kazandırırken aynı zamanda onların özgürce yaratıcı düşüncelerini ortaya koyabilecekleri bir süreç olmalıdır. Sanat eğitimi ile birey kendi kültürünü öğrenir. Bir milletin oluşumunda, sağlam temellerle ilerlemesinde, varlığını devam ettirebilmesinde maddi ve manevi değerlerinin önemi yüksektir. Sanat eğitimi bireylere kültürünü tanıtır, sevdirebilir, öğretir ve onu bu değerleri koruyacak, yaşatacak bireyler olarak yetiştirir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012: 10-11).

Sanat eğitiminin amacı; öğrencilerin gerçek hayat deneyimleri ve sanat bağlantısının eğitim programlarında bulunmasıdır (Erbay, 2013: 25). Sanat eğitimi ile sanatlarımızı ve kültürel değerlerimizi sevdirebilir, bireye sanatsal bir bilinç kazandırabiliriz. Sanat, toplumsal yaşamdan soyutlanamayacak bir kavram ve olgu olduğuna, toplumların uygarlık ve kültür seviyesi; yetiştirdiği sanatçılar ve sanat eserleriyle ölçüldüğüne göre sanat eğitimi örgün eğitim içinde yeniden sorgulamak gerekir (Ünver, 2002: 24).

Görsel sanat eğitimiyle ulaşılmak istenen üç temel eğitimsel hedef (Ayaydın ve Diğ. 2011: 16):

- Görsel sanatlar eğitimi alan öğrenciler; farklı toplumların ve kültürlerin tarihi gelişimlerini veya günümüzdeki sanat eserlerini analiz ederek, bunları içerik olarak değerlendirmeyi öğrenme.
- Öğrencilere görsel sanat eserlerini incelerken, eserlere eleştirel ve analitik düşüncelerle bakmayı, evrensel ve yerel sanatlar hakkında farklı anlam ve içerikleri tanımlamayı öğrenme,
- Öğrencilerin sanat uygulamaları ile ilgili yeni fikirler üreterek bunları geliştirmeleri, farklı araç- gereçler kullanarak ürüne dönüştürmeyi öğrenmeleri hedeflenmektedir.

Sanat eğitimi, bireyin çevreye ve nesnelere ait bilgisini artırır. Sanatla ilgili bir sorunla karşılaşıldığında, deneyimlerini, bilgilerini, hayal gücü ve sezgilerini kullanarak çözüm üretir. Çalışmalarında kendine olan güveni artar. Sanat eğitimi, çocuğun iyi bir şekilde gelişmesini sağlayan en güvenilir ortamdır. Bu ortamda çocuk kendi imkanları, hareketleri doğrultusunda, doğal yönelimlerini uygular ve kendi deneyimlerini kullanır (Gökaydın, 1998: 3; Akt. Özdemir, 2009: 11).

2.8. İlgili Araştırmalar

Türkiye’de Görsel Sanatlar Öğretim Programı ile ilgili alanyazın incelendiğinde, Görsel sanatlar (Resim-iş) eğitimi ile ilgili çok sayıda araştırma yer almaktadır. Program değerlendirilmesi, programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve programın öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalar, sonuçları ile birlikte aşağıda verilmiştir.

Akengin’in (2005) *“İlköğretim Okullarında Resim – İş Dersi Veren Sınıf Öğretmenlerinin Resim – İş Dersinde Karşılaştıkları Sorunlar”* başlıklı yüksek lisans tezinde, ilköğretim okullarında I. Kademe Resim–İş dersi veren sınıf öğretmenlerinin derste karşılaştıkları sorunları incelemiştir. Çalışma evreninde Ankara ili merkez ilçelerindeki ilköğretim okulları birinci kademesindeki sınıf öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemi, 30 ilköğretim okulu birinci kademesinde sınıf öğretmeni olarak görev yapmakta olan 400 öğretmenden oluşmuştur. SPSS ile analiz edilmiştir. Araştırma bulguları ile Resim–İş dersi veren sınıf öğretmenlerinin alanla ilgili formasyon eksiklikleri belirlenip hizmet içi eğitim yoluyla giderilmesi ve Resim–İş dersinin önemi konusunda öğrenciler ve velilerin bilgilendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Araştırmanın verilerinde, İlköğretim birinci kademe Resim–İş dersini veren sınıf öğretmenlerine nitelikli bir yan alan eğitimi verilmesi gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Kahraman’ın (2007) *“Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Önerileri”* başlıklı yüksek lisans tezinde, sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri araştırılmıştır. Çalışma 2006/2007 Öğretim Yılında Afyonkarahisar İlinde, 22 sınıf öğretmeniyle araştırılmıştır. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın bulguları; öğretmenler görsel sanatlar dersinin çocukların kendilerini ifade etmesinde katkıda bulunduğu, yaratıcılıklarının ve hayal güçlerinin geliştiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin programın öğrenme alanları ile ilgili görüşlerinde öğretmenler, öğrenme alanlarının ayrıntılı ve zor olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler ders saatinin yetersiz olduğunu ve dersin önemszenmediğini ifade etmişlerdir. Derse sadece branş öğretmenlerinin girmesi ve ders saatinin arttırılması gerektiği önerilmiştir.

Türe’nin (2007) *“Eğitimde ve Öğretimde Bir Araç Olarak Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilere Sağladığı Katkılar”* başlıklı yüksek lisans tezinde; bireyin genel

eğitim durumları içinde görsel sanatların yeri ve önemini araştırılmıştır. Çalışmada görsel sanat eğitiminin ilköğretim 2.kademedeki öğrencilere katkısının çeşitliliği araştırılmıştır. Araştırma 11-14 yaş arasında 2.kademe öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin zihinsel özelliklerine etkisi, dersin öğrencilerin becerilerini ve düşüncelerini geliştirmelerindeki katkısı analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Öğrencilerin dersin, diğer derslerle karşılaştırılması ile sonuçlar elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, görsel sanatların gerekli oluşu, öğrencilerin zihinsel özelliklerine desteği, öğrencilerin duyuşal özelliklerine katkısı ve görsel sanatların, öğrencilerin dersteki becerilerini geliştirebilmesinde önemli bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Koç'un (2008) *"İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi (1948-2007 Arası)"* başlıklı yüksek lisans tezinde Görsel sanatlar dersinin tarihi gelişimi ve günümüzdeki Görsel Sanatlar Eğitimi, ilköğretim okullarında 1948- 2007 yılları arasında uygulanan resim-iş eğitim programları, etkileri ve sonuçlarına değinilmektedir. Çalışmada 1948-2007 yılları arasında sanat eğitimi tarihi ve gelişimi Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Sonrası sanat eğitimi olarak incelenmiştir. Çalışmada İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç ve Atatürk'ün sanat eğitimi hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir. İlköğretim okulları Görsel Sanatlar (Resim-İş) öğretim programları amaçlar / hedefler ve içerik öğeleri bakımından değerlendirilmiştir. Araştırmada Görsel sanatlar dersinin programlardaki yeri incelenmiştir. Ders saatinin az oluşu belirtilmiş ve ders saatinin arttırılması gerektiği önerilerinde bulunulmuştur.

Oğuz'un (2009) *"1992 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı İle 2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Karşılaştırılması"* başlıklı yüksek lisans tezinde 2006 İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu ile 1992 İlköğretim Resim-İş Dersi Öğretim Programı arasındaki program öğeleri bakımından farklılık ve benzerlikleri belirlemek üzere araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda 1992 Öğretim Programındaki amaçlardan farklı olarak 2006 Öğretim Programının daha ayrıntılı hazırlandığı belirlenmiştir. İçerik bakımından, 1992 Öğretim Programında daha çok tekniklerin öğretimine ağırlık verildiği, 2006 Öğretim Programında, 1992 Öğretim Programında pek yer verilmeyen müze bilinci üzerinde daha fazla durulmuştur. 2006 Öğretim Programında öğrenme-öğretme sürecine daha ayrıntılı yer verilmiştir. 1992 Öğretim Programında geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri ele alınmış, 2006 Öğretim Programında değerlendirme yöntemlerinde çeşitlilik artmıştır. Çalışmada

amaçların, çağdaş insanın ve toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanabileceği, içeriğin programın amaçlarına ulaşmayı sağlayacak şekilde hazırlanabileceği, öğrenme-öğretme sürecinde sanatçılarla öğrencilerin bir arada bulunabileceği etkinliklerin çalışılabileceği, ölçme ve değerlendirmede öğrenme-öğretme sürecinin ve sonucunun birlikte düşünülebileceği önerilerinde bulunulmuştur.

Pınarbaş'ın (2010) "*Orta Öğretimde Görsel Sanatlar Eğitimi ve Öğretiminin Önemi*" başlıklı yüksek lisans tezinde; Orta Öğretimde Görsel Sanatlar Eğitimi yeri, önemi ve Milli Eğitimin belirlediği müfredatın uygulanmasında ki güçlüklerin tespiti ve çözümüne yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Anket çalışmalarıyla; öğretmenlerin çalıştıkları okullarda Görsel Sanatlar Dersi öğretim programı ve uygulamasında karşılaştıkları sorunlar araştırılmıştır. Çalışmada sanat alanındaki güncel değişimlere olan ilgi ve motivasyon düzeylerinin ders üzerine olan etkisi araştırılmıştır. Öğrenciler uygulanan anket çalışmasıyla da kendilerinin ve ailelerinin Görsel Sanat Eğitimine yönelik ilgi ve tutumlarıyla, okullarda karşılaşılan zorlukların tespiti araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, anket uygulanan öğretmenlerin geneli "resim dersi öğretim programının" yeterli olmadığını düşünmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin sanat derslerine olan ilgisizliğinin nedenlerini; Öz güven eksikliği, yeteneksiz olduğu ön yargısı, daha önce sanat eğitimini iyi almaması, gelecek kaygısı, üniversiteyi kazanma baskısı, teknik bilgi ve malzeme yetersizliği, olarak ifade etmişlerdir.

Göknur'un (2011) "*İlköğretim II. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Kazanımlar Boyutunun Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*" başlıklı yüksek lisans tezinde çalışmanın evrenini, Çanakkale ili merkez ve ilçelerinden seçilen ilköğretim okulları olarak belirlenmiştir. Araştırmada nicel araştırma teknikleri kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Veriler SPSS ile analiz edilmiştir. Ankete katılan öğretmenlerin, Görsel Sanatlar Öğretim Programı' nın kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır; fakat, öğrencilerin duyuşsal ve psiko-motor gelişim özelliklerine uygunluğu konusunda, kararsız oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Kazanımlar için gerekli olan ders süresinin yetersiz olduğu, çocuğun yaratıcılığını ve becerilerini geliştirmede etkili olan dersin için gerekli sürenin ayrılması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Dersin amaca hizmet etmediği ve bunun nedeni olarak ders süresinin yetersizliği belirtilmiştir. Görsel Sanatlar Öğretim Programı' nın öğrenme-öğretme süreci incelendiğinde, kazanımların çocuğun eleştirel düşünme becerisini geliştirdiği; yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi desteklediği konusundaki görüşlerde "kararsızlık" görülmüştür.

Görsel Sanatlar Öğretim Programı' nın, kazanım ve ölçme–değerlendirme süreci ilişkisine göre, kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğu belirtilmiştir.

Pekdağ'ın (2011) “*İlköğretim Görsel Sanatlar Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*” başlıklı yüksek lisans tezinde; 2006-2007 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konulan ilköğretim 6. sınıf Görsel Sanatlar Dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Öğretmenlerin görüşlerinin mezun olunan yüksek öğretim programı, hizmet içi eğitime katılım durumu ve meslekteki hizmet yılı değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği; programın güçlü ve zayıf yanları, program uygulanırken karşılaşılan sorunlar ve uygulamaya konulan öğretim programının ne şekilde değiştirilmesi ve geliştirilmesi konularında öğretmen görüşlerinin ve önerilerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma verileri anket formu ile elde edilmiştir. Çalışmanın analizinde SPSS kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin 6. sınıf görsel sanatlar dersi öğretim programı hakkındaki görüşleri olumlu olduğu, programın bir takım eksikleri olduğu öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Öğretmenler, programın zayıf yanları hakkındaki düşüncelerini ve programı uygularken karşılaştıkları sorunları; programda önerilen etkinlik örneklerinin ve ölçme araçlarının yetersizliği, programdaki konuların uzun olduğu, programın uygulanmasının zor olduğu, sınıfların kalabalık olduğu, ders saati süresinin azlığı, atölye, araç-gereç, materyal ve malzeme eksikliği şeklinde belirtmişlerdir.

Şahin'in (2018) “*İlk Ve Ortaöğretimde Görsel Sanatlar Dersinin Yeterliği*” başlıklı yüksek lisans tezinde; Araştırma, Malatya Büyükşehir Belediyesine bağlı Battalgazi ve Yeşilyurt merkez ilçelerindeki ilk ve ortaokullardaki Görsel Sanatlar Dersi öğretmenleri üzerinden yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Ankete elde edilen veriler SPSS ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre Görsel Sanatlar Eğitim Programında belirlenmiş olan amaçların gerçekleştirilmesi konusunda okullarda verilen görsel sanat eğitiminin öğretmenler ve öğrenciler açısından yeterli olduğu tespit edilmiş, görsel sanatlar eğitim programında bulunan öğrenci kazanımları için yeterli zaman ve dersin işlenmesi için araç gereç ve atölyelerin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Mevcut eğitim programında Görsel Sanatlar dersi için ayrılan sürenin, öğrenciye verilmek istenen kazanımların etkin bir şekilde verilmesinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Mevcut ders saatinin arttırılması, görsel sanatlar dersinin işlenmesine yardımcı olacak araç gereç ve atölyelerin sağlanması görsel sanatlar eğitiminin yeterlik seviyesini arttıracığı yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Görsel Sanatlar Dersi ve Öğretim Programları ile ilgili araştırmalar incelendiğinde; Öğretim Programının uygulanmasındaki ve dersle ilgili karşılaşılan sorunlar, Görsel Sanatlar dersinin öğrenciye katkısı, program değerlendirmesi, program karşılaştırması, Görsel Sanatlar dersinin önemi ve yeterliliği, kazanımların değerlendirilmesi gibi araştırmalar yapılmıştır. Araştırmaların sonuçlarında; Resim-İş dersini veren sınıf öğretmenlerine nitelikli bir yan alan eğitimi verilmesi gerektiği, dersin önemsenmediği, ders saati yetersizliği, dersin öğrencilerin derste ki becerilerini geliştirebilmesinde önemli bir etkisi olduğu, programın uygulanmasının zor olduğu, sınıfların kalabalık olduğu, atölye, araç-gereç, materyal ve malzeme eksikliği, Görsel Sanatlar dersi için ayrılan sürenin; öğrenciye verilmek istenen kazanımların etkin bir şekilde verilmesin de yetersiz olduğu belirtilmiştir.

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve analizi, yorumuna ilişkin yöntemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın amacı doğrultusunda bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş, araştırmanın modeli olarak kaynak taramaya yönelik doküman incelemesi yapılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan birey, nesne ya da olay, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2015: 77). Doküman incelemesi, araştırılması planlanan olgu veya olgular ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189). Bu araştırmada incelemeye esas olan dokümanlar Görsel Sanatlar öğretim programları ile diğer bilgi kaynaklarıdır.

Tüm alanlarda olduğu gibi sosyal bilimler alanında da hızlı bir gelişim yaşanmaktadır. Araştırma yöntemleri gelişmekte ve bununla birlikte yeni yöntemler de ortaya çıkabilmektedir (Polat ve Ay, 2016: 53). Nitel araştırmaların hızla arttığı, eğitim bilimleri, antropoloji, kültürel incelemeler, dilbilim, psikoloji ve sosyoloji gibi disiplinlerden araştırmacıların farklı ve değişik biçimlerde nitel araştırma tasarlayıp yürüttükleri görülmektedir. Buna bağlı olarak da nitel araştırmalar ve nitel veri analiz türlerinin geniş bir çeşitlilik ve dağılım gösterdikleri ortaya çıkmaktadır (Steinke, 2004; Akt. Balcı, 2016: 36). Nitel araştırma, algı ve olayların olduğu gibi bütünlüğü ve gerçekliği bozulmadan gözlenmesine odaklanan nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Seale, 2001; Akt. Balcı, 2016: 300). Nitel araştırma deseni sürekli gelişen bir tasarımdır (Merriam, 2015: 161).

Nitel araştırmalar, insanların yaşadıkları dünyayı ve tecrübelerini nasıl algılayıp ve nasıl yorumladıklarını analiz etmek üzere geliştirilen araştırmaların bir tanımıdır (Güler ve Diğ., 2015: 30). Nitel araştırma, nesnelerin tanımlamalarını, anlamlarını, karakteristiklerini, kavramlarını, metaforlarını, sembol ve tasvirlerini ifade eder (Berg ve Lune, 2015: 19). Nitel araştırmalarda sadece veri toplamak ve bunları mantıklı bir yapı

içinde sunmak yeterli değildir. Araştırmacının verilerden elde ettiği bulguları bilimsel bir titizlikle sunmasının yanı sıra, yorumlaması ve daha sonraki araştırmalara yönelik birtakım çıkarımlarda bulunması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 255). Nitel araştırma özellikle keşfetmeye, ortaya çıkarmaya ve tümevarımsal mantığa yönelir. (Patton, 2014: 56). Bütün nitel çalışmalar bir durumdur (Patton, 2014: 500). Nitel araştırmada asıl amaç veriler ve sayılar yoluyla sonuçlara ulaşmak değildir. Asıl amaç, araştırılan konu ile ilgili okuyucuya gerçekçi ve betimsel bir resim sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 48).

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının (1924 - 2018) ders adı, ders saati, dersin programlardaki yeri, dersin amaçları ve içerik öğeleri, eğitim ve sınama durumları ile ilgili gelişmelerin değerlendirilmesi amacıyla alanyazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması, araştırma probleminin seçilerek anlaşılmasına ve araştırmanın tarihsel bir perspektife yerleştirilmesine yardımcı olur (Guba, 1961; Akt. Balcı, 2016: 75). Alanyazın taraması araştırma problemi ile ilgili bilginin alanyazının özeti, sentezi ve incelenmesidir (Balcı, 2016: 75).

Araştırmada doküman incelemesi uygulandığından evren ve örneklem belirtilmemiştir.

3.2.Verilerin Toplanması Ve Analizi

Bu araştırmanın alanyazın çalışması olarak öncelikle alanyazın taraması ve kaynakça taraması yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, İlkokul (1924, 1926, 1930, 1948, 1968), Ortaokul (1930, 1938, 1949, 1970) ve İlköğretim (1992, 2006, 2013, 2018) öğretim programlarındaki Görsel Sanatlar (Resim-İş) dersi verileri değerlendirilmiştir. Verilerin toplanmasında MEB yayınları, MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın internet sitesindeki ilköğretim haftalık ders çizelgeleri ve Ankara İlindeki kütüphaneler taranmıştır. İlgili kaynaklar taranmış, ilgili çizelgeler tutulmuş ve sonuçlar incelenmiştir. Elde edilen veriler, program öğelerinin değerlendirilmesi kapsamında analiz edilmiştir.

Araştırmada betimsel analiz uygulanmıştır. Betimsel araştırmalar, verilen durumu olabildiğince eksiksiz, dikkatli bir şekilde ve tam olarak açıklar. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların düzenlenerek ve yorumlanarak okuyucuya sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 239).

İlkokulların 5, ortaokulların 3 ve liselerin 3 yıl olarak eğitim görmesi 1924 yılında çıkarılan Tevhid-İ Tedrisat Kanunu ile düzenlenmiştir. 18.08.1997 tarih ve 4306 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanan yasa ile 1997 / 1998 öğretim yılından itibaren 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmiştir (Odabaşı, 2014: 105).

Zorunlu eğitimi kademeli olarak 12 yıla çıkararak 4+4+4 eğitim sistemi 2012 yılından itibaren yürürlüğe girmiştir. Programlarda 2013 Öğretim programından itibaren ilkököl ortaokul 1-8 sınıflar olarak yer almaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi’nin Ekim 2006–2589 sayısında, 11.09.2006 tarih ve 351 sayılı kararı ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 11.09.1992 tarih ve 287 sayılı kararı ile kabul edilen “İlköğretim Resim-İş (1–8. sınıflar) Dersi Programı’nın, 2006–2007 Öğretim yılından itibaren 1, 2, 3, 4, 5, 6. sınıflardan itibaren kademeli olarak uygulamadan kaldırılması kararlaştırılmış ve bu dersin yerine İlköğretimde, Görsel Sanatlar (1–8. Sınıflar) Dersinin kabulüne karar verilmiştir (MEB, 2006). Bu nedenle 2006 Öğretim programından itibaren Resim-İş Dersi Görsel Sanatlar olarak öğretim programlarında değerlendirilmiştir.

Görsel Sanatlar (Resim –İş) Dersi Öğretim Programları (1924 - 2018); değişen adı, ders saati, sınıf düzeyleri, amaçlar, içerik, kazanımları, eğitim durumları ve sınav durumları bakımından incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular yorumlanmış, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde Türk Eğitim Sistemi'nde (1924 - 2018 yılları arasında) Öğretim programlarında yer alan Görsel Sanatlar (Resim-İş) dersinin programlardaki isim değişikliği, hangi sınıflarda yer aldığı, ders saatlerinin nasıl değişim gösterdiği, hedefler öğelerinin niteliği, içerik, eğitim ve sınama durumları ile ilgili bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Bilimin, teknolojinin ve sanatın hızla ilerlediği dönemde eğitime yönelik değişiklikler ve gelişmeler olmaktadır. Birçok ülkede eğitimde yeniden düzenleme adı altında yürütülen çalışmaların temelinde program düzenlemesi bulunmaktadır. Çünkü gelişen ve değişen dünyada bireylerin davranışlarında olması beklenen değişiklikleri ifade eden ve bunları sistemli bir şekilde bir arada bulunduran araçlar eğitim programlarıdır (Aslan, 2000: 1).

Cumhuriyetle birlikte ülkemizde çok sayıda resim – iş öğretim programı da uygulanmıştır. Bu amaçla 1924 yılından günümüze kadar devam eden bu sürecin, geçmişten günümüze yansıyan, değişen yönlerini ortaya koymak için resim-iş öğretim programları incelenmiştir. İlkokul ve ortaokul resim-iş dersi öğretim programı Cumhuriyetle birlikte vermeye başlanmıştır.

3 Mart 1924'te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm öğretim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmasının ve milli, laik, çağdaş eğitime geçilmesi ile birlikte programlarda da birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu kanun ile beraber hazırlanan Cumhuriyetin ilk ilkokul programı 1924'te uygulamaya konulmuştur (Budak ve Budak, 2014: 385).

1924, 1926, 1930, 1948 ve 1968 İlkokul, 1930, 1938, 1949 ve 1992 ortaokul programları kitap olarak basılmıştır; diğer yıllarda yapılan değişiklikler ve haftalık ders dağıtım çizelgesi olarak bulunmaktadır. Bu nedenle, ilkokul ve ortaokulların resim dersi programları, 1930, 1938, 1949 ve 1992 yıllarında yayınlanan program kitaplarından ayrıntılı olarak incelenmiş, ders saatleri açısından bulgulanmış ve yorumlanmıştır. 2006, 2013 ve 2018 yıllarındaki görsel sanatlar öğretim programları internet ortamı ve Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İnternet Sitesinde yayınlanan Görsel

Sanatlar Dersi Öğretim Programı ve haftalık ders çizelgeleri tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

4.1. Görsel Sanatlar Dersinin Adı İle İlgili Gelişmeler

Sanat eğitimi insanların yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlayan, araştıran, disiplinler arası yaklaşımlarla ilerleyen bir eğitim dalıdır. Sanat eğitimi bireyin bütün yaşantısını, gelişimini, psikolojisini etkileyerek ilerlemesini destekler. Eğitim sisteminde öğretim programlarında sanat eğitimi ile ilgili dersler yer almıştır. Türk Eğitim sisteminde programlar değiştirilirken zamanla ders adı ile de değişiklikler yapılmaktadır. 1924-2018 yılları arasında Görsel Sanatlar ile ilgili ders adı değişikliğine ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Öğretim Programlarında Resim Dersinin Değişen Adı İlgili Bilgiler

Eğitim Kademesi	Programlar	Ders Adı
İLKOKUL	1924 İlkokul Programı	Resim
	1926 İlkokul Programı	Resim- Elişi
	1930 İlk Mektep Müfredat Programı	Resim- Elişi
	1948 İlkokul Programı	Resim - İş
	1968 İlkokul Programı	Resim - İş
ORTAOKUL	1930 Orta Mektep Müfredat Programı	Resim
	1938 Ortaokul Programı	Resim
	1949 Ortaokul Programı	Resim
	1970 Ortaokul Programı	Resim
İLKÖĞRETİM	1992 İlköğretim Resim-İş Dersi Öğretim Programı	Resim - İş
	2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)	Görsel Sanatlar
İLKOKUL ORTAOKUL	2013 İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)	Görsel Sanatlar
	2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar)	Görsel Sanatlar

Tablo 1’de görüldüğü gibi Görsel sanatlar ile ilgili isim değişikliği 1924’ ten 2018’ e kadar 4 kez gerçekleştirilmiştir. Dersin adı 1924 ilkokul ve 1930, 1938, 1949, 1970 ortaokul programlarında “Resim” olarak geçerken, 1926 ilkokul ve 1930 İlk mektep

ORTAOKUL

Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)

2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul1-8. Sınıflar)	1	1	1	1	1	1	1	1
--	---	---	---	---	---	---	---	---

Tablo 3’de görüldüğü gibi Öğretim Programlarında “Görsel Sanatlar” dersi 1924 ilkokul öğretim programında resim dersi kız ve erkek öğrenciler grubunda haftalık her sınıf düzeyi için 2 ders saati olarak yer verilmiştir. Kız ve erkek öğrenciler resim ders saatleri arasında farklılık görülmemektedir. 1926 ilkokul öğretim programında 1., 2. ve 3. Sınıfta 4 ders saati, 4. ve 5. Sınıfta 3 ders saati olarak yer almıştır. 1930 ve 1948 İlkokul öğretim programlarında 1., 2. ve 3. Sınıflarda 4 ders saati, 4. ve 5. Sınıflarda 2 ders saati olarak verilmiştir. 1968 İlkokul programında 1., 2. ve 3. Sınıflarda ders saatleri önceki öğretim programlarına göre azaltılmış 1 ders saati olarak yer verilmiştir. 4. ve 5. Sınıflarda 2 ders saati olarak değişikliğe gidilmemiştir.

1930 Ortaokul öğretim programında “Resim-İş” dersi 6. ve 7. Sınıfta 2, 8. Sınıfta 1 ders saati olarak görülmektedir. 1938 Ortaokul öğretim programı erkek ve kızlar olarak ayrılmıştır. Erkek öğrencilere 6. Sınıfta 2, 7 ve 8. Sınıfta 1 ders saati; Kız öğrencilere her sınıf düzeyinde 1 ders saati verilmiştir. 1924 İlk Mektepler Müfredat Programında ve 1938 Ortaokul programlarında erkek ve kız ayrımı yapılmadan tek program olarak hazırlanmıştır. Ders çizelgeleri erkek ve kız olarak ayrı verilmiştir. Ayrı olarak verilmesinin nedeni bazı derslerin erkekler için bazı derslerin ise kızlar için programda bulunmuş olması ve ders saatlerinin de farklı olmasından kaynaklanmaktadır (Aslan, 2011: 724). 1949 ve 1970 Ortaokul öğretim programında “Resim” dersine her sınıf düzeyinde 1 ders saati yer verilmiştir.

1992 İlköğretim programında 1., 2., 3., 4. ve 5. Sınıfta 2 ders saati, 6., 7. ve 8. Sınıfta 1 ders saati, 2006 Görsel Sanatlar öğretim programında 1., 2. ve 3. Sınıfta 2 ders saati, diğer sınıflarda 1 ders saati verilmiştir. 2013 ve 2018 Görsel Sanatlar öğretim programında diğer programlara göre gittikçe azalan ders saati daha da azaltılarak her sınıf düzeyinde 1 ders saati verilmiştir.

“Resim –İş” dersine 1924 ten 1948 İlkokul programlarına kadar daha fazla ders saati verilmiştir. Bu durum daha sonraki yıllarda ilkokul ve ortaokul programlarında zamanla azalmıştır.

4.4. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarının Hedefleri İle İlgili Gelişmeler

Bu bölümde 1924, 1926, 1930, 1948 ve 1968 İlkokul, 1930, 1938, 1949 ve 1970 Ortaokul, 1992, 2006, 2013 ve 2018 İlköğretim öğretim programlarındaki hedefler ile ilgili gelişmeler yer almaktadır.

4.4.1. 1924 İlk Mektep Müfredat Programı

1924 İlk Mektep Müfredat Programında “Resim” dersinin amaçları bulunmamaktadır.

4.4.2. 1926 İlk Mektep Müfredat Programı

1926 İlk Mektep Müfredat Programında amaçlar 7 madde ile açıklanmıştır.

Tablo 4: 1926 İlk Mektep Müfredat Programı Amaçları

1	Talebeyi, san'i ve tabi'i eşya ve manzaralardaki renkleri ve şekilleri iyi görmeğe alıştırmak.
2	Talebeye, yaptıkları müşahadeleri gölge, hat ve boya ianesiyle tasvir etmek kabiliyetini kazandırmak.
3	Yapılan müşahadeler terkiib ve ta'dil suretiyle manzaralar ve yeni şekiller icad ettirerek talebenin meclisini inkişaf ettirmek.
4	Eşyanın ib'adında ve renklerindeki nisbet ve farkları görmeğe alıştırmak muhakemelerini takviye etmek.
5	Eşya ve tabiattaki güzelliği görmeğe, bulmağa, tasvir ve ibda' etmeğe sevk ederek çocukların bedi'i zevklerini inkişaf ettirmek.
6	Çini, milli nakış, halı ve oymalar gibi masnuatın evsafını göstererek çocuklarda milliyet hissini takviye etmek ve milli sanayi'-i tezniyyiyeye rağbet uyandırmak.
7	Çocukları muayyen bir maksada ma'tuf, alakalı ve devamlı bir sa'ye alıştırmak suretiyle iradelerinin terbiyesine hizmet etmek

(1926 Müfredat Programı: 115) *

Tablo 4'te görüldüğü gibi programdaki amaçlar alıştırmak, kazandırmak, takviye etmek ve uyandırmak gibi yargılar öğretmen davranışına yönelik ifade edilmiştir.

Amaçlar düzenli bir şekilde ilkokul ve dersler için hazırlanarak programda 1926 İlk Mektepler Müfredat Programı ile belirtilmiştir. Bu programda ilk kez “hedefler” bölümü maddeler halinde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır (Aslan, 2011: 724).

1924 programda verilen ders konuları 1926 programında amaçlar başlığı altında verilmiştir. Örneğin;

1924 Birinci Sınıf Konular:

- Tabiattan Resim: İnsan, hayvan, nebat, eşya

1926 Amaçlar:

-Talebeyi, san'i ve tabi'i eşya ve manzaralardaki şekilleri ve renkleri iyi görmeye alıştırmak.

Programdaki amaçlar ardışıklık ilkesine uyum göstermektedir. Her bir madde bir önceki maddeyi destekler biçiminde basitten zora doğru sıralanmıştır. İlk maddede eşya ve renkleri görmeye alıştırmak verilmişken bir sonraki maddede yaptıkları gözlemleri gölge ve boya ile tasvir etmek amacı belirlenmiştir.

Programın 7. amacında “Çini, halı, milli nakış ve oymalar gibi sanat eserlerini göstererek öğrencilerde milliyet duygusunu geliştirmek ve milli sanayi-i tezniyyiyeye istek uyandırmak” belirlenmiştir. Bu amaç ile ulusallık değerinin önemine vurgu yapılmıştır.

4.4.3. 1930 İlk Mektep Müfredat Programı

1930 İlk Mektep Müfredat Programında amaçlar 1926 İlk Mektep Müfredat Programı ile değiştirilmeden 7 madde ile açıklanmıştır. Amaçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir.

Tablo 5: 1930 İlk Mektep Müfredat Programı Amaçları

1	Talebeyi, san'i ve tabi'i eşya ve manzaralardaki renkleri ve şekilleri iyi görmeğe alıştırmak.
2	Talebeye, yaptıkları müşahadeleri gölge, hat ve boya ianesiyle tasvir etmek kabiliyetini kazandırmak.
3	Yapılan müşahadeler terkib ve ta'dil suretiyle manzaralar ve yeni şekiller icad ettirerek talebenin meclisini inkişaf ettirmek.
4	Eşyanın ib'adında ve renklerindeki nisbet ve farkları görmeğe alıştırmak muhakemelerini takviye etmek.
5	Eşya ve tabiattaki güzelliği görmeğe, bulmağa, tasvir ve ibda' etmeğe sevk ederek çocukların bedi'i zevklerini inkişaf ettirmek.
6	Çini, milli nakış, halı ve oymalar gibi masnuatın evsafını göstererek çocuklarda milliyet hissini takviye etmek ve milli sanayi-i tezniyyiyeye rağbet uyandırmak.
7	Çocukları muayyen bir maksada ma'tuf, alakalı ve devamlı bir sa'ye alıştırmak

suretiyle iradelerinin terbiyesine hizmet etmek
(1930 İlk Mektep Müfredat Programı: 110)

4.4.4. 1948 İlkokul Programı

1948 İlkokul Programı daha önceki öğretim programlarından farklı olarak amaçları 9 madde ile açıklanmıştır.

Tablo 6: 1948 İlkokul Programı Amaçları

- 1 Öğrencilerin, çevreden aldıkları izlenimlerini, gözlemlerini, duygularını, tasarım ve imgelemlerini basit araç ve gereçlerle ve elleriyle ifade, canlandırma kudretlerini geliştirmek.
- 2 Eşya ve tabiattaki güzelliği görmeye, bulmaya, tasvir etmeye ve yaratmaya sevk ederek çocukların estetik duygularını geliştirmek.
- 3 Öğrencilere, iyi çalışılıp yapılmış olan kullanışlı ve sanat değeri yüksek olan eşyayı, kusurlu ve önemsiz eşyadan ayırabilmek kudretini kazandırmak.
- 4 Öğrencilere işi sevdirecek, işin değer ve kutsallığını duyurmak, türlü işlerde çalışan insanların çevrelerinin refah ve saadetine nasıl hizmet etmekte olduklarını belirterek onlara karşı öğrencilerin saygı ve sevgi duygularını arttırmak.
- 5 Rastladıkları zorlukları kendi istek ve güçleriyle başa çıkmanın verdiği nefse itimat duygusuyla, öğrencilerin, yaratıcı ve yapıcı karakterde yetişmeleri ve kişiliklerinin bağımsızlığını kazanmaları için yardım etmek.
- 6 Öğrencilere küçük yaştan metotla ve planla çalışmaları, sorumluluk yüklenme ve işbirliği yaparak dayanışma ve yardımlaşma alışkanlıkları kazandırmak.
- 7 Çocukların kendilerini tanımalarına, yeteneklerini ve gizli güçlerini keşfetmelerine yardım etmek.
- 8 Çocuklarda, içinde buldukları çevreyi ıslah etmek, bu ortamın ihtiyaç ve imkânlarını araştırarak burasını daha güzel ve daha rahat bir hale getirmek isteğini uyandırmak.
- 9 Çocuklarda, topluluğa, yurda ve ulusa hizmet ülküsünü aşılmasıdır.

(MEB, 1948: 218-219).

Tablo 6'da görüldüğü gibi programın amaçlarındaki yargılar geliştirmek, kazandırmak ve yardım etmek gibi ifadelerle belirtilmiştir. Amaçların 3. maddesinde sanat eserlerinin öneminin kavranmasına ve sanat eserlerini diğer eserlerden ayırt edebilmesinin öğrenebilmesine vurgu yapılmıştır.

Öğretim programlarında sanat derslerinde estetik ifadesi ilk kez 1948 ilkököl programının 2. maddesinde belirtilmiştir. Öğrencilerin kişiliklerinin bağımsızlığını kazanmalarına, sevgi ve saygı duygularını, yardımlaşma ve dayanışma alışkanlıklarını, çocukların kendi gizil güçlerinin farkına varmaları gibi gelişim özelliklerine göre amaçlar hedeflenerek öğretim programı planlanmıştır.

4.4.5. 1968 İlkokul Programı

1968 İlkokul programında 7 madde ile amaçlar belirlenmiştir.

Tablo 7: 1968 İlkokul Programı Amaçları

-
- 1 Çevre ile ilgili izlenimlerini, gözlemlerini, düşüncelerini, duygularını, ve heyecanlarını sanat çalışmalarıyla ifade eder.
  - 2 Bu çalışmalarla hem kendi çalışmalarını değerlendirmeyi, hemde çevrelerindeki sanat eserlerini ve güzellikleri görmeyi ve korumayı öğrenirler. Böylece öğrenciler güzeli ve iyiyi görebilme güçleri nispetinde okullarındaki ve çevrelerindeki çirkinlikleri giderme yeteneğini kazanırlar.
  - 3 Sanat çalışmalarıyla yapıcılık, yaratıcılık yönlerini geliştirirler.
  - 4 Estetik yönden gelişirken rastladıkları zorlukları irade ve güçleri ile yenmeyi, nefse güveni öğrenirler, kişiliklerini, bağımsızlıklarını kazanırlar.
  - 5 Çevrelerindeki maddeleri günlük hayatta kullanılan faydalı eşyalar yapımında değerlendirmeyi öğrenirler.
  - 6 İşi sever, işin lüzumuna ve önemine inanır, çeşitli işlerde çalışan insanların çevrelerinin refah ve saadetine nasıl hizmet etmekte olduklarını kavrayarak onlara karşı saygı ve sevgi duymayı öğrenirler.
  - 7 Küçük yaştan başlayarak metodlu ve planlı çalışma, sorumluluk yüklenme ve başkaları ile işbirliği yapma, yardımlaşma ve dayanışma alışkanlıkları kazanırlar.
-

(MEB, 1968: 317)

Tablo 7’de görüldüğü gibi programın amaçlarındaki yargılar “ifade eder, kazanırlar, geliştirirler, öğrenirler” olarak öğrenci kazanımına yönelik belirtilmiştir. Amaçlarda öğrencilerin değer yargılarını kavramaya, arttırmaya ve geliştirmeye yönelik ifadeler kullanılmıştır. Çevredeki artık maddelerden yeni bir şeyler üreterek geri dönüşüme destek verilmiş ve eşyaları olumlu yönde değerlendirmeleri hedeflenmiştir.

4.4.6. 1930 Orta Mektep Müfredat Programı

1930 Orta Mektep Müfredat Programında “Resim” dersinin amaçları bulunmamaktadır.

4.4.7. 1938 Ortaokul Programı

1930 Orta Mektep Müfredat Programında verilen ders konuları 1938 programında amaçlar başlığı altında verilmiştir. 1938 Ortaokul Öğretim Programında Resim dersinin hedefleri 5 madde ile belirtilmiştir.

Tablo 8: 1938 Ortaokul Programı Amaçları

-
- 1 Talebeyi eşya ve manzaraların şekillerini, renklerini ve gölgelerini iyi görmeye alıştırmak.
  - 2 Resim vasıtası ile talebenin ifade kudretlerini arttırmak, yani talebeyi gördüğü şekilleri ve renkleri hat, gölge ve boya yardımı ile iyice tasvir edecek bir hale getirmek.
  - 3 Talebeyi eşya ve tabiattaki güzellikleri bulmaya, görmeye ve tasvir etmeye sevk ederek, bedii zevklerini inkişaf ettirmek.
  - 4 Türk san'atine ait mimari eserler, çiniler ve tezyini resme mevzu olabilecek hali, nakış işleri vesaire gibi eşyalarda mevcut şekilleri ve renkleri tetkik ve tasvir ettirmek süratiyle, resim dersi ile milli sanat arasında irtibat tesis etmek.
  - 5 Talebeyi muayyen bir mevzu üzerinde planlı bir şekilde çalıştırarak devamlı ve ilgili cehte çalıştırmak.
-

(Ünver, 2002: 103).

Tablo 8'de görüldüğü gibi programın amaçlarındaki yargılar “alıştırmak, inkişaf ettirmek ve çalıştırmak” olarak öğrenci kazanımına yönelik ifade edilmiştir. Amaçlarda öğrencinin gördüğünü yorumlama ve yaratıcılığını ortaya çıkararak yeni ve özgün resimler yapmasına yardımcı olabilmek üzerinde durulmuştur.

1938 ortaokul programında resim dersi hedeflerinin oldukça tutarlı olduğu, eğitimin üç temel yönü olan bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlar kazandırma öğelerinin üzerinde durulduğu görülmektedir. Öğrenci önce görmeyi öğrenecek, sonra gördüğünü resimlemeyi, gördüklerinde güzellik bulmayı öğrenerek estetik kişiliğini geliştirecek (Etike, 1991: 131).

Amaçlarda resim dersi ile milli sanatlar arasında ilişki kurularak eserlerin; süsleme, şekil ve renklerinden yararlanılıp milli sanatlara verilen önem ve özelliklerin kavranması amaçlanmıştır.

4.4.8. 1949 ve 1970 Ortaokul Programı

1949 ve 1970 Ortaokul Öğretim Programında Resim dersinin hedefleri 7 madde ile belirtilmiştir.

Tablo 9: 1949 ve 1970 Ortaokul Programlarında Amaçlar

-
- 1 Öğrencilere, gözlemlerini, izlenimlerini, duygularını, tasarım ve imgelemlerini resim vasıtası ile ifade edebilme ve canlandırabilme yetisi kazandırmak.
  - 2 Öğrencileri, çevrede ve tabiatta ve sanat eserlerindeki güzelliği görmeye, bulmaya ve bunların değerlerini anlamaya teşvik ederek onların estetik duygularını geliştirmek.
  - 3 Öğrencilerin, değerli sanat eserlerini değersiz eserlerden ayırd edebilme yetisi elde etmelerine çalışmak.
  - 4 Öğrencilere resim çalışmalarının gerektirdiği metotları, becerik ve bilgileri kazandırmak.
  - 5 Öğrencilerin resmi diğer derslerin öğrenimi için değerli bir ifade vasıtası olarak kullanmalarını sağlamak.
  - 6 Öğrencileri basit teknik resimleri çizebilecek ve anlayabilecek bir hale getirmek.
  - 7 Resmi öğrencilerde, boş zamanlarını faydalı bir şekilde geçirmelerini sağlayacak zevkli ve değerli bir merak ve meşgale haline getirmek.
-

(MEB, 1949 :267).

Tablo 9’da görüldüğü gibi programın amaçlarındaki yargılar “kazandırmak, geliştirmek, sağlamak” olarak öğrenci kazanımına yönelik ifade edilmiştir. Amaçlarda öğrencilerin gözlemlerini, duygularını resim yoluyla anlatabilme yeteneğini kazandırmak üzerinde durulmuştur. Resim dersinin diğer derslerinde anlatımını kolaylaştıracak bir ders olarak işlenebileceğine değinilmiştir. Resim derslerinde öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri ve zevkli-faydalı çalışmaların yapılmasını destekleyici çalışmaların yapılması amaçlanmıştır.

4.4.9. 1992 İlköğretim Resim-İş Dersi Öğretim Programı

1992 İlköğretim Resim-İş Dersi programında amaçlar genel amaçlar başlığı altında 17 madde ile açıklanmıştır. Ayrıca dersin amaçları sınıf düzeylerine göre ayrıntılı olarak tek tek açıklanmıştır (Ek: 2).

Tablo 10: 1992 İlköğretim Resim-İş Dersi Amaçları

- 1 Türk Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda güzel sanatlarla ilgili her türlü bilgiyi kazandırabilme.
- 2 Sanatı görsel bir iletişim formu olarak kullanmada ve değerlendirmede yeterlilik ve güven kazanmaları için öğrencilerin okur-yazarlığını sağlayabilme.
- 3 Sanatsal yaratıcılıklarını geliştirebilme.
- 4 Her alanda kullanılabilecekleri yaratıcı davranışlar geliştirebilme.
- 5 Düşünceleri geliştirebilmek ve sanat eserlerini üretebilmek amacıyla teknik yeteneklerini ve bireysel anlayışlarını geliştirebilme.
- 6 Estetik duyguların geliştirilmesi ile tasarım ve sanatla ilgili olarak bilinçli estetik yorumlar verebilmelerini sağlayabilme.
- 7 Özgün düşünme, deneme ve üretme kapasitelerini geliştirebilme.
- 8 Düzensizliklerden rahatsız olmalarını ve çevresini güzelleştirebilmelerini sağlayacak estetik kişilik kazandırabilme.
- 9 Sanatla yorum yapabilme ve kendini anlatabilme imkanı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme.
- 10 Öğrencilerin kendilerini tanımalarına ve kendilerini ispatlamalarına imkan tanıyabilme.
- 11 Öğrencilerin yaşamları boyunca sanat yapan üreticiler veya sanatı bilinçli izleyen tüketiciler olarak içinde yaşadıkları kültüre katkılarını sağlayabilme.
- 12 Bireysel ve grup çalışmalarında birbirlerine saygı, sevgi ve yardımlaşma gibi duygu ve davranışlarını geliştirebilme, iş birliği ve sorumluluk, dayanışma anlayışı ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme.
- 13 Sanatın özgünlük olduğunu ve hayata olan desteğini kavrayabilme.
- 14 Sanatsal yaratma zevkini almasını ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme.
- 15 Biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve becerileri kazandırabilme.
- 16 Tasarıma yönelik hayal gücünü geliştirebilme.
- 17 Tarihi ören yerlerini, sanat galerilerini, müzeleri, anıtları, atölyelerini ve tasarım stüdyolarını tanıyarak, tabiat ve kültür varlıklarına sahip çıkabilme.

(1992 İlköğretim Resim İş Öğretim Programı: 5).

Tablo 10'da görüldüğü gibi programın amaçlarındaki yargılar “kazandırabilme, geliştirebilme, sağlayabilme, yardımcı olabilme” olarak ifade edilmiştir. Kendini

tanıyabilmelerine, estetik duygularının geliştirilmesine ve hayal güçlerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin bireysel ve grupla çalışmadaki işbirliğinin ve sorumluluğun önemine değinilmiştir. Bazı amaçların öğrenci davranışına yönelik, bazılarının öğretmen davranışına yönelik olduğu gözlenmiştir.

Örneğin;

Genel Amaçlar;

7. madde: Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitelerini geliştirebilme.

9. madde: Sanatla yorum yapabilme ve kendini anlatabilme imkanı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme.

1992 Öğretim programında ders amaçları bütün sınıf düzeylerinde tek tek belirtilmiştir (Ek- 2). Amaçlarda 1. Sınıftan 5. Sınıfa kadar daha çok araç gereç bilgisi ve kullanabilme becerisi üzerinde yoğunlaşmıştır. Derslerde ayrıca resim dersinin temel teknikleri olan çizgi, iki - üç boyutlu çalışmalar ve renk bilgisine önem verilmiştir. 6.sınıftan itibaren kompozisyon, leke, karakalem ve doku gibi daha zor ve kapsamlı teknikler uygulanmıştır. Her sınıf düzeyinde tarihi yer, müze ve sanat eserlerinin değerine ve önemine vurgu yapılmıştır. Amaçların sınıf seviyelerine göre basitten zora doğru sıralandığı görülmektedir.

4.4.10. 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)

2006 Görsel Sanatlar Öğretim Programının amaçları 4 grup halinde belirtilmiştir. Bunlar; genel amaçlar, bireysel ve toplumsal amaçlar, algısal amaçlar, teknik ve estetik amaçlar olarak toplam 28 madde ile ayrıntılı ve açık bir şekilde açıklanmıştır (Ek: 3). Amaçlar 1992 İlköğretim programına göre daha kapsamlı olarak ifade edilmiştir. Örneğin; (1992) “Tasarıma yönelik hayal gücünü geliştirebilme”

(2006, Algısal Amaçlar) “Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek”

(2006, Algısal Amaçlar) “Öğrencinin görsel algı ve birikimleri ile öznel algılarını sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak”

(2006, Algısal Amaçlar) “Öğrenciye bilgiyi ve birikimi dönüştürme yeteneği kazandırmak”

(2006, Algısal Amaçlar) “Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmak”

Bireysel - Toplumsal ve algısal amaçlarda Bilişsel ve Duyuşsal davranışlara, Estetik amaçlarda duyuşsal alana ilişkin davranışlar ve Teknik amaçlarda ise genellikle

psikomotor davranışlara yer verilmiş ayrıca duyuşsal ve bilişsel alana ilişkin davranışlarda belirtilmiştir.

4.4.11. 2013 Görsel Sanatlar Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)

2013 (İlkokul ve Ortaokul) Görsel Sanatlar Öğretim Programı temel hedefler olarak 12 madde ile açıklanmıştır.

Tablo 11: 2013 Görsel Sanatlar Dersi Amaçları

1	Görsel okuryazarlık, estetik ve algı bilincine sahip,
2	Görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
3	Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılıp bu tartışmaları değerlendiren
4	Görsel sanatların kökenini ve doğasını inceleyen, değerini sorgulayan,
5	Güncel kültür-sanat nesnelere bilinçli olarak izleyen,
6	Görsel sanatlara ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
7	Görsel sanat çalışmalarında malzeme, bilgi, teknik, beceri ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
8	Görsel sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
9	Sanat alanında etik davranış gösteren,
10	Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,
11	Çevresini inceleyen, çevresinden esinlenen ve onu gelecek nesillere aktaran,
12	Görsel sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir.

(MEB, 2013: 4).

Tablo 11’de görüldüğü gibi programın amaçlarındaki yargılar bireyin sanat eğitimine katkı sağlayacağı düşünülen ve bireyin kazanması gereken özellikler - değerler sıralanarak “sorgulayan, izleyen, koruyan, ilişkilendiren, aktaran” gibi ifadeler olarak verilmiştir.

4.4.12. 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8.

Sınıflar)

2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı amaçları 11 madde ile 2013 İlkokul ve Ortaokul programı ile aynı özellikleri taşımaktadır.

Tablo 12: 2018 Görsel Sanatlar Ders Amaçları

-
- 1 Görsel okuryazarlık, estetik ve algı bilincine sahip,
  - 2 Görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
  - 3 Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren
  - 4 Görsel sanatların kökenini ve doğası inceleyen, değerini sorgulayan,
  - 5 Güncel kültür-sanat nesnelere/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen,
  - 6 Kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
  - 7 Görsel sanat çalışmalarında malzeme, bilgi, teknik, beceri ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
  - 8 Görsel Sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
  - 9 Sanat alanında etik davranış gösteren,
  - 10 Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,
  - 11 Görsel Sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir.
-

(MEB, 2018a: 7).

Tablo 12’de görüldüğü gibi önceki programda bulunan “Çevresini inceleyen, çevreden esinlenen ve onu sonraki dönemlere aktaran” maddesi 2018 Öğretim programında bulunmamaktadır. 2013 programının 6. Maddesinde “Görsel sanatlara ait kültürel mirasın değerini bilen ve sanat eserlerini koruyan” maddesine ek olarak “Kendi kültürü ve diğer kültürlerin kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan” maddesi ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerlerine de önem verilmesi vurgulanmıştır.

Öğretim programlarında yer alan hedefler bölümünde; ilkök ve Ortaokul öğretim programlarında fazla ayrıntıya yer verilmediği ve çok fazla değişiklik yapılmadığı görülmektedir. İlköğretim öğretim programlarında ise belirlenen hedeflerin daha fazla olduğu ve zamanla öğretim programlarında ayrıntıya daha fazla yer verildiği görülmektedir.

4.5. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarındaki İçerikleri İle İlgili Gelişmeler

Öğretim programlarının program ve ders içerikleri tablolar halinde açıklanmıştır.

4.5.1. Öğretim Programlarının İçerikleri

Tablo 13: Öğretim Programlarındaki İçeriklerle İlgili Bilgiler

Öğretim Programları	İLKOKUL					ORTAOKUL				İLKÖĞRETİM			
	1924	1926	1930	1948	1968	1930	1938	1949	1970	1992	2006	2013	2018
Konular	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Amaçlar		✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Dikkat Edilecek Noktalar		✓			✓		✓					✓	✓
Açıklamalar				✓	✓			✓	✓	✓	✓		
Kullanılacak Malzemeler				✓	✓		✓	✓	✓				
Resim Eğitiminin Gerekliliği										✓			
Resim Eğitiminin İlkeleri										✓	✓		
Çocuk Resimlerinde Gelişim Basamakları										✓			
Eğitim Durumları (Öğrenme ve Öğretme Süreci)										✓	✓		
Çalışma Ortamı										✓			
Sınıf İçi Uygulama İlkeleri										✓			
Dersin İşleniş Programının Vizyonu										✓	✓		
Programın Özellikleri										✓			
Programın Temel Yaklaşımı										✓			
Temel Beceriler											✓		✓
Öğrenme Alanları											✓	✓	✓
Kazanımlar											✓	✓	✓
Etkinlikler											✓		
Atatürkçülükle İlgili Konular											✓		
Ara Disiplinler											✓		
Program Perspektifi													✓
Bireysel Gelişim ve Öğretim Programları													✓
Değerlendirme										✓	✓	✓	✓

Tablo 13'te görüldüğü gibi; 1924'ten 2018 yılına kadar öğretim programlarında içerik bakımından birçok değişiklikler yapılmıştır. İlkokul programlarında daha dar kapsamlı içeriklere yer verilmiştir. Bütün programlarda konulara yer verilirken 1924 ve 1930 programlarında amaçlara yer verilmemiştir. Programların hiçbirinde değerlendirme bölümüne yer verilmediği görülmektedir. Ortaokul 1938, 1949 ve 1970 programlarında konular ve amaçlara yer verilmişken, 1930 ortaokul programında sadece konuların verildiği görülmektedir. İlköğretim programlarında ise önceki programlara göre daha fazla kapsamlı program içeriğine yer verilmiştir. 1992 öğretim programı önceki programlardan farklı resim-iş dersi öğretim programı olarak kitap halinde çıkarıldığından daha ayrıntılı ve daha kapsamlı çıkarılmıştır. 1992 Öğretim Programında ilk kez değerlendirme ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. 1992 ve 2006 öğretim programında ayrıca ders konularına yer verilirken, 2013 ve 2018 programları öğrenme alanlarına ayrılarak konular belirtilmeden kazanımlar açıklanmıştır.

4.5.2. Öğretim Programlarının Ders İçerikleri

Öğretim programlarının ders içeriklerindeki konular tablo şeklinde açıklanmıştır.

Tablo 14: Öğretim Programları Ders İçerikleri ile İlgili Bilgiler

PROGRAMLAR	KONULAR
1924 İlkokul Programı	Hayali resim, Ezber resim, Tabiattan resim, Tedrisî resim, ihtiyari resim, İbtidai resm-i tezyini idmanları, İbtidai resm-i hendesi, Tezyini resim, Hendesi resim, Sınaî resim
1926 İlkokul Programı	Ezber resim, Hayali resim, Tabiattan resim, Tezyinat resimleri, Krokiler, Sınai dersleri,
1930 İlk Mektep Müfredat Programı	Tabiattan resim, Ezber resim, Tezyini resim, Hayali resim, ihtiyari resim
1948 İlkokul Programı	Ezber resim, Tabiattan resim, Resme bakarak kopya çekmek
1968 İlkokul Programı	-
1930 Orta Mektep Müfredat Programı	Tabiattan resim, Ezber resim, Tezyini resim, Hayali resim, ihtiyari resim
1938 Ortaokul Programı	Serbest Resim, Tabiattan Resim, Tezyini Resim, Sanayi Resimleri, Sanat Tetkikleri,
1949 ve 1970 Ortaokul Programı	Tabiattan resim, Hayali resim (Her iki programda da aynı konular işlenmiştir.)
1992 İlköğretim	1.Sınıf Konuları: Araç-gereç, İki boyutlu çalışma, Dramatizasyonu resimle

**Resim-İş
Öğretim
Programı**

Dersi anlatma, Renkli çalışmalar (parmak, pastel ve guaş boya çalışmaları), Hayal gücünü geliştirici çalışmalar, Çizgisel çalışmalar, Kolay baskı teknikleri, Kağıt ve kağıt işleri, Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları, Artık malzemeleri kullanma, Değişik duyguları ifade edici çalışmalar, Yoğurma maddeleri ile yaratıcılığı geliştirici çalışmalar, Tasarım, Sanat eserleri, Sergi çalışmaları.

2.Sınıf Konuları: Araç-gereç, Varlıkların özellikleri, İki boyutlu çalışmalar, Çizgisel çalışmalar, Renkli çalışmalar (pastel, sulu, parmak ve guaş boya çalışmaları), Gözleme dayalı çalışmalar, Grup çalışmaları, Hayal gücünü zenginleştirici çalışmalar, Baskı teknikleri ile çalışmalar, Doğal çevre ile ilgili çalışmalar, Artık malzeme ile çalışmalar, Değişik duyguları ifade edici çalışmalar, Kağıt ve kağıt işleri, Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları, Yoğurma maddeleri ile yaratıcılığı geliştirici çalışmalar, Tasarım, Sergi çalışmaları, Sanat eserleri.

3.Sınıf Konuları: Araç-gereç, Çizgisel çalışmalar, İki boyutlu çalışmalar, Renkli çalışmalar (parmak, pastel ve guaş boya çalışmaları), Hayal gücünü geliştirici çalışmalar, Grup çalışmaları, Kolay baskı teknikleri ile çalışmalar, Değişik duyguları ifade edici çalışmalar, Kağıt ve kağıt işleri, Koleksiyon çalışmaları, Artık malzeme ile çalışmalar, Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları, Üç boyutlu sanat eserlerini tanıma, Yoğurma maddeleri ile yaratıcılığı geliştirici çalışmalar, İki boyutlu tasarım çalışmaları, Sanat eserleri, Röprodüksiyon inceleme, Sergi çalışmaları.

4.Sınıf Konuları: Gereçleri tanıma, Çizgisel çalışmalar, Koyu- orta- açık leke çalışmaları, Mürekkep çalışmaları, Renkli çalışmalar, Afiş çalışmaları, Duyguları ifade edici çalışmalar, Baskı teknikleri ile çalışmalar, Grup çalışmaları, Sanat eserleri, Röprodüksiyon inceleme.

5.Sınıf Konuları: Gereçleri tanıma, Çizgi- doku çalışmaları, Leke çalışmaları, Renkli çalışmalar, Mürekkep çalışmaları, Tek rengin tonları ile çalışmalar, Afiş çalışmaları, Duyguları ifade edici çalışmalar, İki boyutlu tasarım çalışmaları, Tekstil tasarım çalışmaları, Üç boyutlu biçimlendirme ve inşa çalışmaları, Sanat eserleri.

6.Sınıf Konuları : Çizgisel çalışmalar, Çizgilerle grafiksel çalışmalar, Güzel sanatlar bilgisi, Grafik tasarım, Renkli çalışmalar, Baskı resim teknikleri ile çalışmalar, Duyguları ifade edici çalışmalar, Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları, Röprodüksiyon inceleme, Sanat eserleri.

7.Sınıf Konuları: Güzel sanatların önemi, Görsel biçimlendirme öğeleri, Doku çalışmaları, İki boyutlu çalışmalar, Bitki etütleri, Renkli çalışmalar, Kompozisyon çalışmaları, Üç boyutlu çalışmalar, Sanatın sanata katkısını önemi, Duyguları ifade edici çalışmalar, Röprodüksiyon inceleme, Sanatçı usupları ve sanat akımları, Çalışmalarında dramadan yararlanma, Rekreasyon (Yeniden düzenleme) çalışmaları, Tasarım çalışmaları, Sanat eserlerinin korunmasının önemi.

8.Sınıf Konuları: Görsel biçimlendirme öğeleri, Bol figürlü çalışmalar, İki boyutlu çalışmalar, Afiş tasarımı, Duygu- düşünce ve gözleme dayalı çalışmalar, Baskı

		çalışmaları, Özgün baskı tekniklerini inceleme, Kitle iletişim araçlarından yararlanma, Üç boyutlu çalışmalar, Röprodüksiyon inceleme, Sanat eserleri.
2006	Görsel	Atatürk, Belirli günler ve haftalar, Manevi Değerler, Şiirler, öyküler, hikâyeler, halk
Sanatlar	Dersi	kahramanları, masallar, efsaneler, Atasözleri, Fıkralar, Deyimler, Eğlencelerimiz,
Öğretim		Manilerimiz, Oyunlarımız, Yaşantımız, Hayallerimiz.
Programı		
2013 ve 2018	Görsel Sanatlar	Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın temel öğrenme alanlarına göre ele alınan
Görsel	Sanatlar	açıklamalara yer verilmiştir. Öğrenme alanları:
Öğretim		1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme
Programı		2. Kültürel Miras
		3. Sanat Eleştirisi ve Estetik

Tablo 14'te görüldüğü gibi konular 1924 öğretim programından 2018 öğretim programına kadar zamanla daha ayrıntılı bir şekilde ve öğretmene daha kolaylık sağlayacak, klavuzluk edecek şekilde hazırlanmıştır. İlkokul programlarında çok fazla konu verilmeyip tüm programlarda aynı konulara yer verilmiştir. Ortaokul programlarında da konu değişikliği yapılmayıp 1938 programında serbest resim, sanayi resimleri ve sanat tetkikleri konuları eklenmiştir. 1992 öğretim programı tek kitap ve tek program şeklinde çıkarıldığından daha fazla ayrıntılı konulara yer verilmiştir. İlkokul 1- 5. sınıflarda daha çok temel konular ve araç gereç bilgisine yer verilmişken, sonraki dönemlerde resim teknikleri ağırlıklı konulara yer verilmiştir. İlkokul dönemlerinde konularda benzerlik görülmektedir. Örneğin; Çizgisel çalışmalar, İki boyutlu çalışmalar, Renkli çalışmalar ve Kağıt işleri gibi. 6. Sınıf ve sonrasında daha zor tekniklere yer verilmiştir. 1. Sınıftan itibaren sanat eserlerini konusu her sınıf düzeyinde verilmiştir. 2006 öğretim programında konular önceki dönemden farklı bir şekilde verilmiştir. Programda konu başlıkları ile ilgili örnekler verilmiştir. 2013 ve 2018 öğretim programları ise öğrenme alanlarına ayrılarak kazanım şeklinde açıklamalar yapılmıştır. Programda; öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade edebilme, değerler, hikaye, oyun ve olaylar, ayrıca disiplinler arası yaklaşım ile ilişkilendirilerek görsel sanatlar dersi konular ile pekiştirilmiştir.

4.6. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarındaki Eğitim Durumları İle İlgili Gelişmeler

Bu bölümde; 1924, 1926, 1930, 1948 ve 1968 İlkokul, 1930, 1938, 1949 ve 1970 Ortaokul, 1992, 2006, 2013 ve 2018 İlköğretim öğretim programlarındaki eğitim durumları ile ilgili gelişmeler yer almaktadır.

4.6.1. 1924 İlkokul Programı

1924 İlk Mektep Müfredat Programında konular sınıf düzeylerine göre belirlenmiş 2. ve 4.sınıfta önceki sınıf düzeyinin tekrarı yapılmıştır. İçerik sınıf düzeylerine göre 20 madde ile belirlenmiştir. 1., 3. ve 5. Sınıfta konular aynı maddeler ile belirlenmiş ve genel tanımlamalara yer verilmiş ayrıntılı açıklamalara yer verilmemiştir. Bütün sınıflarda hayali resim, ezber resim, tabiattan resim, tedarisi resim, ihtiyari resim konuları verilmiş; 3. ve 5. Sınıfta tezyini resim, hendesi resim konular eklenmiştir. 5.sınıfta hendesi ve sınai resim konuları eklenerek daha ayrıntılı konular işlenmiştir. Programda resim dersi ile ilgili yöntem ve tekniklerle ilgili bilgi verilmemiştir.

4.6.2. 1926 İlkokul Programı

1924 ilkokul programı Cumhuriyet dönemi ilk ilkokul programı niteliğinde geçiş programı özelliği taşımaktadır (Tazebay, 2000: 35; Akt. Budak ve Budak, 2014: 386). Bu nedenle yeni, eğitim ilkelerinin uygulandığı ve kapsamlı bir program hazırlanmıştır. Atatürk'ün eğitimle ilgili görüşleri, dünyadaki çağdaş eğitim-öğretim ilkeleri ve özellikle John Dewey gibi yabancı eğitim uzmanların görüş ve önerileri öncülüğünde hazırlanan ayrıntılı bir şekilde ilkokul programı 1926'da uygulamaya konulmuştur. (İlkokul Programı, 1926: 3; Akt. Budak ve Budak, 2014: 386).

1926 ilkokul programında resim- eliş dersinin içeriğinde 11 madde ile dersin öğretiminde dikkat edilecek esaslara değinilmiştir. Bu maddelerde öğrencinin zorlama ile değil serbest bırakılınca daha iyi resim yapabileceğini ve yaptığı resimlerde eksiklikler olsa da onun hayal dünyasına göre çizdiğini dikkate almak gerektiği belirtilmiştir. Derste geometrik şekillerden başlamamak gerektiğine değinilmiştir. Öğrencilerin basit resimlerin çizimini sevmediği ve onun zor resimleri (tramvay, vapur vb.) çizemediği kadar yapmaları beklenmelidir. Dersin işlenmesinde konular (Ezber resim, hayali resim, tabiattan resim,

tezyinat resimleri, krokiler, sınavi dersleri) maddeler halinde ayrıntılı fakat yetersiz olarak açıklanmıştır. Resim dersinin diğer derslere yardımcı olarak işlenebileceği belirtilmiştir.

Örneğin;

Coğrafya ve Tarih derslerinde de resimden yararlanılır; eski zamanlardaki savaşlar anlatılırken o dönemlerde kullanılan ok, mızrak, kalkan, yay, gibi resim yaptırılır. Mısırlılar okunurken ihram, ikili taş resimleri çizdirilir

Programda öğrencilerin kopya kağıdı kullanmadan resim çizmeleri gerektiği, gerekirse öğrenciyi doğaya götürerek kendi gördüklerini resme yansıtmasının gerekliliğine değinilmiştir. Örneklerin sınıfın mevcuduna göre ayarlanması gerektiği, sınıf mevcudu az ise bir örnek, sınıf mevcudu çok ise birkaç örnek gösterilmesi gerektiği ve bütün sınıf düzeylerinde yerine göre her türlü resim malzemesi kullanılabileceği belirtilmiştir. Resimleri kontrol ederken resmin bir kenarına veya başka bir kağıda not edilmesi gerektiği ve resim kağıdının nasıl kullanılması gerektiği açıklanmıştır. Sene sonlarında sergi düzenleneceği için resim defterlerinin düzen ve temizliğine önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bu programla uygulamaya konulan en önemli öğretim ilke ve yöntemi, öğretimin gözlem ve öğrencinin kendi uyguladığı bireysel çalışmalarıdır. Özellikle programda resim-el işi derslerine diğer derslerden daha çok önem verilmiştir. “Öğrencinin dersleri olabildiğince kendi zihinsel çalışmalarla uygulaması” 1926 programının en önemli özelliğidir (Binbaşıoğlu, 2005: 405; Akt. Mala, 2011: 82).

4.6.3. 1930 İlk Mektep Müfredat Programı

1930 İlk mektep programı kitap olarak basılmıştır. Resim dersi müfredat programı 10 sayfadan oluşmaktadır. 1930 İlk mektep programı 1926 programındaki aynı içeriğe sahiptir. 11 madde ile resim dersinin öğretiminde dikkat edilecek esaslara değinilmiştir. Herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Resim dersinin ifade dersi olduğu ve öğrencilerin kendi çizimlerini onun hayal dünyasına göre çizdiğini, derste basit resimlerden başlanması zamanla zor tekniklere geçilmesi gerektiğinden söz edilmiştir. Programda dersin konuları verilerek öğretmene yol gösterici açıklamalar verilmiştir. Resim dersinin diğer derslerle bağlantılı işlenebileceğinden söz edilmiştir. Kopya resimlerden yararlanılmayıp öğrenciye çevrede ve sınıfta resim yaptırılabilmesine değinilmiştir. Resim

dersinde öğrencinin düzen ve temizliğine alışması gerektiği ve yıl sonunda sergi çalışması yapılacağı belirtilmiştir. Programda herhangi yöntem ve teknikten söz edilmemiştir.

4.6.4. 1948 İlkokul Programı

1948 İlkokul programı kitap olarak basılmıştır. Resim dersi müfredat programı 13 sayfadan oluşmaktadır. 1948 ilkokul programının açıklamalar bölümüne 36 madde ile ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Açıklamalarda; Resim dersinde soyut konuların değerinin olmadığı daha çok öğrencinin incelediği resimleri çizmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Resim dersinin diğer derslerin anlatımında yardımcı ders olabileceği ve konuların o yönde işlenebileceği belirtilmiştir.

1940'lı dönemlerde Resim-İş dersinin amacı öncelikli olarak çocuk üzerine yoğunlaşmıştır. Çocukların yaratıcı çalışmalarla sadece sanat alanları değil, bütün alanlarda gelişebileceği vurgulanmıştır. Resim-İş dersi ile Hayat Bilgisi dersi gibi anlatım dersi olabileceğinden söz edilmiştir. Derste bireyin özgür çalışmaları yöntem olarak uygulanmıştır. Günümüzde de de resim-iş dersi temel eğitimde “mihver ders” ya da “ifade ve beceri dersi” olarak tanımlanır. Mihver (eksen) olarak dersin araçsal işlevidir. “İfade ve beceri” ise diğer derslerin eğitiminde, kavram oluşturulmasında anlatımın ve becerinin kullanılmasıdır (Kırıçoğlu, 2005: 41).

Konuların günlük olaylardan, öğrencilerin kendi hayatlarından alınabileceği vurgulanmıştır. Resim dersinde öğrenciye teknikler öğretmek, beceri kazandırmak, okulun bahçesini düzenlemek, sınıfta ve evde kullanılacak küçük eşyaları uygulamak, yasanmış bazı küçük olayları resmetmek gibi bağımsız çalışmalara da yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Resim dersinde öğrencinin serbest resim yapmamasına, öğrencilere konu verilerek kendi yaşamına göre bir resim çizmesine önem verilmelidir. Öğrenciyi daha iyi tanımak için onlara sevdikleri resmin çizdirilmesi ve resmi çizen ilk öğrencilerin sınıfta çekingen (daha önce hiç resim çizmeyen) ve cesaretli (daha önce resim çizmiş olan) olarak ayırt edilebileceği belirtilmiştir.

Resim dersinin tekniklerine değinilmiştir. Bunlar;

a) Resim yapmak. (Çizgi ile ifade)

b) Boyamak, kağıt kesme ve ayırma işleri. (Yüzeyle ifade)

c) Madde ile ifade. (Üç boyutlu canlandırma)

Öğrenci bu tekniklere göre kabiliyetlerini geliştirebilir. Çizgi ve boya ile resim yapanların ressam olabileceği, maddeler ile resim yapanların (kil, çamur, mukavva gibi) heykeltıraş ve mimar olabileceği belirtilmiştir. Böylece farklı yetenekleri olan çocuklar daha rahat gelişir ve yaratıcılıkları önemli düzeyde ilerler.

Açıklamaların 11. maddesinde öğrencilerin konuları kavrayışların göre 2 tipte olduğu (görücü ve yapıcı-inşacı tip) belirtilmiştir. Görücü tipte öğrenci tamamen gördüğünü olduğu gibi çizer, yapıcı tipte ise öğrenci konu hakkındaki bildiklerini çizer. Öğretmenin her iki tip öğrenciyi kendi durumlarına göre bilgilendirmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Öğretmenin bir resmi değerlendirirken olmamış demesi yerine öğrencinin bilgisini arttırarak resmin neden olmadığını açıklaması gerektiği ve öğretmenin öğrenciye yardımı ise sorular ile öğrenciyi yönlendirmesi, gerekirse taklit ve örneklerle bilgilendirmesi şeklinde olması gerektiği belirtilmiştir.

Birinci devrede ezber ve hayali resim, diğer devrelerde tabiattan ve resme bakarak kopya etme yaptırılabilirliği belirtilmiştir. Tabiattan resimde öğrenciyi doğaya götürerek yerinde resim yapmanın önemine değinilmiştir. Öğrencinin hayal gücü ve yaratıcılığı kuvvetlendirilerek bir fırçanın bıraktığı iz şekillendirilerek öğrencinin bu çalışmalarını çeşitli yerlerde süsleme amaçlı kullanmaları ve özgün resim yapmalarına önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Artık maddeleri tekrar değerlendirebilmeleri için çalışmalar yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Resim dersinde kullanılacak malzeme, teknik ve işin çeşidine göre seçilmesi gerektiği belirtilmiştir (Kum, kil, kağıt, ağaç, tahta, maden, baskı, örgü, bahçe işleri gibi).

Bütün çalışmalar derste yapılması ve yapılan yanlışlar sınıf ortamında düzeltilmesi ve Resim dersinde öğrenciye artık materyallerin değerlendirilmesi, israf olmaması için en küçük parçanın değerlendirilmesi, temiz ve düzenli çalışılması gibi değerlerin öğretilmesine değinilmiştir.

Öğrencilerin sanat eserlerinin sergilendiği müzelere ziyaret etmelerinin önemi ve öğrenciye kendi çalışmalarını da okulun uygun bir yerinde sergileme imkanı verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Önceki dönemlerde resim olan ders ismi Resim-iş olarak değiştirilerek içeriklerde de düzenleme yapılmıştır. Programda resim dersinin iş konuları

ayrı bir başlık altında açıklanmıştır. 1948 öğretim programında İş konuları temizlik, oyun, kağıt, örgü, yapı işleri, ağaç işleri ve maden işleri gibi konular programa eklenmiştir (Ek: 1)

4.6.5. 1968 İlkokul Programı

Resim-iş programı amaçlar, açıklamalar ve program uygulanırken göz önünde tutulması gereken hususlar olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır.

Programın “Açıklamalar” bölümündeki hedefler ve içerikte çok fazla değişiklik görülmemektedir. Bu bölüme, öğrencilerin konu seçiminde serbest bırakılmasının uygun olmadığı açıklaması eklenmiştir. “Resim-iş dersi diğer derslerin de yardımcısıdır” açıklaması, “resim-iş çalışmalarından yararlanma” olarak değiştirilmiştir.

Açıklamalar bölümünün 3. maddesinde konuların günlük olaylardan, öğrencilerin kendi hayatlarından alınabileceği vurgulanmıştır. Resim dersinde öğrenciye teknikler öğretmek, beceri kazandırmak, okulun bahçesini düzenlemek, sınıfta ve evde kullanılacak küçük eşyaları yapmak, yasanmış olayları resmetmek gibi bağımsız uygulamalara da yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Açıklamaların 16. Maddesinde süslemeye önem verildiği yaptıkları resimlerin çeşitli objelerde değerlendirilmesi gerektiği böylece öğrencini teşvik edilmesi belirtilmiştir.

Resim-iş derslerinde çevrenin özelliği ve imkânlarının kullanılması gerektiği ve yapılacak işlerde çevrede bulunan malzeme, teknik ve motiflerden faydalanılması gerektiğine değinilmiştir. (Yün islerinin fazlaca yapıldığı çevrelerde elle, aletle ve tezgahlarla yapılan yün isleri, söğüt dallarından çeşitli örgüler vb).

Programda bir diğer bölüm; program uygulanırken göz önünde tutulması gereken hususlar. Bu bölümde; resimde malzeme seçimi, renk bilgisi, boya kullanımı gibi bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca; çocukların zamanını alan, onları zorlayan resimlerin yapılmaması, sınıf içinde veya koridorda resim sergileme imkanı verilmesi ve değerlendirilmesi, resim dersinde programda bulunan örneklerin hepsini yaptırmak zorunluluğunun olmaması, müfredatta olmayan fakat çevrede olan imkan ve ihtiyaçları göz önüne alarak öğretmen uygun gördüğü öğretici bir tekniği yaptırabilmesi dikkat edilecek noktalar arasında yer almaktadır.

1968 İlkokul programı 1948 İlkokul programına göre pek bir değişiklik izlenmemiştir.

4.6.6. 1930 Orta Mektep Müfredat Programı

1930 ortaokul programında ders içerikleri sınıf düzeyinde belirtilmiş fakat konular ayrıntılı olarak verilmemiştir. Her 3 sınıf düzeyinde de aynı konular (tabiattan, ezber ve hayali resim) verilmiş ve her sene bir önceki konunun devamı olarak işlenmiştir. Sadece 3. Sınıfa ek olarak ihtiyari (isteğe bağlı) resim konusu eklenmiştir.

1930 programında resim dersi yalnızca resim konusu ile ilgili olarak teknik bilgi ve beceri kazandıran bir ders olarak gösterilmiştir. Resim dersinde duygu, sezgi, düşünme, yargılama, yorumlama, iyi alışkanlıklar kazandırma, kişilik geliştirme gibi kavramlar bulunmamaktadır. Programda sadece göz ve bilek eğitimi gibi bir yaklaşımla resim yapma becerisi kazandırma ve basit kuramsal bilgi verilmesi amaçlanmıştır (Etike, 1991: 128).

4.6.7. 1938 Ortaokul Programı

Program 4 bölümden oluşmaktadır. Hedefler, Resim dersinde dikkat edilecek mühim noktalar, Resim tekniği ve bu derste kullanılacak vasıtalar, Resim dersinin mevzuları olarak açıklanmıştır.

Resim dersinde dikkat edilecek mühim noktalarda öğrencinin fikrini düşüncesini resme aktarmasının önemine değinilmiştir. Bu programda daha çok öğrencinin hayal gücü ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması için çalışmalar yapılmasının önemine vurgu yapılmıştır.

1938 programındaki bu açıklamalar, 1930 programından daha çağdaş ve eğitseldir. Özellikle çevre ile okul dışı yaşam ile ilişki kurularak, öğrencilerin derse ilgilerinin aktif tutulması, onların yaratıcı imge güçlerini etkin kılma çalışmaları yaptırılması ve en önemlisi öğrencilerin gözlem ve buluş yeteneğini yok eden kopya çalışmalar yaptırılmaması bu programın özellikleridir (Etike, 1991: 131-132).

Derste kullanılacak malzemelerde öğrencinin ilgisine yönelik teknik ve malzemenin seçilebileceği belirtilmiştir (Kurşun kalem, kuru boya, sulu boya vb.). Kullanılabilecek kağıt modellere örnekler verilmiştir. Dersin konularında önceki programlar gibi tabiattan resim, serbest resim, tezyini resim, sanayi resimleri gibi konular işlenmiştir. Önceki programlardan farklı olarak sanat tetkikleri konusu eklenerek büyük sanatkarların eserlerinin örnekleri öğrenciye gösterilerek öğrenciye tanıtılmasının sağlanması gerektiği ifade edilmiştir.

4.6.8. 1949 ve 1970 Ortaokul Programları

1949 ve 1970 öğretim programı aynı amaç, içerik ve açıklamalarla uygulanmıştır. Programda resim dersi her sınıf için ayrı ayrı belirtilmemiş, amaçlar ve açıklamalar başlığı altında tüm bilgiler verilmiştir. Resim ders öğretim programı 9 maddelik Amaçlar (Hedefler) ve 15 maddelik Açıklamalar bölümünden oluşmaktadır.

Açıklamalarda; resim dersinin Türkçe ve Müzik dersi gibi bir ifade dersinin olduğu, sadece el ve göz uyumunun değil, öğrencinin kendi düşünce ve duygularını kağıda aktarabilmesinin sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Böylece öğrenciyi anlayarak-gözlemleyerek kendi iç dünyasındaki ruhsal gelişimini tanımak ve öğrencinin bu durumunu takip edip bazı eğitsel tedbirlerin alınabileceğinin önemine değinilmiştir. Resim dersinin diğer derslerin ifade edilebilmesi için yardımcı ders olduğu belirtilmiştir.

Açıklamaların 6. maddesinde Resim dersinin sadece okulda değil, okul dışında da devam edilebilmesi için ilk kez resim dershanesinin kurulabilmesinden bahsedilmiştir. Bu öneri ile resim dersinin önemine değinilmiştir.

Resim dersinin konuları programda 2 bölüm olarak (Tabiattan ve hayali resimler) ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Ayrıca dekoratif resimler, grafik çalışmaları, şematik resim, iş resimleri, toplu çalışmalarda yapılan resimler olarak konu olarak işlenebileceği belirtilmiştir.

Resim dersinde kompozisyon çalışmalarının üzerinde önemle durulması ve resimlerin göze hoş gelecek şekilde ahenkli çalışılması gerektiği önemle vurgulanmıştır. Öğrencilerin kabiliyetlerine göre çeşitli teknik ve malzeme ile çalışmaları sağlanmalı ve böylece yeteneklerinin ortaya çıkabileceği belirtilmiştir. Bu programda da önceki programlardaki gibi öğretmenin vereceği konular için öğrencilerle konuşması ve öğrencileri sanat eserlerinin sergilendiği iş yerlerine ziyaret ettirmesi gibi maddelere yer verilmiştir.

Türk sanat eserleri, yöresel sanat eserleri, Türk ressam, heykeltıraş ve mimarlar hakkında kısa bilgiler verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilere sınıf seviyelerine göre perspektif ve renk bilgisi verilmesi ve programda içeriğin sınıf düzeylerine göre belirtilmediği için öğretmenin konuyu işlerken dikkatli olması gerektiği vurgulanmıştır.

4.6.9. 1992 İlköğretim Resim-İş Dersi Öğretim Programı

1992 İlköğretim Resim-İş programı İlkokul ve Ortaokulun birleşmesinden sonra hazırlanan ilk programdır. 1992 İlköğretim Resim-İş programı diğer derslerden ayrı bir kitap olarak çıkarılmıştır. Programı kitap olarak basılmış ve 144 sayfadan oluşmaktadır.

Programda her sınıf düzeyinde konu isimleri verilmiş fakat ayrıntılı açıklamalara yer verilmemiştir. Programda daha çok resim tekniklerinin öğretimine ağırlık verilmiştir.

Eğitim durumları başlığı altında; resim eğitiminin kapsamı ve tekniklerin kısa açıklamaları yapılmıştır (İki boyutlu ve üç boyutlu çalışmalar, eser incelemeleri). Eğitim durumlarında sınıf seviyelerine göre daha çok öğrencinin çevresindeki somut nesnelere yaptırılması ve çocuğa ilginç gelecek konular çalışılması gerektiğinden söz edilmiştir. Yaşadığımız çevre, bayramlar ve tabiattan örnekler verilerek dersin işlenmesi önemsenmiştir. İleriki yaşlarda daha çok ayrıntı görme söz konusu olacağından daha farklı konulara yer verilmesi gerektiğinden söz edilmiştir.

4.6.10. 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)

Program 243 sayfa ve 4 bölümden oluşmaktadır. (Giriş, kazanımlar, programla ilgili açıklamalar ve ekler). Programla ilgili açıklamalar bölümünde; programın uygulanmasında öğretmenin rolü, etkinlik örnekleri, görsel sanatlarda yöntem ve teknikler, çalışmaların sergilenmesi, sağlık ve güvenlik örnekleri gibi konular üzerinde durulmuştur. Ayrıca; ekler bölümünde sanat eseri çalışmaları, müzelerin internet adresleri, terimler ve kavramlar sözlüğü bulunmaktadır.

Programda 1-8 sınıflar için; her bir sınıf ve öğrenme alanlarına göre ayrı ayrı olarak hazırlanmış kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar verilmiştir. Ayrıca Atatürkçülük ile ilgili konular 1-8. Sınıf kazanımları ile ilişkilendirilerek kazanım tablolarında öğrenme alanlarına uygun ve açıklamalı olarak verilmiştir.

Ara disiplinler (rehberlik ve psikolojik danışma, spor kültürü ve olimpik eğitim, girişimcilik, insan hakları ve vatandaşlık, özel eğitim, kariyer bilincini geliştirme, sağlık kültürü) kazanımları görsel sanatlar dersi kazanımlarıyla ilişkilendirilerek sınıf ve öğrenme alanı olarak tablo halinde verilmiştir.

Alana özgü becerilere ilk kez bu programda değinilmiş ve becerilerin kazanımlarla sağlanacağı belirtilmiştir. Bunlar;

“Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, Kendini ifade etme, Eleştirel düşünme, Yaratıcı düşünme, Sanat aracılığıyla iletişim kurma, Problem çözme, Araştırma, Karar verme, Bilgi teknolojilerini kullanma, Girişimcilik, Sorumluluk alma, Başladığı işi bitirme, Görsel okuma, Kişisel ve sosyal değerlere önem verme, Estetik bilinç kazanma, Estetik algının geliştirilmesi, Estetik yaşam kültürü edinme, Çevre ve doğa bilinci kazanma, Millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma” (MEB, 2006: 10).

Programla ilgili açıklamalar bölümünde; programın uygulamasında öğretmenin rolü, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin etkinlik örnekleri, sanatsal yönelimleri, görsel sanatlarda yöntem ve teknikler, öğrenme- öğretme süreci ile ilgili açıklamalar ve örnekler, çalışmaların sergilenmesinde dikkat edilmesi gereken noktalar, sağlık ve güvenlik önlemleri gibi açıklamalara geniş ölçüde yer verilmiştir.

Program üç öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme, Görsel Sanat Kültürü ve Müze Bilinci

Öğrenme alanları ile ilgili içeriklere yer verilmiştir. Dersin temeli ve programın temelini oluşturacak şekilde açıklanmıştır. Kazanımlar öğrenme alanlarına göre etkinlik örnekleri ve açıklamalar olarak ayrıntılı bir şekilde tablo olarak belirtilmiştir.

Programda eser analizi bölümlerinde sanat eserlerinin yanı sıra sanatçı isimlerine de yer verilmiştir.(Vincent Van Gogh, Frida Kahlo, Cihat Burak, Neşet Günal, Turgut Zaim, Nuri İyem, Fikret Mualla, Nuri Abaç, Toulouse Lautrec, Edward Munch, François Millet, Pablo Picasso, Kandinsky, Klee, Jackson Pollock, Osman Hamdi Bey gibi.) Ayrıca program sonunda eserlerden örnekler resim olarak verilmiştir.

Programın son bölümünde görsel olarak çeşitli eser örnekleri ve müzelerin Türkiye’ de ve yurtdışındaki internet adresleri bulunmaktadır. Öğretmene ve öğrenciye kolaylık sağlayacak bir yaklaşım olmuştur. Öğrenciler müzeler ile kültürel ve tarihsel eserleri öğrenirler. Müzeler öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme ve onların sosyal gelişimlerine yardımcı olacak bir ortam oluşturur. Çocuklar çeşitli kültür varlıklarını öğrenerek, içinde yaşadıkları toplumun bir bireyi olduklarını hissedebilirler.

4.6.11. 2013 İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)

Programda genel amaçlar, programın öğrenme - öğretme yaklaşımı, programın yapısı ve uygulanması, ölçme ve değerlendirme yaklaşımı ile ilgili açıklamalar ve her bir sınıfın öğretim programı açıklamalarına yer verilmiştir.

Program üç temel öğrenme alanı olarak hazırlanmış ve alanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Bunlar:

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme
2. Kültürel Miras
3. Sanat Eleştirisi ve Estetik

Programda genel amaçlar dışında 24 madde ile dikkat edilmesi gereken noktalara değinilmiştir. Öğrencileri motive ettiği için çalışmaların sergilenmesine fırsat verilmesi gerektiği belirtilmiş ve sergi sürecinin aşamaları açıklanmıştır.

Kazanımlar öğrenme alanlarına göre her sınıf düzeyine göre tek tek belirtilmiştir.

4.6.12. 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar)

Programın alana özgü becerileri; Algılama, Analiz Etme, Çok Yönlü Düşünme, Eleştirel Düşünme, Değerlendirme, Bilişim Teknolojilerini Kullanma, Malzeme Kullanma, El-Göz-Beyin Koordinasyonu Sağlama, Görsel Okuryazarlık, Estetik Duyarlılık, Kültürel miras, Sanatsal Etik, Tasarım, Medya Okuryazarlığı, Öz Farkındalık, Gözlem Yapma, Sentez, Yaratıcı Düşünme şeklinde verilmiştir.

Programda genel amaçlar dışında 19 madde ile dikkat edilmesi gereken noktalara değinilmiştir.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın temel öğrenme alanlarına göre ele alınan kazanımlara ve açıklamalara yer verilmiştir. Öğrenme alanları:

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme,
2. Kültürel Miras,
3. Sanat Eleştirisi ve Estetik olarak ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Öğretim programlarının eğitim durumlarında; İlkokul programlarında: 1924 öğretim programının ayrıntılı olmadığı ilk ayrıntılı programın 1926 öğretim programı olduğu görülmektedir. 1930 programı eğitim durumlarında herhangi bir değişiklik yapılmadığı ve 1948 programı eğitim durumlarının daha ayrıntılı ve kapsamlı bir program olarak hazırlandığı görülmektedir. 1968 programında pek bir değişiklik izlenmemiştir. Ortaokul programlarında ilk program olan 1930 Ortaokul programı çok fazla ayrıntılı olmayıp sadece sınıf düzeyinde verilmiştir. 1938 ve 1949 programları ise önceki programa göre daha fazla ayrıntılı verilmiştir. 1970 programında herhangi bir değişiklik izlenmemiştir. İlköğretim programları ise; 1992 programı önceki programlardan farklı diğer derslerden ayrı olarak kitap şeklinde çıkarılmıştır. Programda eğitim durumu bölümüne ilk kez başlık olarak yer verilmemiş ve dersin kapsamına yer verilmiştir. 2006, 2013 ve 2018 öğretim

programları eğitim durumları bakımından öğretim alanlarına ayrılarak ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

4.7. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarındaki Kazanımlar (Hedeflenen Davranışlar) İle İlgili Gelişmeler

Kazanımlar, öğretim sürecinde öğrencilerin kazanacakları bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır (MEB, 2006: 13). Kazanımlara davranış olarak ilk olarak 1992 yılındaki İlköğretim kurumları Resim-İş dersi Öğretim Programında yer verilmiştir (Ek: 2) Burada 1992, 2006, 2013 ve 2018 İlköğretim öğretim programlarındaki kazanımlar ile ilgili gelişmeler yer almaktadır.

1992 İlköğretim Resim-İş dersi Öğretim Programında 1 ve 8. Sınıflarda her sınıf düzeyinde yer verilmiştir. Programda konulara göre amaç verilmiş ve her amacın davranışına yer verilmiştir.

Tablo 15: 1992 İlköğretim Resim-İş Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu İle İlgili Bilgiler

*	Sınıflar								Toplam
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Kazanım Sayısı	125	171	178	111	118	164	153	116	1136

(MEB, 1992a: 21-144)

* 1992 Öğretim Programı Öğrenme alanlarına ayrılmamıştır.

Tablo 15 'te görüldüğü gibi kazanımlara 1.sınıftan 8. sınıf düzeyine kadar her sınıfta yer verilmiştir. En fazla kazanıma 178 ile 3. Sınıfta en az kazanıma ise 111 ile 4.sınıfta yer verilmiştir. İlköğretimde hedeflenen toplam kazanım sayısı 1136 olduğu görülmektedir. Tabloda hedef sayılarında farklılıklar olduğu ara sınıflarda arttığı üst sınıf düzeylerinde ise kazanımların azaldığı görülmektedir.

Tablo 16: 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu İle İlgili Bilgiler

Öğrenme Alanları	SINIFLAR										Toplam	
	1 n* %	2 n %	3 n %	4 n %	5 n %	6 n %	7 n %	8 n %	N**	%		
Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	7 29,1	8 36,3	13 52	14 51,8	10 45	9 36	9 30	7 25	77	38		
Görsel Sanat Kültürü	12 50,0	9 40,9	7 28	7 26	7 31,8	9 36	11 36,6	13 46,4	75	37		
Müze Bilinci	5 20,9	5 22,7	5 20	6 22,2	5 22,7	7 28	10 33,4	8 28,6	51	25		
Toplam	24 100	22 100	25 100	27 100	22 100	25 100	30 100	28 100	203	100		

(MEB, 2006: 33-70)

* n : Kazanım Sayısı

** N: Toplam Kazanım Sayısı

Tablo 16’da görüldüğü gibi 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 3 öğrenme alanı olan “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme”, “Görsel Sanat Kültürü” ve “Müze Bilinci” olarak yapılandırılmıştır. Kazanım ağırlıkları incelendiğinde sınıf düzeylerinde zamanla artış olduğu görülmektedir. Toplam kazanım sayısına oranla öğrenme alanlarında Görsel Sanatlarda Biçimlendirme alanında en fazla 3.sınıfta 13 kazanım ile (% 52), Görsel Sanat Kültürü alanında en fazla 1.sınıfta 12 kazanım ile (% 50) ve Müze bilinci alanında en fazla 7.sınıfta 10 kazanım ile (% 33,4) görülmektedir. Kazanımların alanlara göre toplam sıralamasında en fazla kazanımın ilk sırada Görsel Sanatlarda Biçimlendirme alanında 77 kazanım ile (% 38), ikinci sırada Görsel Sanat Kültürü 75 kazanım ile (% 37) ve son sırada Müze Bilinci 51 kazanım ile (% 25) yer almaktadır.

Tablo 17: 2013 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu İle İlgili Bilgiler

Öğrenme Alanları	SINIFLAR										Toplam							
	1	2	3	4	5	6	7	8			N**	%						
	n*	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%						
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	10	66,7	10	58,8	7	38,8	9	50	7	38,8	9	43	8	40	9	45	69	47
Kültürel Miras	2	13,3	5	29,4	4	22,4	5	27,8	4	22,4	6	28,5	4	20	4	20	34	23
Sanat Eleştirisi ve Estetik	3	20,0	2	11,8	7	38,8	4	22,2	7	38,8	6	28,5	8	40	7	35	44	30
Toplam	15	100	17	100	18	100	18	100	18	100	21	100	20	100	20	100	147	100

(MEB, 2013: 8)

* n : Kazanım Sayısı

** N: Toplam Kazanım Sayısı

Tablo 17’de görüldüğü gibi 2013 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 3 öğrenme alanı olan “Görsel İletişim ve Biçimlendirme”, “Kültürel Miras” ve “Sanat Eleştirisi ve Estetik” olarak yapılandırılmıştır. Kazanım ağırlıkları incelendiğinde sınıf düzeylerinde zamanla artış olduğu görülmektedir. Toplam kazanım sayısına oranla öğrenme alanlarında Görsel İletişim ve Biçimlendirme alanında en fazla 1. sınıfta 10 kazanım (% 66,7), Kültürel Miras alanında en fazla 6. Sınıfta 6 kazanım (%28,5) ve Sanat Eleştirisi ve Estetik alanında ise en fazla 7.sınıfta 8 kazanım (% 40) görülmektedir. Kazanımların alanlara göre toplam sayılarında en fazla kazanımın Görsel İletişim ve Biçimlendirme alanında 69 (% 47), ikinci sırada Sanat Eleştirisi ve Estetik 44 (% 30) ve son sırada Kültürel Miras 34 (% 23) yer almaktadır.

Tablo 18: 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Kazanım Tablosu İle İlgili Bilgiler

Öğrenme Alanları	SINIFLAR																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		Toplam	
	n*	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N**	%
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	10	66,7	10	58,8	7	41,2	7	43,7	7	36,8	9	42,8	8	40	9	45	67	47
Kültürel Miras	2	13,3	5	29,4	3	17,6	5	31,3	5	26,3	6	28,6	4	20	4	20	34	23
Sanat Eleştirisi ve Estetik	3	20,0	2	11,8	7	41,2	4	25	7	36,8	6	28,6	8	40	7	35	44	30
Toplam	15	100	17	100	17	100	16	100	19	100	21	100	20	100	20	100	145	100

(MEB, 2018: 13)

* n : Kazanım Sayısı

** N: Toplam Kazanım Sayısı

Tablo 18’de görüldüğü gibi 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 3 öğrenme alanı olan “Görsel İletişim ve Biçimlendirme” , “Kültürel Miras” ve “Sanat Eleştirisi ve Estetik” olarak yapılandırılmıştır. Kazanım ağırlıkları incelendiğinde sınıf düzeylerinde zamanla artış olduğu görülmektedir. Toplam kazanım sayısına oranla öğrenme alanlarında en fazla 1.sınıfta Görsel İletişim ve Biçimlendirme alanında 10 kazanım (% 66,7) görülmektedir. Kültürel Miras alanında en fazla 4.sınıfta 5 kazanım (% 31,3) ve Sanat Eleştirisi ve Estetik alanında ise en fazla 3.sınıfta 7 kazanım (% 41,2) görülmektedir. Kazanımların alanlara göre toplam sayılarında en fazla kazanımın Görsel İletişim ve Biçimlendirme alanında 67 (% 47), ikinci sırada Sanat Eleştirisi ve Estetik 44 (% 30) ve son sırada Kültürel Miras 34 (% 23) yer almaktadır.

4.8. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarındaki Sınama Durumları İle İlgili Gelişmeler

1992 İlköğretim Programında ilk olarak değerlendirme bölümüne yer verilmiştir. Önceki programlarda değerlendirme bölümü yer almamaktadır. Burada 1992, 2006, 2013 ve 2018 İlköğretim öğretim programlarındaki sınama durumları ile ilgili gelişmeler yer almaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın amacına ulaşmasında ölçme ve değerlendirmenin süreci oldukça önemlidir. İçinde dönüt vermeyi barındıran ölçme, öğrenmenin bir parçasıdır. Ölçme ve değerlendirme; öğrencinin öğrenme sürecinin neresinde olduğunu belirlemek, neyi ne kadar bildiği, ne kadar anladığı ve duygu, beceri, düşünce ile deneyimlerini çalışmalarına nasıl yansıtılabildiği konularında fikir sahibi olabilmektir (MEB, 2013: 4).

4.8.1.1992 İlköğretim Programında Değerlendirme:

Çocuk resimlerinin değerlendirilmesinde; kırıncı, eleştirici ve otoriter tutumdan kaçınılması; resimlerin gerçeğe uygunluğu aranmaması; Resim-İş dersinde öğrencilerle tek tek ilgilenilmesi gerektiği; Okulda öğrencilerin çalışmalarının sergilenmesine önem verilmesi; özendiricilik açısından, başarısız olan öğrencilerin çalışmalarının da sergilenmesi gerektiği; çocukların estetik ve yaratıcılık yönünden gelişim sağlamaları için çevrelerini düzene sokmak gerektiği; okulda, sınıfta, okul duvarlarında renk, bahçe düzeni, levhalar gibi örnek olacak çevreyi estetik açıdan düzenlemek gerektiği, değerlendirmede not vermenin asla baskı unsuru olmaması ve çocuğun yaratıcılığına ket vuracak davranışlardan kaçınılması gerektiğinden söz edilmiştir (MEB, 1992: 14-15).

“Değerlendirmede göz önünde bulunması gereken özellikler şunlar olmalı:

1. Yapılan çalışmanın bireye ait olması
2. Verileni alma, uygulayabilme ve çözümleyebilme becerisi
3. Anlatım gücü
4. Zamanı, araç ve gereci kullanma yeterliliği
5. Çalışmalara karşı isteği, ilgisi ve yaptığı işe kendini vermesi
6. Düzenli çalışma yetisi
7. Genel gelişimi (çalışmalar arasında aşama yapıp yapmadığı)
8. Atatürk'ün kişisel özellikleri, çeşitli yönleri ve Atatürk'çü düşüncede özellik taşıyan önemli yaklaşımlar, farklı sınıflar da yer verilmekle birlikte; öğrencilerin yaş seviyelerine göre, amaçları gerçekleştirecek güncel konularla desteklenip zenginleştirilmeli, davranışlar güncel konularla bağlantı kurularak verilmelidir (MEB, 1992: 14,15).”

1992 Öğretim Programında değerlendirmede kullanılan ölçme değerlendirme araçları ayrı bir başlık altında belirtilmemiştir. Amaç ve davranışların devamında “Değerlendirme” bölümü ile o konu ile ilgili örnek sorular verilmiştir, fakat sorular yetersizdir. Daha çok bilişsel alan hedeflerinin ölçülmesine yönelik ifade edilmiştir. Duyuşsal ve Psiko-motor davranışların ölçülmesine yönelik ifadelere rastlanmamıştır. Değerlendirmenin sadece bilişsel alana yönelik olması hatalı sonuçlar verebilmektedir. Değerlendirmede öğretmenin eleştirici olmaması daha çok sevecen ve yapıcı olması, ayrıca öğretmenin her bireyle tek tek ilgilenmesi ve her öğrenciden aynı gelişimi beklemeden değerlendirme yapması gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmenin sergiye önem vererek öğrenciyi sergi çalışmalarına özendirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

4.8.2.2006 İlköğretim Programında Değerlendirme:

Görsel sanatlar eğitiminde temel ilke bireysel farklılıkların gözetilmesidir. Eğitimci hiçbir zaman herkesten aynı sonuç almasını bekleyemez. İlköğretim düzeyinde sanat eğitimi oyunla başlar, öğrencinin kendi eğilimlerini, becerilerini, yeteneklerini, keşfetmesine olanak sağlar. Bu durumda görsel sanatlar dersinde kullanılacak ölçme değerlendirme araçları; ölçme yöntem ve teknikleri (doğru-yanlış türü sorular, eşleştirmeli soru türleri, derecelendirme ölçekleri, açık uçlu soru türü, çoktan seçmeli soru türü, görüşme, kısa cevaplı soru türü, gözlemler), öz değerlendirme, performans ve proje ödevleri, öğrenci süreç dosyası, kontrol listeleri, dereceli puanlama anahtarları olacaktır. Ölçme araçlarının kullanılması zorunlu değildir. Öğretmen ihtiyaç duyduğu durumlarda uygun gördüğü ölçme araçlarından bir yada birkaçını seçip ve sürecin amaçlarına göre uyarlayıp kullanabilir (MEB, 2006: 13).

2006 Öğretim Programında ölçme ve değerlendirmenin ayrıntılı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. 2006 Öğretim programında bireysel farklılıklara dikkat edilmektedir. Her öğrenciyi bireysel özelliklerine göre değerlendirmek gerektiği, herkesten aynı sonucu beklememek gerektiği üzerinde durulmuştur. 2006 Öğretim Programında ölçme değerlendirme araçları örnekleri ile açıklanarak ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

4.8.3.2013 İlköğretim Programında Değerlendirme:

Ölçme ve değerlendirmede çeşitli ölçme araçlarından (doğru-yanlış, çoktan seçmeli, kontrol listesi, kısa cevaplı, öz ve akran değerlendirme formları, dereceleme tipi gözlem formları, grup değerlendirme formları, performans değerlendirme formu, proje

değerlendirme formu, sunum dosyası, rubrikler, eskiz defteri vb.) yararlanılır (MEB, 2013: 4).

Programda ölçme ve değerlendirme araçları yazıldığı ve herhangi bir açıklama yapılmadığı görülmektedir.

4.8.4. 2018 İlköğretim Programında Değerlendirme:

“Programda Öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri verilmiştir.

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrenciler için genel geçer, bütün öğrencileri kapsayan tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır (MEB, 2018:6).”

Değerlendirme yaparken programa uygun bütün bileşenlerin dikkate alınarak yapılması gerektiğinden söz edilmiştir. Programda ölçme araç gereçleri belirtilmemiş derse uygun standartlara uyarak değerlendirme yapması öğretmene bırakılmıştır. Değerlendirmede bireysel farklılıkları dikkate alıp, tek tip ölçme değerlendirme uygulamasından kaçınılmasına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Değerlendirmenin bir süreç içinde olması ve sadece tek zamanda yapılmaması belirtilmiştir.

Öğretim programlarındaki sınama durumları incelendiğinde; 1992 programında değerlendirme için örnekler verildiği ancak yetersiz olduğu, 2006 programında bireysel özelliklere göre değerlendirme yapılması gerektiği ve ayrıntıya daha fazla yer verildiği, 2013 programında ise değerlendirme ölçme araçlarına yer verildiği fakat açıklama yapılmadığı görülmektedir. 2018 öğretim programında; bireysel farklılıkların dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ve değerlendirmenin derse uygun seçilebileceğinin öğretmene bırakıldığı görülmektedir.

4.9. Görsel Sanatlar Dersinin Öğretim Programlarında Diğer Derslere Göre Ders Saat Sayısı Açısından Ağırlığı Nasıldır?

Bu bölümde İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim öğretim programlarındaki Görsel Sanatlar dersinin diğer derslere göre ders saati sayısı ağırlığı ile ilgili gelişmeler yer almaktadır.

Tablo 19: 1924 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

DERSLER		ERKEKLER		KIZLAR	
		SINIF (1 – 5)		SINIF (1 – 5)	
		n	%	n	%
TÜRKÇE	Alfabe	12	9,23	12	9,23
	Kıraat (İnşad ve Temsil)	11	8,46	11	8,46
	İmla	6	4,61	6	4,61
	Tahrir	5	3,85	5	3,85
	Sarf	2	1,54	2	1,54
	Yazı (Sülus-Rıka)	5	3,85	5	3,85
	Kuran-ı Kerim ve Din Dersleri	8	6,15	8	6,15
	Hesap	13	10	13	10
	Hendese	3	2,31	3	2,31
	Tarih	5	3,85	5	3,85
Coğrafya	5	3,85	5	3,85	
TabiatTetkiki, Ziraat,Hıfzıssıhha	12	9,23	12	9,23	
Ev idaresi (Kızlar)	-	-	1	0,77	
Müşahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye	5	3,85	5	3,85	
Resim	10	7,69	10	7,69	
Elişleri	8	6,15	4	3,07	
Musiki	8	6,15	8	6,15	
Terbiye-i Bedeniyye	8	6,15	8	6,15	
Nakış, Biçki ve Dikiş (Kızlar)	-	-	6	4,61	
YEKÜN		130	100	130	100

(Maarif Vekâleti, 1924: 3–4; Akt. Aslan, 2011: 725)

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 19’da görüldüğü gibi 1924 İlkokul öğretim programında toplam 14 ders verilmiştir. Bunlardan “Resim” dersi beden ve müzik dersi gibi her sınıfta yer almaktadır. Kız öğrenciler için hazırlanan programa ev idaresi; biçki, nakış ve dikiş dersleri toplam 6

saat (% 4,61) eklenmiştir. Resim dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında en fazla Hesap dersi 13 saat (% 10), ikinci sırada Türkçe dersi olan alfabe 12 saat (% 9,23) ve kıraat (İnşad ve Temsil) 11 saat (% 8,46) ile üçüncü sırada yer almaktadır. Resim dersi her sınıf düzeyinde 2 saat verilerek toplam 10 saat (% 7,69) ile 5. Sırada yer almaktadır.

Programda erkekler “El İşleri”, dersini haftada 8 saat olarak okurlarken, kızlar “El İşleri” dersini 4 saat olarak, Kızlar için ayrıca haftada 6 saat olarak okuyacakları “Nakış ve Biçki Dikiş” ve haftada 1 saat olarak okuyacakları “Ev İdaresi” dersleri verilmiştir. Diğer derslerde programlar arası farklılık görülmemektedir. Bu derslerden dolayı erkek ve kız öğrencilerin okuyacakları dersler iki ayrı ders programı halinde verilmiştir. Programda yer alan dersler erkek ve kız olmak üzere ayrı ayrı çizelgeler halinde verilmiştir.

Tablo 20: 1926 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

DERSLER		SINIFLAR (1 – 5)	
		n	%
Türkçe	Alfabe	12	8,95
	Kıraat	12	8,95
	İmla	7	5,22
	Tahrir	8	5,97
	Gramer	2	1,49
	Yazı	7	5,22
Din		3	2,23
Hayat Bilgisi		12	8,95
Hesap-Hendese		13	9,70
Tarih		4	2,99
Coğrafya		4	2,99
Tabiat Dersleri		4	2,99
Eşya Dersleri		2	1,49
Yurt Bilgisi		4	2,99
Resim-Elişi		18	13,43
Musiki		9	6,71
Jimnastik		9	6,71
Ev İdaresi (kızlara)		2	1,49
<u>Dikiş (kızlara)</u>		<u>2</u>	<u>1,49</u>
Toplam		134	100

(İlkokul Programı, 1926: 5; Akt. Budak ve Budak, 2014: 386-387)

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 20' de görüldüğü gibi 1926 İlkokul Öğretim programında toplam 14 derse yer verilmiştir. Bunlardan “Resim” dersine beden, müzik, jimnastik ve hesap dersi gibi her sınıf düzeyinde yer verilmiştir. Kızlara ek olarak el yatkınlıklarını arttırmak için ev idaresi ve dikiş dersine 2 şer saat yer verilmiştir. Resim dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında en fazla saat sayısı Resim dersinde 18 saat (% 13,43) görülmektedir ve 1. sırada yer almaktadır. Hesap 13 saat (% 9,70) Hayat Bilgisi 12 saat (% 8,95) ve Türkçe 12 saat (% 8,95) dersleri 2. ve 3. Sırada yer almaktadır.

Tablo 21: 1930 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

		SINIFLAR (1 – 5)	
DERSLER		n	%
Türkçe	Alfabe	10	7,69
	Kıraat	14	10,76
	İmla	6	4,61
	Tahrir	8	6,15
	Grammer	2	1,54
	Elyazısı	6	4,61
	Hayat Bilgisi	12	9,23
Hesap-Hendese	23	17,70	
Tarih	4	3,07	
Coğrafya	4	3,07	
Tabiat Dersleri	4	3,07	
Eşya Dersleri	2	1,54	
Yurt Bilgisi	3	2,30	
Resim- El işi *	16	12,30	
Musiki	7	5,38	
Jimnastik	9	6,92	
Yekun		130	100

(Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti, 1930: 1)

n: Toplam Ders Sayısı

*IV. ve V. sınıflarda kızlara özellikle dikiş gösterilecek, Resim ve Elişi derslerinden birer saat bu derslere ayrılarak tahsis olunacaktır.

Tablo 21’ de görüldüğü gibi 1930 İlkokul öğretim programında toplam 11 ders verilmiştir. II. devrede sınıflara dikiş ve ev idaresi dersleri eklenerek 13 ders verilmiştir. Resim dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında en fazla ders saati Hesap-Hendese dersine toplam 23 saat (%17,70) verilmiş, resim dersine ise toplam 16 saat (% 12,30) verilerek 2. sırada yer verilmiştir.

Tablo 22: 1948 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

DERSLER	SINIFLAR (1 – 5)	
	n	%
Hayat Bilgisi	18	13,84
Türkçe	36	27,69
Tarih	4	3,07
Coğrafya	4	3,07
Yurttaşlık Bilgisi	3	2,30
Tabiat Bilgisi	6	4,61
Matematik	21	16,15
Aile Bilgisi	4	3,07
Resim-İş	16	12,30
Yazı	5	3,84
Müzik	5	3,84
Beden Eğitimi	8	6,15
Toplam	130	100

(1948 İlkokul Programı: 24).

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 22 ’de görüldüğü gibi 1948 İlkokul öğretim programında toplam 12 ders verilmiştir. “Resim” dersine Türkçe, yazı, müzik gibi her sınıf düzeyinde yer verilmiştir. Resim-el işi dersi resim-iş dersi olarak değiştirilmiştir. Resim dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında en fazla Türkçe dersine toplam 36 saat (%27,69) verilmiş, Matematik dersine 21 saat (%16,15) ve Hayat Bilgisi dersine ise 18 saat (% 13,84) verilmiştir. Resim dersine toplam 16 saat (% 12,30) verilerek 4. Sırada yer almaktadır.

Tablo 23: 1968 İlkokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

DERSLER	SINIFLAR (1 – 5)	
	n	%
Türkçe	42	33,06
Matematik	23	18,04
Fen Bilgisi	8	6,4
Sosyal Bilgiler	6	4,8
Hayat Bilgisi	15	12
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	4	3,2
Resim-İş	7	5,6
Müzik	5	4
Beden Eğitimi	15	12
Yekûn	125	100

(Tazebay vd., 2000: 102; Akt. Mala, 2011: 140)

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 23'te görüldüğü gibi 1968 İlkokul öğretim programında 9 ders verilmiştir. Programda Türkçe dersi toplam 42 saat ile (%33,06) ilk sırada yer alırken, Resim dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında derse toplam 7 saat (% 5,6) yer verilerek 5. Sırada yer almaktadır.

Tablo 24: 1930 Ortaokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

DERSLER	SINIFLAR (1 – 3)	
	n	%
Türkçe	15	14,70
Tarih	7	6,86
Coğrafya	5	4,90
Yurt Bilgisi	2	1,96
Hayvanat		
Nebatat	2	1,96
Arziyat	1	0,98
Fizyoloji ve Hıfzıssıhha	3	2,94
Fizik	2	1,96
»» Laboratuvarı		
Kimya	2	1,96
»» Laboratuvarı		
Riyaziye	13	12,75
Fen Bilgisi	6	5,88
Ecnebi Lisanı	15	14,70
Elyazısı	3	2,94
Resim	5	4,90
Müzik	4	3,92
Jimnastik	5	4,90
Askerlik Dersleri (Erkekler)	4	3,92
Serbest Zaman	7	6,86
Çocuk Bakımı (Kızlara)	(1)	
	102	100

(Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti, 1930b: 1)
n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 24'te görüldüğü gibi 1930 Ortaokul öğretim programında 20 ders verilmiştir. Türkçe ve Ecnebi Lisanı derslerine programda toplam 15'er saat (%14,70) yer verilerek ilk

sırada yer almaktadırlar. Resim dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında toplam 5 saat (% 4,90) ile 5. sırada yer almaktadır.

Tablo 25: 1938 Ortaokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

DERSLER	SINIFLAR (1 – 3)		SINIFLAR (1 – 3)	
	ERKEKLER		KIZLAR	
	n	%	n	%
Türkçe	14	16,09	13	14,94
Tarih	6	6,90	6	6,90
Coğrafya	6	6,90	6	6,90
Yurt Bilgisi	4	4,60	4	4,60
Matematik	13	14,94	13	14,94
Fizik	6	6,90	6	6,90
Kimya	2	2,30	2	2,30
Tabiat Bilgisi ve Sağlık Bilgisi	8	9,20	8	9,20
Yabancı Dil	12	13,79	12	13,79
Elyazısı	2	2,30	2	2,30
Resim	4	4,60	3	3,45
Jimnastik	3	3,45	3	3,45
Musiki	3	3,45	3	3,45
Askerlik Dersleri	4	4,60	2	2,30
Biçki – Dikiş			2	2,30
Ev İdaresi			1	1,15
Çocuk Bakımı			1	1,15
Yekun	87	100	87	100

(Ortaokul Programı, 1938: 1)

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 25’te görüldüğü gibi 1938 Ortaokul öğretim programında 17 ders verilmiştir. Haftalık ders saatlerinde “Resim” dersi erkekler için hazırlanan programda toplam 4 saat (% 4,60), kızlar için hazırlanan programda toplam 3 saat (% 3,45) verilmiştir. Programda ilk sırada 14 saat (%16,09) ile Türkçe dersi, 2. Sırada 13 saat (% 14,94) ile Matematik yer almaktadır. Resim dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında toplam 4 saat (% 4,60) ile 6.sırada yer almaktadır.

Tablo 26: 1949 ve 1970 Ortaokul Programı Haftalık Ders Çizelgesinde (Kız ve Erkek Orta Okulları İle Karma) Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

DERSLER	SINIFLAR (1 – 3)		
	n	%	
Türkçe	14	14,58	
Tarih	6	6,25	
Coğrafya	5	5,20	
Yurttaşlık Bilgisi	3	3,13	
Matematik	13	13,54	
Fizik	6	6,25	
Kimya	2	2,08	
Tabiat Bilgisi	8	8,33	
İş Bilgisi	Ticaret İşleri	3	3,13
	Tarım İşleri	3	3,13
	El İşleri (Erkeklerle)	6	6,25
	Ev İşleri (Kızlara): (Biçki- Dikiş, Ev İdaresi, Çocuk Bakımı)		
Yabancı Dil	9	9,37	
Beden Eğitimi	3	3,13	
Resim	3	3,13	
Müzik	3	3,13	
Serbest Çalışmalar	9	9,37	
Toplam	96	100	

(1949 Ortaokul Programı: 38)

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 26 'da görüldüğü gibi 1949 Ortaokul öğretim programında 16 ders verilmiştir. Programda Türkçe dersi toplam 13 saat (%13,54) ile ilk sırada yer almaktadır. Resim dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında 3 saat (% 3,13) ile 7.sırada yer almaktadır.

Tablo 27: 1992 İlköğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

DERSLER	SINIFLAR (1- 8)	
	n	%
Türkçe	66	26,50
Matematik	37	14,86
Hayat Bilgisi	18	7,23
Fen Bilgisi	18	7,23
Sosyal Bilgiler	6	2,40
Milli Tarih	4	1,60
Milli Coğrafya	4	1,60
Vatandaşlık Bilgileri	2	0,80
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	2	0,80
Yabancı Dil	9	3,61
Din Kültürü ve Ahlak bilgisi	10	4,01
Resim-İş	13	5,22
Müzik	13	5,22
Beden Eğitimi	16	6,42
İş Eğitimi	26	10,44
Çevre, Sağlık, Trafik Okuma	5	2,00
Toplam	249	100

(MEB, 1992b: 768)

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 27 'de görüldüğü gibi 1992 İlköğretim öğretim programında 16 ders verilmiştir. Programda Türkçe dersi toplam 66 saat (%26,50) ile ilk sırada yer almaktadır. Resim dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında toplam 13 saat (% 5,22) ile 6.sırada yer almaktadır.

Tablo 28: 2006 İlköğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

DERSLER	SINIFLAR (1- 8)	
	n	%
Türkçe	60	28,17
Matematik	32	15,02
Hayat Bilgisi	12	5,63
Fen ve Teknoloji	18	8,45
Sosyal Bilgiler	12	5,63
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	2	0,93
Yabancı dil	18	8,45
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	10	4,69
Görsel Sanatlar	11	5,16
Müzik	11	5,16
Beden Eğitimi	16	7,51
Teknoloji ve Tasarım	6	2,81
Trafik Güvenliği	2	0,93
Rehberlik / Sosyal etkinlikler	3	1,40
ZORUNLU DERS TOPLAMI	213	100

(Mala, 2011: 170)

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 28’de görüldüğü gibi 2006 İlköğretim öğretim programında 14 zorunlu ders verilmiştir. Değişen adı ile “Görsel sanatlar (Resim-İş)” dersi ilk kez bu programda yer almıştır. Programda Türkçe dersi toplam 60 saat (%28,17) ile ilk sırada yer almaktadır. Görsel sanatlar dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında toplam 11 saat (% 5,16) ile 6.sırada yer almaktadır.

Tablo 29: 2013 İlköğretim Programı Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

	SINIFLAR (1- 8)	
	n	%
DERSLER		
Türkçe	58	25,44
Matematik	40	17,54
Hayat Bilgisi	11	4,82
Fen Bilimleri	22	9,65
Sosyal Bilgiler	12	5,26
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	2	0,87
Yabancı dil	20	8,77
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	10	4,38
Görsel Sanatlar	8	3,51
Müzik	8	3,51
Oyun ve Fiziki Etkinlikler	17	7,46
Beden Eğitimi ve Spor	8	3,51
Teknoloji ve Tasarım	4	1,75
Trafik Güvenliği	1	0,44
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım	4	1,75
Rehberlik ve Kariyer Planlama	1	0,44
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi	2	0,87
ZORUNLU DERS TOPLAMI	228	100

(URL-1)

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 29’da görüldüğü gibi 2013 İlköğretim öğretim programında 17 zorunlu ders verilmiştir. İlköğretim öğretim programında zorunlu ders olarak “Görsel Sanatlar” dersine her bir sınıf düzeyinde 1 ders saati verilerek toplam 8 saat olarak yer verilmiştir. Programda Türkçe dersi toplam 58 saat (%25,44) ile ilk sırada yer almaktadır. Görsel sanatlar dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında toplam 8 saat (% 3,51) ile 9.sırada yer almaktadır

Tablo 30: 2018 İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesinde Yer Alan Derslerle İlgili Bilgiler

	SINIFLAR (1- 8)	
	n	%
DERSLER		
Türkçe	58	25,44
Matematik	40	17,54
Hayat Bilgisi	11	4,82
Fen Bilimleri	22	9,65
Sosyal Bilgiler	12	5,26
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	2	0,87
Yabancı dil	20	8,77
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	10	4,38
Görsel Sanatlar	8	3,51
Müzik	8	3,51
Beden Eğitimi ve Oyun	17	7,46
Beden Eğitimi ve Spor	8	3,51
Teknoloji ve Tasarım	4	1,75
Trafik Güvenliği	1	0,44
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım	4	1,75
Rehberlik ve Kariyer Planlama	1	0,44
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi	2	0,87
ZORUNLU DERS TOPLAMI	228	100

(MEB, 2018c)

n: Toplam Ders Sayısı

Tablo 30'da görüldüğü gibi 2018 İlköğretim öğretim programında 17 zorunlu ders verilmiştir. İlköğretim öğretim programında zorunlu ders olarak “Görsel Sanatlar” dersine her bir sınıf düzeyinde 1 ders saati verilerek toplam 8 saat olarak yer verilmiştir. Programda Türkçe dersi toplam 58 saat (%25,44) ile ilk sırada yer almaktadır. Görsel sanatlar dersinin programdaki ağırlığına bakıldığında toplam 8 saat (% 3,51) ile 9.sırada yer almaktadır.

Resim dersinin öğretim programlardaki ağırlığı incelendiğinde ilkökul programlarında 1926 da ilk sırada yer almaktadır. Bu durum ilk dönemler sanata daha fazla değer verildiğini göstermektedir. Sonraki programlarda daha az ders saati verilerek programlardaki ağırlığı azalmıştır. Ortaokul ve İlköğretim programlarında da durum aynı devam etmiş ve Resim dersinin diğer derslere göre programlardaki ağırlığı zamanla azalmıştır.

4.10. Görsel Sanatlar Dersinin İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim Programları Arasındaki Ders Saati Farklılıkları Nasıldır?

Bu bölümde Görsel Sanatlar dersinin İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim öğretim programları arasındaki ders saati farklılıkları ile ilgili gelişmeler yer almaktadır.

Tablo 31: İlkokul Öğretim Programları Karşılaştırmaları İle İlgili Bilgiler

	SINIFLAR (1 – 5)				
	1924	1926	1930	1948	1968
TSS*	10	18	16	16	7
TDS**	130	134	130	130	125
%	7,69	13,43	12,30	12,30	5,6

* TSS :Toplam Saat Sayısı

**TDS :Toplam Ders Sayısı

Tablo 31’de görüldüğü gibi İlkokul programlarında “Görsel Sanatlar” dersinin saat sayısı en fazla 1926 öğretim programında toplam 18 saat (% 13,43), en az ise 1968 öğretim programında toplam 7 saat (%5,6) verilmiştir.

Tablo 32: Ortaokul Öğretim Programları Karşılaştırmaları İle İlgili Bilgiler

	SINIFLAR (1 – 3)			
	1930	1938	1949	1970
TSS*	5	4	3	3
TDS**	102	87	96	96
%	4,90	4,59	3,13	3,13

* TSS :Toplam Saat Sayısı

**TDS :Toplam Ders Sayısı

Tablo 32 'de görüldüğü gibi ortaokul programlarında “Görsel Sanatlar” dersinin saat sayısı en fazla 1930 öğretim programında toplam 5 saat (% 4,90) , en az ise 1949 ve 1970 öğretim programında toplam 3 saat (% 3,13) verilmiştir.

Tablo 33: İlköğretim Öğretim Programları Karşılaştırmaları İle İlgili Bilgiler

SINIFLAR (1 – 8)				
	1992	2006	2013	2018
TSS*	13	11	8	8
ZDST**	249	213	228	228
%	5,22	5,16	3,51	3,51

* Toplam Saat Sayısı

**Zorunlu Ders Saati Toplamı

Tablo 33 'te görüldüğü gibi İlköğretim programlarında “Görsel Sanatlar” dersinin zorunlu ders saati sayısı en fazla 1992 öğretim programında toplam 13 saat (% 5,22) , en az ise 2013 ve 2018 öğretim programında toplam 8 saat (% 3,51) verilmiştir.

Resim dersinin İlkokul, ortaokul ve ilköğretim öğretim programlardaki yeri karşılaştırıldığında her grup içinde ilk zamanlar daha fazla ders saati verilmiş ve son dönemlerde ders saati sayısı azaltılmıştır.

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde Görsel Sanatlar Öğretim Programı önceki adı ile Resim dersi Öğretim programlarını değerlendirmek amacıyla elde edilen bulgular, alan yazında önceden yapılmış olan araştırma sonuçları ile birlikte tartışılarak verilmiştir.

Alanla ilgili daha önce çoğunlukla derste karşılaşılan sorunlar, programın uygulamasında karşılaşılan sorunlar, görsel sanatlar eğitiminin öğrencilere sağladığı katkılar, görsel sanatlar dersinin önemi, görsel sanatlar dersinin kazanımlar boyutunun değerlendirilmesi, programın öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi ve görsel sanatlar dersinin yeterliliği üzerine araştırmalar yapılmıştır.

Araştırmada; programlarda ders saatinin zamanla azaldığı Tablo 3’te belirtilmiştir. Kahraman’ın (2007) Sınıf Öğretmenlerinin Öğretim Programını uygularken karşılaştıkları sorunları araştırdığı çalışmasında; Öğretmenlerin programın öğrenme alanları ile ilgili görüşlerinde öğretmenler, öğrenme alanlarının ayrıntılı ve zor olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler ders saatinin yetersiz olduğunu ve dersin önemsenmediğini ifade etmişlerdir. Koç (2008) ve Pekdağ (2011) çalışmalarında da ders saati süresinin az olduğu belirtmiş ve ders saatinin artırılması gerektiği önerilerinde bulunmuşlar.

Araştırmada Tablo 16, 17 ve 18’ de kazanım sayılarının sınıf düzeylerine ve öğrenme alanlarına göre dağılımları verilmiştir. Gökür (2011) Kazanım Boyutunun Değerlendirilmesi çalışmasında kazanımlara ilişkin ders saatinin yetersiz olduğu, çocuğun yaratıcılığını ve becerilerini geliştirebilmesi için etkili olan ders için gerekli olan ders saatinin ayrılması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Şahin (2018) çalışmasında Görsel Sanatlar dersi için ayrılan sürenin, öğrenciye verilmek istenen kazanımların etkin bir şekilde verilmesinin yetersiz olduğu sonucuna varmıştır.

Araştırmada Görsel Sanatlar dersi öğretim programları ile ilgili gelişmelerin değerlendirilmesi ile dersin 1924’ten 2018’e kadar gelişimi araştırılmış ve alan ilişkin daha geniş kavrayışın oluşması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda programların zamanla daha kapsamlı ve açıklayıcı olduğu, dersin içeriğine ve öğrencilerin gelişim özelliklerine göre planlandığı ama ders saatinin programlara göre uyumlu olmadığı ve programların uygulanabilirliği açısından yeterli olmadığı belirlenmiştir.

6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve konuyla ilgili bundan sonra yapılacak araştırmalara ve bu sonuçlarla ilgili önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Bu başlık altında; ders adı, ders saati, dersin bulunduğu sınıf düzeyleri, amaçlara, içerik, eğitim durumları ve değerlendirmeye yönelik sonuçlar yer almaktadır.

Araştırmada Görsel Sanatlar dersinde İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim düzeyinde dersin adında değişiklikler yapıldığı görülmüştür. Görsel Sanatlar dersi, Öğretim programlarında “Resim”, “Resim- Elishi”, “Resim – İş” ve son olarak 2006 öğretim programlarından itibaren “Görsel Sanatlar” olarak değiştirilmiştir. Derslerin içerikleri incelendiğinde resim dersine oranla Görsel sanatlar dersinin daha kapsamlı ve ayrıntılı konuların yer aldığı, Resim dersinde ise konuların verildiği o konuya bağlı kaldığı daha dar kapsamlı içerikli bir yapıda olduğu görülmektedir.

Görsel sanatlar dersi Öğretim programlarında ilkokul, ortaokul ve ilköğretim olmak üzere her sınıf düzeyinde yer verilmiştir. Resim dersi bireye bakış açısı kazandırarak çok yönlü düşünmesini sağlar ve hayal gücünü genişletir. Bireye küçük yaşlardan itibaren çevreyi anlamak, sanatı sevdirmek ve anlamak için resim dersinin verilmesi oldukça önemlidir. Görsel sanatlar dersi ilkokuldan başlayarak, ortaokul ve ilköğretimde uygun teknik ve yöntemlerle çalışılan, ayrıca sanat tarihi – tarihçileri bilgisiyle desteklenen bir ders konumundadır.

Görsel sanatlar dersinin ders saati ile ilgili gelişmeler incelendiğinde haftalık ders saati çizelgelerinde ilkokul, ortaokul ve ilköğretim öğretim programlarında her sınıf düzeyinde yer verilmiştir. İlk program olan 1924 ve 1938 öğretim programında kız ve erkek olmak üzere program hazırlanmış 1924 programında ders saatleri değişmemiş 1938 programında ise kızlara daha az ders saati verilmiş bunun nedeni ise kızlara biçki dikiş, ev idaresi ve çocuk bakımı gibi derslerin verilmesi olarak belirtilmiştir. Resim dersine ilk yıllarda özellikle 1926 ilkokul öğretim programında fazla ders saati verildiği bu durumun daha sonraki yıllarda zamanla azaldığı görülmekte ve derse önemin giderek azaldığı belirlenmiştir. Sanat eğitimi; özellikle ilköğretim dönemlerinde öğrenme ve gelişim sürecinde bireye kazandırılması düşünülen; kendini ifade edebilen, işbirliği içinde çalışabilen, üretken, kolay kavrayabilen, duygu düşüncelerini aktarabilen, yeteneklerini estetik seviyeye yükseltmek için yapılan öğretim faaliyetleridir

Programların amaçları incelendiğinde; geçmişten günümüze amaçlara yer verilmiş amaçlarda hedef sayısı bakımından artış görülmektedir. 1924 ilkokul ve 1930 ortaokul programlarında amaçlara yer verilmemiştir. 1926 ilkokul programında ilk kez amaçlara maddeler halinde yer verildiği ve amaçların öğretmen davranışına yönelik olduğu belirlenmiştir. 1930, 1948 ve 1968 ilkokul programlarında da fazla değişiklik yapılmadığı aynı programın uygulandığı belirlenmiştir. İlk kez estetik ifadesine 1948 programında yer verilmiştir. 1968 programında amaçların öğrenci kazanımına yönelik belirlendiği belirlenmiştir. Ortaokul programlarında ise, 1938 ortaokul programında 5 madde ile açıklanmış amaçlarda milli sanatlara önem verilmesi hedeflenmiştir. 1949 ve 1970 programlarında pek fazla değişiklik yapılmadan uygulamaya devam edilmiştir. İlköğretim programı olarak uygulamaya konan ve kitap olarak çıkarılan 1992 Resim-iş dersi öğretim programı daha kapsamlı, ayrıntılı bir şekilde planlanmıştır. Programda genel amaçlara yer verilmiş ve her sınıf düzeyine göre amaçlar tek tek belirlenmiştir. 2006 öğretim programının amaçları 4 gruba ayrılarak ayrıntılı ve açık bir şekilde belirtilmiştir. 2013 ve 2018 programı önceki programlar gibi maddeler halinde açıklanmış ve 2018 programında daha çok kendi kültürümüzün önemine değinilmiştir. Programlarda derslerle ilgili hedefler açık, anlaşılır ve öğrenci davranışına yönelik yazılmadığı sürece uygulayıcıya kolaylık sağlamaz ve hedeflerin yorumlanması öğretmenden öğretmene farklılık gösterir.

Görsel sanatlar programlarının içerik bölümü ile ilgili gelişmeler değerlendirildiğinde, programların içerikleri ilk zamanlar daha az ve sade düzenlenmiştir. En sade program olarak 1924 ve 1930 programları uygulanmıştır. En ayrıntılı ve içerikleri fazla olan program 2006 yılında düzenlenmiştir. Daha sonraki yıllarda başlıklar azaltılarak temel olan içeriklere yer verilmiştir. Programlarda 1924 ve 1930 programları hariç hepsinde amaçlar ögesine yer verilmiştir. Ders içeriklerinde ise yine aynı durum devam etmekte ve programlar ilk zamanlar daha sade yapılandırılmıştır. En fazla ayrıntılı ve konulara yer verilen program 2006 öğretim programında görülmektedir. Daha sonraki yıllarda ise program sadeleştirilerek düzenlenmiştir.

Görsel sanatlar programlarının eğitim durumları ile ilgili gelişmeler değerlendirildiğinde; 1924 ilkokul programında eğitim durumları sınıf düzeylerine göre genel tanımlamalar verilmiş ayrıntı verilmemiştir. 1926 programının ilk program olmasından dolayı ayrıntılı olarak hazırlanmış ve öğrencinin derse aktif katılımını sağlayacak kişisel çalışmalara yer verilmiştir. Eğitim durumlarında dersin işleniş ve

uygulanmasında öğretmene yol gösterici program olarak hazırlanmış fakat yeterli düzeyde olmadığı belirlenmiştir. 1930 programı 1926 programı aynı eğitim durumları ile devam edilmiştir. 1948 programında öğrencinin konu seçiminde serbest bırakılarak öğrenci odaklı işleyiş benimsenmiştir. Yaratıcılık ve hayal gücünün öğrenci gelişimine katkı sağlayıcı yönde önemine değinilmiştir. 1968 programında ek olarak günlük olay ve çevredeki malzemelerin kullanımına yönelik çalışmalara değinilmiştir. 1930 ortaokul programında konular sınıf düzeyine göre verilmiş ayrıntı verilmemiştir. Daha çok teknik bilgi ve beceri üzerinde durulmuştur. 1938 programı 1930 programına göre daha çok çevre ile okul yaşamı bağlantısı kurularak yaratıcılıklarını geliştirici etkinlikler üzerinde durulmuştur. Programda sanatkarların eserlerinin öğrencilere tanıtılması önemsenmiştir. 1949 ve 1970 programlarında diğer programlar ile aynı eğitim durumlarına yer verilmiştir. Resim dershanesinin kurulmasına ilk kez 1949 programında değinilmiştir. Programlarda konuların sınıf düzeylerine göre belirlenmediği bu yüzden öğretmenin konuyu işlerken öğrenci seviyesine göre işlemesi gerektiğinden söz edilmiştir. 1992 öğretim programı konu isimleri her sınıf düzeyine göre ayrı ayrı verilmiş fakat ayrıntılı açıklamalara yer verilmemiştir. Programda daha çok teknik bilgilerin öğretimine ağırlık verilmiştir. 2006 öğretim programı öğretmenin programı uygulayabilmesi ve öğretmene kılavuzluk etmesi bakımından oldukça ayrıntılı bir program olarak düzenlenmiştir. Dersin temelini oluşturan öğrenme alanları ilk kez bu programda uygulanmıştır. 2013 ve 2018 programları 2006 programına göre daha sade ve anlaşılır bir şekilde ve öğrenme alanlarına göre düzenlenmiştir.

Genel olarak programlarda ilk zamanlarda kolay, sade program benimsenmiş zamanla günümüz programlarında içerik yönünden programlar uygulayıcıya kolaylık sağlayıcı yönde hazırlanmış ve ayrıntıya çok fazla yer verilmiştir.

Programlardaki öğrenciye hedeflenen kazanımlara ilk kez 1992 ilköğretim programında yer verilmiştir. Kazanımlar programlarda sınıf düzeylerine göre belirlenmiş ve öğrenme alanlarına göre yapılandırılmıştır. Görsel sanatlarda biçimlendirme alanında dersin temelini oluşturduğunda daha fazla kazanım hedeflenmiştir. Araştırmada günümüz programlarında görsel sanatlar dersi için belirlenen ders saatinin hedeflenen kazanımların planlanmasının ve uygulanmasının yetersiz olduğunu göstermektedir.

Görsel sanatlar dersinin sınav durumları ile ilgili gelişmeler değerlendirildiğinde, ilk kez 1992 öğretim programında değerlendirmelere yer verilmiştir. Programda ölçme değerlendirme yöntemlerine yer verilmemiş konu ile ilgili birkaç örnek soru verilmiş fakat

yetersiz olduğu belirlenmiştir. 2006 programında değerlendirmeye ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Ayrıca ölçme yöntem teknikleri ayrıntılı olarak açıklanmış, konu ve sınıf seviyesine uygun ölçme aracının seçilmesi öğretmene bırakılmıştır. 2013 programında sadece değerlendirme araçları isimleri verilmiş herhangi bir açıklama yapılmadığı belirlenmiştir. 2018 öğretim programında değerlendirmenin bir süreç içinde ve bireysel farklılıklara dikkat edilerek yapılmasının önemine değinilmiştir.

Görsel sanatlar dersinin programlardaki ağırlığını incelediğimizde geçmişten günümüze ilk zamanlarda resim dersi ilk sıralarda 18 saat (% 13,43) ile yer alırken günümüz programlarında 8 saat (% 3,51) ile zamanla arka planda bırakılmıştır. Görsel sanatlar bireyin sosyalleşmesini sağlar. Dersin yaparak yaşayarak uygulanması ile öğrendiklerini kalıcılığını destekler. Bireyin yaratıcılıklarını ön plana çıkarır, görsel zekasının gelişimine katkı sağlayarak gördüğünü yorumlar ve yeni fikirler ortaya çıkarır. Ayrıca bireyin psikomotor becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Öğretim programlarında belirlenen kazanımlara ulaşılabilmesi için dersin programlardaki ağırlığı artırılmalı ve programlarda görsel sanatlara daha fazla ders saati verilmesi sağlanmalıdır.

6.2. Öneriler

- Görsel Sanatlar dersi öğretim programı Resim dersi öğretim programına oranla daha kapsamlı ve daha ayrıntılı olduğundan ders adı ve içeriğinin Görsel Sanatlar olarak devam etmesi daha uygun olacaktır.
- Sanat eğitimi bireye duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmasında yardımcı olur. Sanat eğitiminin amacı, bireylerin yeteneklerinin, yaratıcılıklarının ve kişiliklerinin geliştirilmesi; estetik duyarlılığının belirli bir düzeye ulaşılması için yapılan çaba olduğundan; özellikle Görsel Sanatlar dersinin programlarda belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi ve hedeflenen kazanımların uygulanabilmesi için ders saatinin artırılması gerekmektedir. Günümüz sınavlarında sanatla ilgili soruların olmayışından dolayı Görsel Sanatlar ders saati diğer dersler için ek ders saati olarak kullanılmamalı ve ders içeriğine uygun işlenmelidir.
- Dersin anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği açısından en önemli araç eğitim programlarıdır. Bu çalışma nitel veriler değerlendirilerek yürütülmüştür. Programların eksik yönlerinin araştırılması adına alanla ve programla ilgili araştırmalar yapılmalıdır.

- Eğitim - öğretim yılı sonunda öğretmenlerin görüşleri alınarak uygulamada yaşanan güçlükler üzerinde program geliştirilmelidir.
- Öğretim programı öğelerinin değerlendirebilmesi açısından öğrenci görüşleri alınarak araştırma yapılabilir.
- Görsel sanatlar dersi bireylerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gibi kazanımları, ayrıca yaratıcılık, hayal gücünü geliştirdiğinden; bu dersin önemi ile ilgili ailelere bilgi verilmelidir.
- Sanat eğitimi konusunda televizyon ve basılı yayınlarda programlara daha sık yer verilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.
- Sanat eğitimi her yaştaki bireyler için önemlidir. Sanat eğitimi, bireyin sosyalleşmesinin yanı sıra işbirliğini, yardımlaşmayı, üretken olmayı, orijinal ürünler oluşturmayı ve el becerisini geliştirir. Bu nedenle Görsel Sanatlar dersi okuldaki ders saati ile sınırlandırılmamalı, öğrencilerin okul dışında da sergilere, kurslara ve müzelere gitmeleri teşvik edilmelidir.
- Görsel Sanatlar dersinde eğitim durumlarına ek olarak sanatkârlar ve öğrencilerin bir arada çalışabilecekleri etkinliklere derste yer verilebilir.
- Görsel Sanatlar dersinin geliştirilebilmesi için okullar araç – gereç, basılı yayınlar, malzeme, sanatsal kaynaklar açısından desteklenerek ders daha verimli ve daha etkin hale getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş. & Diğ. (2014). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alp, H. (2017). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de İlköğretim ve Müfredat Programları (1913-1936). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Artut, K. (2013). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, E. (2011). The First Primary School Curriculum of the Turkish Republic: "1924 İlk Mektepler Müfredat Programı" Elementary Education Online, 10(2), 717-734.
- Aslan, M. (2000). Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri, *Milli Eğitim Dergisi*, 146. ([http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli Egitim Dergisi/146/aslan.htm](http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/146/aslan.htm)).
Erişim Tarihi: 20.07.2018
- Aşılıoğlu, B. & Diğerleri. (2014). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ayaydın, A. (2015). Çoklu Zekâ Tabanlı Görsel Sanatlar Eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ayaydın, A. & Diğerleri. (2011). Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Eğitimi, (Editörler: Alakuş, A. O. & Mercin, L.), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Balcı, A. (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Batur, M. (2010). İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Kazanımlar Ögesinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (Çev. Ed.: Aydın, H.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bilgin, N. (2014). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Budak, L & Budak, Ç. (2014). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne İlkokul Programları (1870-1936). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı: 3/1 2014 s. 377-393.

- Buyurgan, S, & Buyurgan, U. (2012). Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyükkaragöz, S. (1999). Genel Öğretim Metodları. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Canikoğlu,G. (2016). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki “Görsel İletişim Biçimlendirme” Öğrenme Alanının Uygulanmasında Ortaokul Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çal,S. (2016). 2007-2014 Yılları Arasında Türkiye’de “Sanat Eğitimi” Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin Analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik Analizlerinin Parametreleri, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt,39,Sayı 174,33-38.
- Çoban, A., & Diğ. (2017). Temel Kavramlar. *Öğretim İlke ve Yöntemleri İçinde*, (Ed.: Ocak, G.), Ankara: Pegem Akademi.
- Delier, A. (2005).Sanat Eğitiminde Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Demirel, Ö. (1992). Türkiye'de Program Geliştirme Uygulamaları. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 7, 27 -43.
- Demirel, Ö. (2015). Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Pegem Akademi.
- Diğler, M. (2012). Okul Öncesinde Resim Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dilmaç, O.(2009). 16. Ve 20. Yüzyıllar Arasında Avrupa’da Akademik Düzeyde Sanat Eğitiminin Oluşumu ve Türkiye’deki Sanat Eğitime Katkıları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Dirik, M. Z. (2014). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Dutkin, A. (2012). İlköğretim İkinci Kademedeki Verilen Görsel Sanatlar Dersinin Algılanma Düzeyinin Araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Erbay, M. (2013). Sanat Eğitimi Üzerine. İstanbul: Beta Basım.
- Erden, M. (1998). Eğitimde Program Değerlendirme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Etike, S. (1991). Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Ortaokul Resim Eğitimi ve Resim Öğretmeni Yetiştirme (1923 - 1950). Ankara Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Fidan, N. (2012). Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Fidan, S. (2013). İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanlarının Öğretme-Öğrenme Süreçlerine Yansıma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Gökaydın, N. (2002). Temel Sanat Eğitimi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Göknur, Ş. (2011). İlköğretim II. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Kazanımlar Boyutunun Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Görgen, İ., & Diğerleri (2014). Eğitimde Program Geliştirme, (Ed.: Şeker, H.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gözütok, D., (2003). Türkiye'de Program Geliştirme Çalışmaları, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 160.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., & Taşgın, S. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gültekin, M. & Diğ. (2017). Program Geliştirmeye İlişkin Temel Kavramlar. *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme İçinde*, (Editörler: Oral, B. & Yazar, T.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- İldanlı, D. (2010). İlköğretim Okullarının II. Kademesinde Görsel Sanatlar Dersi Haftalık Ders Saati Süresinin Yeterliğinin Araştırılması. Selçuk Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- İşman, A. & Eskiçalı, A. (2006). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Kahraman, D. A. (2007) Sınıf Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri ve Çözüm Önerileri. Anadolu Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Karadağ, E. & Korkmaz, T. (2007). Kuramdan Uygulamaya Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, B. (2015).Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilere Özgüven Kazandırmada Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Keser, N. (2009). Sanat Sözlüğü. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kılıç, F. & Diğ. (2015). İçerik ve Düzenlenmesi. *Öğretim İlke ve Yöntemleri İçinde*. (Editörler: Yelken, T. Y. & Akay, C.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. T. (2005). Sanatta Eğitim, Görmek, Öğrenmek, Yaratmak. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Koç, E.(2008). İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim İş) Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Koç, G. E. & Diğ. (2017). Öğretim İlke ve Yöntemleri, (Ed.: Doğanay, A.), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Küçükahmet, L. (2009). Program Geliştirme ve Öğretim. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mala, N. (2011). Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim Programlarının Faydacı ve İlerlemeci Ekole Uygunluğu Bakımından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- MEB. (1948). İlkokul Programı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1949). Ortaokul Programı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1968). Talim ve Terbiye Dairesi Kurul Kararı.
- MEB. (1970). Ortaokul Programı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1992a). İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- MEB. (1992b). Tebliğler Dergisi/ 2369.
- MEB. (2006). Tebliğler Dergisi/ 2389.
- MEB. (2006). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1–8. Sınıflar).
- MEB. (2013). İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1 - 8. Sınıflar).
- MEB.(2018a). (<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=358>). Erişim Tarihi: 22.01.2018. Güncellendi.
- MEB.(2018b). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (9,10,11, 12. Sınıflar).
- MEB. (2018c). <https://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri>. Erişim Tarihi: 22.01.2018.
- Mercin, L.,& Alakuş, A.,O. (2007). Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitiminin Gerekliliği, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, s. 14-20.
- Merriam, S. B. (2015). Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber, (Çev. Ed.: Turan, S.).Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Odabaşı, B. (2014). Türk Eğitim Sisteminde Yeni Kanun (4+4+4) Değişikliği Üzerine Düşünceler, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, s. 103- 124
- Oğuz, A. (2009). 1992 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı İle 2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özçelik, D. A. (2014). Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, Ç. (2009). İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Üç Boyutlu Uygulamaların Yaratıcılığa Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özsoy, V. (2015). Görsel Sanatlar Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özsoy, V. (2016). Görsel Sanatlar Eğitimi Makaleler. Ankara: Pegem Akademi.
- Özsoy, V. & Ayaydın, A. (2016). Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Özsoy, V. & Şahan, M. (2009). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretim 6. Sınıf Resim-İş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*.7(1), 205-227.
- Patton, M.Q. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri, (Çev. Ed.: Bütün, M. & Demir, S. B.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Pekdağ, G.N. (2011). İlköğretim Görsel Sanatlar Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Pınarbaş, Y. (2010). Orta Öğretimde Görsel Sanatlar Eğitimi Ve Öğretiminin Önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Polat, S.,& Ay, O. (2016). Meta-Sentez: Kavramsal Bir Çözümleme, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, Journal of Qualitati ve Research in Education, 4(1), 52-64.
- Sabancılar, D. (2007). Türkiye’de Sanat Eğitimi Algılamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- San, İ. (2008). Sanat ve Eğitim. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2010). Sanat Eğitimi Kuramları. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Şahan, M. & Diğerleri.(2013). Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar, (Ed.: Alakuş O. & Mercin, L.) .Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Şahin, A. (2018). İlk Ve Ortaöğretimde Görsel Sanatlar Dersinin Yeterliliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Şahin, D. & Yağcı, M. M. (2012). Bireyin Toplumsallaşma Sürecinde Sanat Eğitiminin Önemi. *Batman University International Participated Science and Culture Symposium*,1-1.273-277.
- Tan, Ş. & Erdoğan, A. (2004). Öğretimi Planlama ve Değerlendirme, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tarı, H. (2011). İlköğretim Okullarının 1. 2. 3. Sınıflarında Uygulanan Görsel Sanatlar Dersinin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Türe, N. (2007). Eğitimde Ve Öğretimde Bir Araç Olarak Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilere Sağladığı Katkılar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti. (1930a). İlk Mektep Müfredat Programı. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti. (1930b). Orta Mektep Müfredat Programı. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı. (1938). Ortaokul Programı. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Türkyılmaz, R. (2008). İlköğretim Okulları 2. Kademe (6, 7, 8. Sınıflar) Görsel Sanatlar Dersinde Soyut Çalışmaların Yeri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tyler, R. W. (2014). Eğitim Programlarının ve Öğretimin Temel İlkeleri. (Çev: M. Emir Rüzgar, Berna Aslan). Ankara: Pegem Akademi.
- Ünver, E. (2002). Sanat Eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ünver, E. (2011). Görsel Sanatlar ve Eğitimi Üzerine. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünver, E. (2016). Neden Ve Nasıl Sanat Eğitimi, *İdil Dergisi*, 5 (23), 865-878.
- Gürkan, T. & Diğ. (1998). Eğitim Bilimine Giriş,(Ed.: Varış, F.).İstanbul: Alkım Yayınları.
- Yazar, T., Aslan, T., & Şener, S. (2014). Sanat Eğitimi Sorunu Olarak Ülkemizde İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Sanat Eğitime Olan İlgisizlik Sebepleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 33(2), 593-605.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, E. (2009). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yolcu, E. (2018). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Zafer, H. (2015). Görsel Sanatlar Dersinin Etkililiğini Artırmada Yöneticilerin Katkısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

* 1924 ve 1926 Müfredat Programı (Öğretim Programının Resim Dersi Bölümü Siirt Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili Edebiyatı Bölümü, Dr. Öğretim Üyesi Yılmaz AKDEMİR tarafından çevrilmiştir)

URL ADRESLERİ

URL-1:(<https://www.dersteknik.com/2013/05/2013-2014-ilkogretim-kurumlar-ilkokul.html>). Erişim Tarihi: 20.07.2018).

EKLER

EK-1: 1948 İlkokul Programı

İŞ KONULARI

Birinci derecede yapılacak işler

I – Temizlik işleri

II – Oyun ve oyuncaklar.

III – Kağıt işleri.

IV – Örgü işleri.

I – Temizlik işleri:

a – Kıyafet temizliği.

b – Kullanılan araç ve gereçlerde temizlik: Çantanın tertibi, kalemin açılması.

c – Sınıfın tanzimi ve temizliği; bayramlarda süslenmesi.

d – Okul bahçesinin tertip ve temizliği.

II – Oyun ve oyuncaklar:

a- Kum üzerinde sınıf seviyelerine göre oyunlar.

b – Muhtelif çöplerden, kibrit ve diğer kutulardan faydalanarak oyuncaklar.

c – Ok ve yay yapmak; kullanmak, uçurtma yapmak.

d – Çamur, çöp, kağıt yardımı ile temsili şekiller oyunlar...

e – Boş mukavva, tahta ve teneke kutularından, tahta parçalarından faydalanarak oyuncak, tarım aletleri ve taşıtları yapmak.

III – Kağıt işleri:

a – Haftalık ders cetveli levhası ve takvim yapmak.

b – Patates, havuç gibi şeylerden basma kalıpları hazırlayarak defter kaplamak için kağıt hazırlamak.

c – Defter ve kitap kaplamak, paket sarmak.

d – Muntazam kesilmiş kağıt ve karton şekillerle hareketli hayvan, insan, ağaç yaptırmak.

e – Kağıt katlama ve oyma.

f – Kağıt yırtma, mozaik.

IV – Örgüler:

Basit örgüler: İp, sicim ve bitki lifleriyle kamış sazı ve söğüt dalından faydalanılarak, basit yular, çit ve saire yapmak.

İkinci devrede yapılacak işler

I – Genel temizlik, tertip ve düzen.

II – Ders ve iş araç ve gereçleri.

III – Yapı işleri.

IV – Ağaç işleri.

V – Maden işleri.

VI – Kağıt ve mukavva işleri.

VII – Örgü işleri.

VIII – Dikiş işleri.

I – Genel temizlik. Tertip ve düzen işleri:

- 1) Öğrencilerin vücut temizliği. (El, ayak, saç, diş, tırnak bakımı.)
- 2) Kıyafet temizlik ve bakımı.
- 3) Elbise, çorap, çarık, ayakkabı onarmak; yeniden çarık, spor ayakkabısı ve terlik dikmek.
- 4) Kullanılan malzeme ve eşyada temizlik.
- 5) Okulda iç ve dış temizlik, tertip ve düzen. (Sınıf, bahçe, baca, hela temizliği ve bakımı.)

II – Ders ve iş araç ve gereçleri:

- 1) Ders ve iş araç ve gereçlerinin temizlik ve bakımı.
- 2) Tabiat şekil ve engebelerinin modellerini kabartma olarak yapmak. (Kil, çamur, tutkallı kum, alçı ile.)
- 3) Jeolojik kesitler.
- 4) Türkiye'nin kabartma haritasını yapmak. (Çamur, kil, tutkallı kumi alçı ile.)
- 5) Bulunulan yerin ürünlerine, taşlara, böceklerle, çiçeklere, ağaçlara ve deriye ait koleksiyonlar yapmak.
- 6) Güneş saati, renk fırıladağı.(Newton çarkı.)
- 7) Makaralar, çıkırıklar.
- 8) Çift desimetre, onar santime ayrılmış metre. Mesaha zinciri. (Kağıt, mukavva, çubuk, tel v.s. ile.)
- 9) Çeşitli geometrik resimler. (Kil, çamur, yumuşak taş, çöp ve çıtaldardan.)
- 10) Geometrik cisimlerin açılışlarını gösteren kağıt ve karton şekiller.
- 11) Hava gözleme çizelgeleri.
- 12) Harita ve ders levhaları bezlemek.

III – Yapı işleri:

- 1) Duvar, sıva, dam ve kerpiç için çamur karmak. (Bulunan yerlerde kireç söndürmek, duvar ve sıva için harç hazırlamak.)
- 2) Kerpiç yapmak.
- 3) Basit taş duvar onarmaları, temel duvarları, kerpiç ve bulunan yerlerde tuğla örgüleri. (Bahçe, hela ve kümes duvarında.)
- 4) Sıva onarmaları; duvarlarda çivi yaralarının alçılanması.

- 5) Badana yapmak.
- 6) Yol tesviye etmek ve taş döşemek. (Okulun, okul bahçesinin, öğrencilerin evlerinin veya bahçelerinin ve muhtaç komşularının ev veya bahçe yollarının onarımı.)
- 7) Çimentonun tanıtılması, çimento nispeti, basit beton işi yapmak.
- 8) Kireçli harçta kum ve kireç nispeti, çamurda samanın yeri.
- 9) Yumuşak taş üstüne yazı oyma denemeleri. (Bulunan yerlerde.)

IV – Ağaç işleri:

- 1) Kazma, kürek, keser, çekiç, ortak sapları yapmak ve takmak.
- 2) Fide ve tohum sandıkları, gübre ve toprak için el arabası ve teskere yapmak.
- 3) Çalı süpürgesi hazırlamak.
- 4) Oklava, tokaç, ekmek çevirgesi, tepsi, takunya, elbise askılığı, kirman yapmak.
- 5) Çeşitli koleksiyon kutu ve çerçeveleri, bölmeli taş koleksiyon kutuları, kelebek kurutma tahtası, resim çerçeveleri.
- 6) Basit merdiven ve bahçe kapısı ve parmaklığı yapmak.
- 7) Kütük ve odunlardan faydalanılarak basit oturma yerleri yapmak.
- 8) Kar kızağı yapmak.
- 9) Araba oku, kağrı, saban, yaba, boyunduruk, dingil ve oyun içinok-yay yapmak.
- 10) Keser. Çakı, bıçak, oyma kalemi.
- 11) Basit marangoz tezgahı yapmak.
- 12) Pamuk çıkırığı takımı yapmak.
- 13) Basit dokuma el tezgahı.
- 14) Okul ve ev eşyasını onarmak.

V – Maden işleri:

- 1) Tel ızgaralar (pirzolalık), tel kafesler, böcek, kelebek tutacağı, geometrik şekiller, resimlik, kalemlik.
- 2) Kırılan ağaç eşyanın telle bağlanarak onarılması.
- 3) Soba kurmak, temizlemek, boyamak; soba tahtasını tenekelemek.
- 4) Basit lehim işleri, basit maşraba, yağdanlık, kandil, tabla yapmak; teneke ağzı lehimlemek.
- 5) Geçme çöp kutusu, sabunluk, sınıfta evde kullanılacak eşya kutuları.
- 6) Kiremit, tuğla ve tel çubuklar yardımıyla eski gaz tenekelerinden maltız yapmak; tenekelerden çamaşır kazanı hazırlamak. Tenekeye musluk takmak, tavuk ve arı suluğu yapmak.
- 7) Demir işleri: Maşa, ateş küreği, gelberi yapmak.
- 8) Basit kilit ve anahtar onarmak.

VI – Kağıt ve mukavva işleri:

- 1) Kağıt işleri:
  - a - Kola ve tutkal kaynatmak.
  - b – Su ve kola kağıtları yapmak. (Defter, kitap, cilbent ve albüm kaplamak için.)
  - c – Patates, pancar, şalgam, havuç, mantar üstüne bazı motifler işleyerek kağıt üzerine basmak. (Yüzey süslemek.)

- d – Kağıt kesme, yırtma, yapıştırma.
- e - Defter yapmak.
- f – Çeşitli uçurtma kağıt feneri, kağıttan rüzgar fırlıdağı gibi oyuncaklar yapmak.
- g – Takvim ve haftalık ders çizelgesi hazırlamak.
- h – Fırça basmaları, linol ve şablon işleri.
- i – Kağıt katlamak, oymak ve mozayik işleri.
- j – Sergiye resim altlıkları hazırlamak.

2) Mukavva işleri:

- a – Basit cilbent yapmak ve onarmak.
- b – Belli bir işe yarayacak basit kutu yapmak. Bozuk kutuları onarmak.
- c – Cilt yapmak; bozuk ciltli kitapları onarmak.
- d – Albüm yapmak, resim yerleştirmek. (Kalın ambalaj kağıdından faydalanılacak; mukavva olmayan yerlerde kat kat kağıt yapıştırılıp yumuşak kap yapılacak.)

VII – Örgü ve dokuma, nakış işleri (kızlara) :

- 1) Çorap gözemek ve onarmak.
- 2) Düz atkı, basit başlık, düz çorap örmek.
- 3) Elde: kemer, kuşaklık ve yularlık dokumak.
- 4) Basit tezgahlarda: Düz çuval, yolluk, kitaplık, azıklık torba dokumak.
- 5) Yün ve iplik boyamak.
- 6) Basit nakış işleri: Mendil, peçete, perde, masa, sofraya ve karyola örtüsü, makatlık ve yastık yüzü kenarlarının işlenmesi.
- 7) (Kız ve erkeklere müştereken): Çevrede bulunan malzemedan kamış, saz, söğüt dalı yapraklarından faydalanılarak kullanılan eşya yapmak. (Ekmeklik, çamaşır sepeti, yumurta sepeti, meyve sepeti, bardak altlığı v.s.)
- 8) Kalın ve ince sicim ve organların düğümlemesi. (Türlü düğümlerle.)

VIII – Dikiş, biçki:

- 1 – Çeşitli yamalar, ilik ve düğme işleri. (Kız ve erkeklere.)
- 2 – Mendil, önlük, avcı yeleği, iç çamaşırı biçmek ve dikmek.
- 3 – Bebek yaptırmak ve bebek elbiseleri diktirmek.
- 4 – Yatak takımları hazırlamak ve çocuk elbiseleri dikmek.

İŞ BİLGİSİ:

- 1 – Bütün işlerde kullanılacak araç ve gereçler, adları, fiyatları ve kullanılacakları yer bakımından tanıtılacak.
- 2 – İş araç ve gereçlerinin bakımı ve korunması üzerinde önemle durulacaktır (MEB, 1948:231-236).

EK-2: 1992 İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı

1992 SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE AMAÇLAR

1.SINIF AMAÇLARI:

- 1- Çalışmalarda kullanılan araç-gereç bilgisi
- 2- Araç- gereçleri kullanma becerisi
- 3- Araç- gereçlerini paylaşarak yardımlaşma duygusunu geliştirebilme
- 4- İki boyutlu çalışmalar bilgisi
- 5- İki boyutlu çalışmalar yapabilme
- 6- Dramayı tanıyabilme,
- 7- Çalışmalarında dramadan yararlanabilme
- 8- Çizgisel çalışmalar yapabilme
- 9- Renkleri ve renkli resim tekniklerini tanıyabilme
- 10- Pastel boya bilgisi
- 11- Çalışmalarında pastel boyayı kullanabilme
- 12- Parmak boya bilgisi
- 13- Çalışmalarında parmak boyayı kullanabilme
- 14- Guaş boya bilgisi
- 15- Çalışmalarında guaş boyayı kullanabilme
- 16- Duygu ve düşüncelerini iki boyutlu çalışma olarak aktarabilme
- 17- Masal, öykü, şarkı, şiir, okuma parçası gibi kaynakları kullanarak hayal güçlerini zenginleştirici çalışmalar yapabilme
- 18- Kolay baskı tekniklerinin farkına varabilme
- 19- Çalışmalarında kolay baskı tekniklerini kullanabile
- 20- Kağıt ve kağıt işlerini tanıyabilme
- 21- Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları bilgisi
- 22- Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları yapabilme
- 23- Artık malzemeleri tanıyabilme
- 24- Çalışmalarında artık malzemeyi kullanabilme
- 25- Sevinç, üzüntü, coşku, neşe, gülme, ağlama, kızgınlık ve benzeri duyguları değişik malzemeleri kullanarak ifade edebilme
- 26- Yoğurma maddelerini tanıyabilme
- 27- Yaraticılığı geliştirmek için yoğurma maddeleri ile çalışmalar yapabilme
- 28- Tasarımın ne olduğunu farkına varabilme
- 29- Çevredeki tarihi eserleri, anıtları, müzeleri, atölyeleri, sanat galerilerini, sergi salonlarını, sanatçı ve tasarımcı atölyelerini tanıyabilme
- 30- Sanat eserlerine ilgi duyabilme
- 31- Sınıf ve okul sergileriyle yarışmalara katılabilmek (MEB, 1992:17,18).

2.SINIF AMAÇLARI:

- 1- Çalışmalarda kullanılan araç-gereç bilgisi
- 2- Araç- gereçleri kullanma becerisi
- 3- İki boyutlu çalışmalar bilgisi
- 4- İki boyutlu çalışmalar yapabilme
- 5- Varlıkların belli başlı özelliklerinin farkına varış

- 6- Çizgisel çalışmalar yapabilme
- 7- Renkleri ve renkli resim tekniklerini tanıyabilme
- 8- Pastel boya bilgisi
- 9- Çalışmalarında pastel boyayı kullanabilme
- 10- Sulu boya bilgisi
- 11- Çalışmalarında sulu boyayı kullanabilme
- 12- Parmak boya bilgisi
- 13- Çalışmalarında parmak boyayı kullanabilme
- 14- Guaş boya bilgisi
- 15- Çalışmalarında guaş boyayı kullanabilme
- 16- Yakın çevresi ile ilgili gözlemlerine, düşüncelerini katarak iki boyutlu çalışmalara aktarabilme
- 17- Masal, öykü, şarkı, şiir, okuma parçası gibi kaynakları kullanarak hayal güçlerini zenginleştirici çalışmalar yapabilme
- 18- Resim yoluyla grup çalışmaları bilgisi
- 19- Resim yoluyla grup çalışmalarına istek duyabilme
- 20- Kolay baskı tekniklerinin farkına varabilme
- 21- Çalışmalarında kolay baskı tekniklerini kullanabilme
- 22- Doğal çevreyi tanıyabilme
- 23- Doğal çevre ile ilgili duygularını, düşüncelerini ve izlenimlerini iki boyutlu çalışmalarına aktarabilme
- 24- Kağıt ve kağıt işlerini tanıyabilme
- 25- Yaratıcılığı geliştirebilmek için, farklı kağıtları kullanarak çalışmalar yapabilme
- 26- Sevinç, üzüntü, coşku, neşe, gülme, ağlama, kızgınlık ve benzeri duyguları değişik malzemeleri kullanarak ifade edebilme
- 27- Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları bilgisi
- 28- Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları yapabilme
- 29- Artık malzemeleri (gereçleri) tanıyabilme
- 30- Çalışmalarında artık malzemeyi kullanabilme
- 31- Yoğurma maddelerini tanıyabilme
- 32- Yaratıcılığı geliştirmek için yoğurma maddeleri ile çalışmalar yapabilme
- 33- Tasarımın ne olduğunun farkına varabilme
- 34- Çevredeki tarihi eserleri, anıtları, müzeleri, atölyeleri, sanat galerilerini, sergi salonlarını, sanatçı ve tasarımcı atölyelerini tanıyabilme
- 35- Sanat eserlerine ilgi duyabilme
- 36- Dramayı tanıyabilme
- 37- Çalışmalarında dramadan yararlanabilme
- 38- Sınıf ve okul sergileriyle yarışmalara katılabilme (MEB, 1992:35,36).

3.SINIF AMAÇLARI:

- 1- Araç- gereçleri kullanma becerisi kazabilme
- 2- İki boyutlu çalışmalar bilgisi
- 3- Çizgisel anlatım öğelerini kullanabilme
- 4- Varlıkların belli başlı özelliklerinin farkında oluş
- 5- Varlıkların özelliklerini çizgisel çalışmalarla anlatabilme
- 6- İki boyutlu çalışmalar yapabilme
- 7- Renk bilgisi
- 8- Renkli resim tekniklerini kavrayabilme

- 9- Çalışmalarında pastel boyayı kullanabilme
- 10- Çalışmalarında sulu boyayı kullanabilme
- 11- Çalışmalarında guaş boyayı kullanabilme
- 12- Yakın çevresi ile ilgili gözlemlerine, düşüncelerini katarak iki boyutlu çalışmalara aktarabilme
- 13- Masal, öykü, şarkı, şiir, okuma parçası gibi kaynakları kullanarak hayal güçlerini zenginleştirici çalışmalar yapabilme
- 14- Resim yoluyla grup çalışmaları bilgisi
- 15- Çalışmalarında iş bölümü yaparak sorumluluk almaktan zevk alış
- 16- Kolay baskı tekniklerinin farkına varabilme
- 17- Çalışmalarında kolay baskı tekniklerini kullanabilme
- 18- Doğal çevreyi tanıyabilme
- 19- Doğal çevre ile ilgili duygularını, düşüncelerini ve izlenimlerini iki boyutlu çalışmalarına aktarabilme
- 20- Kağıt ve kağıt işlerini tanıyabilme
- 21- Yaratıcılığı geliştirebilmek için, farklı kağıtları kullanarak çalışmalar yapabilme
- 22- Sevinç, üzüntü, coşku, neşe, gülme, ağlama, kızgınlık ve benzeri duyguları değişik malzemeleri kullanarak ifade edebilme
- 23- Koleksiyon bilgisi
- 24- Koleksiyon yapmaktan zevk alma
- 25- Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları bilgisi
- 26- Üç boyutlu biçimlendirme çalışmaları yapabilme
- 27- Üç boyutlu sanat eserlerinin farkında oluş
- 28- Artık malzemeleri (gereçleri) tanıyabilme
- 29- Çalışmalarında artık malzemeyi kullanabilme
- 30- Yoğurma maddelerini tanıyabilme
- 31- Yaratıcılığı geliştirmek için yoğurma maddeleri ile çalışmalar yapabilme
- 32- Tasarımın ne olduğunun farkına varabilme
- 33- Duygu ve düşüncelerini farklı tekniklerle iki boyutlu tasarım çalışması olarak uygulayabilme
- 34- Çevredeki tarihi eserleri, anıtları, müzeleri, atölyeleri, sanat galerilerini, sergi salonlarını, sanatçı ve tasarımcı atölyelerini tanıyabilme
- 35- Sanat eserlerine ilgi duyabilme
- 36- Dramayı tanıyabilme
- 37- Çalışmalarında dramadan yararlanabilme
- 38- Sınıf ve okul sergileriyle yarışmalara katılabilme (MEB, 1992:53,54).

4.SINIF AMAÇLARI:

- 1- Çizgisel çalışmalarda çeşitli gereçleri tanıyabilme
- 2- Çizgisel çalışmalarda koyu, orta, açık değerleri kullanabilme
- 3- Doğadaki hareketi belirterek çizgisel çalışmalar yapabilme
- 4- Koyu, orta, açık lekeleri düzenleme için araç-gereç bilgisi
- 5- Koyu, orta, açık lekeleri düzenleyebilme
- 6- Mürekkeple yapılan çalışmaları tanıyabilme
- 7- Mürekkeple yapılacak çalışmalar bilgisi
- 8- Varlıkların ve olayların ilgi çekici yönlerinden bir bölümünü mürekkeple kağıda aktarabilme
- 9- Örtücü ve saydam boyalar bilgisi

- 10- Kağıt süsleme çalışmaları bilgisi
- 11- Çevredeki vitray tekniği ile yapılmış eserlerin özelliklerini tanıyabilme
- 12- Renk bilgisi
- 13- Rüya, masal, efsane, uzay, iki binli yıllarda yaşam gibi konuları biçim ve renk zenginliği ile gerece aktarabilme
- 14- Çalışmalarında baskı tekniklerini kullanabilme
- 15- Düzenli ortamlarda bulunmaktan zevk alış
- 16- Afiş çalışmalarında tasarım bilgisi
- 17- İki boyutlu tasarım çalışmalarında “çevreye duyarlılığı” aktarabilme
- 18- Sevgi konusundaki duygu ve düşüncelerini iki boyutlu çalışmalarla aktarabilme
- 19- Grup çalışması yoluyla sorumluluk paylaşmanın önemini kavrayabilme
- 20- Duygularını, düşüncelerini ve yaşantılarını üç boyutlu tasarım olarak anlatabilme
- 21- Artık gereçlerden yararlanarak hareketli üç boyutlu çalışmalar yapabilme
- 22- Kendi yaptığı çalışmalar ile arkadaşlarının çalışmalarını arasındaki benzerlik ve farklılıkları değerlendirebilme
- 23- Güzel sanatları sınıflandırabilme
- 24- Sanat olaylarını izleyebilme
- 25- Sanat eserlerini ve tasarım örneklerini inceleyebilme (MEB, 1992:73,74).

5.SINIF AMAÇLARI:

- 1- Çizgisel çalışmalarda çeşitli gereçleri tanıyabilme
- 2- Çizgisel çalışmalarda koyu, orta, açık değerleri ve dokuları kullanabilme
- 3- Çizgi, doku ve lekeleri kullanarak hayalden resim yapabilme
- 4- Koyu, orta, açık lekelerle kompozisyon bilgisi
- 5- Koyu, orta, açık lekelerle kompozisyon yapabilme
- 6- Koyu, orta, açık değerleri renge dönüştürerek kompozisyon yapabilme
- 7- Çalışmalarında mürekkebi kullanabilme
- 8- Örtücü ve saydam boyalar bilgisi
- 9- Nesnelerin bütünü ile parçaları arasında orantıyı sezebilme
- 10- Renk bilgisi
- 11- Çalışmalarında hareketli konulara yer verebilme
- 12- Tek rengin çok çeşitli değerleri ile çalışmalar yapabilme
- 13- Doğanın ritmini kavrayarak, çevreye olan duyarlılığı geliştirici çalışmalar yapabilme
- 14- Portre bilgisi
- 15- Etkilendiği kişileri portre çalışması olarak aktarabilme
- 16- Düzenli ortamlarda bulunmaktan zevk alış
- 17- Rüya, masal, efsane, uzay, iki binli yıllarda yaşam gibi konuları biçim ve renk zenginliği ile gerece aktarabilme
- 18- Afiş çalışmalarında tasarım bilgisi
- 19- İki boyutlu tasarım çalışmalarında “sağlığa duyarlılığı” aktarabilme
- 20- Tekstil tasarım bilgisi
- 21- Tekstil tasarımı yapabilme
- 22- Üç boyutlu tasarım bilgisi
- 23- Grup çalışması yoluyla iş bölümü yaparak sorumluluk paylaşabilme
- 24- Üç boyutlu biçimlendirme ve inşa çalışmaları yapabilme

- 25- Sanat eserlerini ve tasarım örneklerini inceleyebilme
- 26- Kültür ve tabiat varlıklarının değerini bilerek koruyabilme
- 27- Belli başlı yerli ve yabancı sanatçılarla, eserleri hakkında bilgi edinebilme (MEB, 1992:89,90).

6.SINIF AMAÇLARI:

- 1- Güzel sanatların önemini ve gerekliliğini kavrayabilme
- 2- Çizgisel çalışmalarda kullanılan çeşitli gereçleri tanıyabilme
- 3- Çizgi ve çizgi gereçlerini tanıyabilme
- 4- Çizgilerle grafiksel çalışmalar yapabilme
- 5- Baskı resim tekniklerini tanıyabilme
- 6- Koyu, orta, açık leke değerlerini kavrayabilme
- 7- Koyu, orta, açık değerlerle oluşturulmuş düzenlemeler yapabilme
- 8- Doğadaki güzellikleri görerek edindiği izlenimleri çalışmalarına aktarabilme
- 9- Doğadaki varlıkların ve olayların ilginç gelen yönlerini farklı teknikler kullanarak leke değerleri ile düzenleme yapabilme
- 10- Renk bilgisi
- 11- Renk bilgisini renk çemberinde uygulayabilme
- 12- Örtücü boya ve teknikleri bilgisi
- 13- Saydam boya ve teknikleri bilgisi
- 14- Sevginin ve yaşama sevincinin ne olduğunu kavrayabilme
- 15- Sevgiye ve yaşama sevincine ilişkin duygu, düşünce ve gözlemlerini resim diliyle anlatabilme
- 16- Dikkat ve algılama gücünü geliştirici bellek eğitimi yapabilme
- 17- Duygularını ve hayal gücünü geliştirmek için öykü, masal gibi sözlü anlatım öğelerini, görsel anlatıma dönüştürebilme
- 18- İki boyutlu çalışmalarda artık malzemeleri kullanabilme
- 19- Üç boyutlu biçimlendirme ve inşa çalışmaları yapabilme
- 20- Tasarım bilgisi
- 21- Savurganlık konusunda duygu, düşünce ve bilgilerini grafik tasarımı olarak yansıtabilme
- 22- Yakın ve uzak çevredeki sanat olaylarına ilgi duyuş
- 23- Çeşitli sanatçı ve tasarımcıların eserlerini röprodüksiyon ve fotoğrafları ile bunlara ilişkin yazılı kaynakları biriktirerek görsel sanatlarla ilgili bakış açısı kazanabilme
- 24- Tarihi eserleri, anıtları, müzeleri, galerileri, sanatçı ve tasarımcı atölyelerini tanıyarak sanat eserlerini koruyabilme
- 25- Kompozisyon bilgisi
- 26- Okul içinde ve dışında bireysel olarak veya yardımlaşarak geniş ve dar ölçülerde kompozisyonlar tasarlayarak uygulayabilme
- 27- Bol figürlü çalışmalar yapmaya ilgi duyuş (MEB, 1992:105,106).

7.SINIF AMAÇLARI:

- 1- Güzel sanatların önemini ve gerekliliğini kavrayabilme
- 2- Görsel biçimlendirme öğelerinin neler olduğunu tanıyarak çalışmalarında uygulayabilme

- 3- Çevre ile ilgili gözlemlerini ve tepkilerini taslak defterine biçimsel anlatım öğeleri ile aktarabilme
- 4- Görsel çalışmalarda doku bilincine varabilme
- 5- Kara kalemle değişik bitki etütleri yapabilme
- 6- Renk bilgisi
- 7- Renkle ilgili bilgilerini renk çemberinde uygulayabilme
- 8- Görsel alanda eleştirel çalışmalar yapabilme
- 9- Doğadan gözlemleyerek elde ettiği etütleri yeniden düzenleyerek estetik kompozisyonlar yapabilme
- 10- Kitle iletişim araçları yardımı ile derlediği kaynakları, görsel çalışmalarında uyarıcı olarak kullanabilme
- 11- Değişik yörelerdeki kültürel, sanatsal etkinlikleri inceleyerek iki veya üç boyutlu çalışmalara aktarabilme,
- 12- Değişik ulusların kültürlerinden edindiği izlenimleri ve yorumları görsel olarak ifade edebilme
- 13- Çalışmalarında farkında olmadan uygulana görsel ve estetik kuralların değerinin bilincine varabilme
- 14- Sanat etkinlikleri yoluyla sanatın yaşama katkısını sezebilme
- 15- Hayatını etkileyen ve değişik sanat etkinlikleri yoluyla oluşan duygularını çalışmalarına yansıtabilme
- 16- Sanat eseri ve sanat değeri olan röprodüksiyon örneklerini inceleyerek sanata ilgi duyabilme
- 17- Sanatçı üslupları ve sanat akımları hakkında temel bilgiler edinebilme
- 18- Sanatçıların kullandıkları özgün baskı resim tekniklerini inceleyerek bunları fikirlerini ifade etmek için çalışmalarında kullanabilme
- 19- Heykelde denge, hacim, hareket, ölçü ve oranın neler olduğunu kavrayabilme
- 20- Kültürel ve sanatsal etkinliklerle ilgili proje çalışmaları yapabilme
- 21- Görsel anlatımda yaratıcı kişilik gelişimi için dramadan yararlanabilme
- 22- Artık malzemelerle rekreasyon (yeniden düzenleme) çalışmaları yapabilme
- 23- Sevinç, neşe, korku, kaygı, endişe gibi kişisel psikolojik durumlarını iki veya üç boyutlu sanatsal formlara dönüştürebilme
- 24- Değişik tasarım alanlarıyla ilgili bilgiler edinebilme
- 25- Geleneksel tasarım örnekleriyle ilgili araştırma yaparak bilgi edinebilme
- 26- Tarihi eserleri, anıtları, müzeleri, galerileri, sanatçı ve tasarımcı atölyelerini tanıyarak sanat eserlerini koruyabilme (MEB, 1992:119,120).

8.SINIF AMAÇLARI:

1. Görsel biçimlendirme öğelerinin neler olduğunu tanıyabilme
2. Desen bilgisi
3. Bol figürlü çalışmalar yapabilme
4. Doğadaki güzellikleri gözlemleyerek çalışmalarına yansıtabilme
5. Çevre ile ilgili gözlemlerini ve problemlerini afiş tasarımı olarak aktarabilme
6. Sevgi ve yaşama sevincine ilişkin duygu, düşünce ve gözlemlerini çalışmalarına aktarabilme
7. Özgün baskı resim teknikleri bilgisi
8. Özgün baskı resim tekniklerini inceleyerek, bunları imajlarını ifade etmek için çalışmalarında kullanabilme

9. Renkli resim tekniklerini kullanarak duygu ve düşüncelerini iki boyutlu çalışmalara aktarabilme
10. Çevrede kullanılmayan geniş yüzeyler için estetik değeri olan çalışmaları kağıt yüzeyine tasarlayabilme
11. Çalışmalarında farkında olmadan uygulanan görsel ve estetik kuralların değerinin bilincine varabilme
12. Sanatsal faaliyetler yoluyla, sanatın hayata katkısını sezebilme
13. Kitle iletişim araçlarını görsel çalışmalarında uyarıcı olarak kullanabilme
14. Güzel sanatlar ve teknoloji arasında bağlantı kurabilme
15. Artık malzemelerin sanatsal formlara dönüştürülmesi imkanı araştırılarak üç boyutlu çalışmalar yapabilme
16. Özgün sanat eseri ve röprodüksiyon inceleme yöntemini kavrayabilme
17. Türk plastik sanatları bilgisi
18. Belli başlı çağdaş dünya plastik sanatları bilgisi
19. Geleneksel Türk sanatları ve tasarım örnekleri bilgisi
20. Müzeleri, ören yerlerini, sanatçı galerilerini ve atölyeleri, tasarımcı stüdyoları, mimarlık büroları, zanaatçı işliklerini gezerek inceleme alışkanlığı kazabilme (MEB, 1992:133).

EK-3: GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN GENEL AMAÇLARI

Görsel sanatlar dersinin amaçları bireysel ve toplumsal, algısal, estetik ve teknik amaçlar olarak gruplanabilir.

A. BİREYSEL VE TOPLUMSAL AMAÇLAR

- 1.Öğrenciye doğayı gözlemlene duyarlılığı kazandırmak,
- 2.Öğrencinin, analiz ve sentez yeteneği (seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme) ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,
- 3.Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve geliştirmesini sağlamak,
- 4.Öğrencinin görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
- 5.Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihî eser vb.), bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,
- 6.Öğrencinin her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
- 7.Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak,
- 8.Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
- 9.Geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma ve onur duyma duyarlılığını kazandırmak,
- 10.İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendi işine saygı duyduğu kadar başkalarının işine de saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
- 11.Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma, duygusal tepkilerini ortaya koyma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
- 12.Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmak.

B. ALGISAL AMAÇLAR

- 1.Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
- 2.Öğrencinin görsel algı ve birikimleri ile öznel algılarını sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak,
- 3.Öğrencinin birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
- 4.Öğrenciye bilgiyi ve birikimi dönüştürme yeteneği kazandırmak,
- 5.Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmak.

C. ESTETİK AMAÇLAR

- 1.Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,

- 2.Öğrenciye doğadan, çevreden ve geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
- 3.Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi yaşamın her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi hâline getirebilme yetisi kazandırmak,
- 4.Öğrenciye, doğada olan ve insan eli ile üretilen her şeyi estetik değerlendirme birikimi kazandırmak,
- 5.Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmak.

D. TEKNİK AMAÇLAR

- 1.Öğrenciye her türlü araç ve gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırmak ve öğrencinin gelişmesine imkân tanımak,
- 2.Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencilerin farklılıklardan zevk alabilmelerini sağlamak,
- 3.Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
- 4.Öğrenciye kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
- 5.Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedен anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
- 6.Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmak (MEB, 2006: 8-9).